ಷಾಜಹಾನ್

ಬಿ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯ

ಪ್ರತಿಭಾ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್,
ಬಳೇಪೇಟೆ :: :: ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ

ಬೆಲೆ ರೂ. ೧-೮-೦

UNIVERSAL LIBRARY
OU_202278
UNIVERSAL LIBRARY

ಷಾಜಹಾನ್

ಬಿ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯ

ಪ್ರತಿಭಾ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್
ಬಳೇಪೇಟೆ – ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ

(ಈ ನಾಟಕದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ಸೇರಿವೆ)

ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ ೧೯೪೬

ಪ್ರತಿಭಾ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಬಳೇಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ
ಇವರಿಗಾಗಿ
ಸರೋಜ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂದಿರದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಮುದ್ರಣಕಾರರು: ಮಾತೃಭೂಮಿ ಪ್ರೆಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು

ನಟಶೇಖರ ಮಹಮದ್ ಪೀರ್

ಕೃತಜ್ಞತೆ

ಬಂಗಾಳದ ವಿಖ್ಯಾತ ನಾಟಕಕಾರರಾದ ಶ್ರೀ|| ದ್ವಿಜೇಂದ್ರಲಾಲ್ ರಾಯರ ನಾಟಕದ ಅವಲಂಬನದಿಂದ ಈ ನಾಟಕ ರಚಿತವಾಗಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವಿಖ್ಯಾತ ನಟರೂ, ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಜ್ವಲಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬರೂ ಆಗಿದ್ದ ದಿವಂಗತ ಮಹಮದ್ ಪೀರ್ ಇವರು ೧೯೩೨ರಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವು. ಕೆಲವು ದೃಶ್ಯಗಳು ಬೆಳೆದವು, ಕೆಲವು ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವು, ಕೆಲವು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂತೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳನ್ನು ಈ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ರಂಗಮಂಚದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ದೊರಕಿರುವ ಕೀರ್ತಿ ಗೌರವಗಳಿಗೆ ದಿವಂಗತ ಎಂ. ಪೀರರ ಪ್ರಯೋಗ ಕೌಶಲ ಮತ್ತು ಅವರ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಕಲಾ ನಾಟಕ ಮಂಡಲಿಯ ನಟೀ ನಟರ ಅಭಿನಯ ನೈಪುಣ್ಯವೂ ಕಾರಣ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಚಿರಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ — ಬಿ. ಪುಟ್ಟಸ್ವಾಮಯ್ಯ

ತಾ|| ೨೬-೬-೧೯೪೬

ಪಾತ್ರಗಳು

ಷಾಜಹಾನ್	....	ಭಾರತ ಸಮ್ರಾಟ್
ದಾರ, ಮುರಾದ್, ಔರಂಗಜೇಬ್	....	ಅವನ ಪುತ್ರರು
ಸಿಪಾರ್, ಸುಲೇಮಾನ್	....	ದಾರನ ಪುತ್ರರು
ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ	....	ಜೋಧ್‌ಪುರದ ಅರಸು
ಮಹಮುದ್	....	ಔರಂಗಜೇಬನ ಪುತ್ರ
ಜಯಸಿಂಹ	....	ಜಯಪುರದ ಅರಸು
ಷೈಸ್ತಾಖಾನ್	....	ವಜೀರ್
ದಿಲೀರ್‌ಖಾನ್	....	ಸೇನಾಪತಿ.
ಜಿಹನ್‌ಖಾನ್	....	ಒಬ್ಬ ಸರದಾರ
ಷಹನಾರಾಜ್	....	ಗುರ್ಜರದ ಸುಬಾದಾರ್
ದಿಲ್ದಾರ್	....	ಛದ್ಮವೇಷಿ ತತ್ವಜ್ಞ
ಜಹನಾರಾ	....	ಷಾಜಹಾನನ ಪುತ್ರಿ
ನಾದಿರಾ	....	ದಾರನ ಪತ್ನಿ
ಜಹರತ್	....	ದಾರನ ಪುತ್ರಿ
ಮಹಾಮಾಯೆ	....	ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನ ಪತ್ನಿ

ಸೈನಿಕರು, ಪ್ರಹರಿಗಳು, ನರ್ತಕಿಯರು, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಷಾ ಜ ಹಾ ನ್

ಮೊ ದ ಲ ನೆ ಯ ಅ ೦ ಕ

ಒಂದನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಆಗ್ರಾದ ದುರ್ಗಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ಷಾಜಹಾನನ ಮಂದಿರ.
ಕಾಲ—ಅಪರಾಹ್ನ. ಷಾಜಹಾನನು ತಲ್ಪದಮೇಲೆ ಅರ್ಧಶಾಯಿತನಾಗಿ, ಅಧೋಮುಖನಾಗಿ ಏನನ್ನೋ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಗುಡಿಗುಡಿಯ ನಾಳವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಆಡಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಎದುರಿಗೆ ದಾರಾ.

ಷಾಜಹಾನ್—ಸರಿ; ಇದೆಂತ ಕೆಟ್ಟ ಸುದ್ದಿ, ದಾರಾ ?

ದಾರಾ—ಷೂಜನು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ವಿದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದರೂ ಸಮ್ರಾಟನೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಮುರಾದನು ಗುಜರಾತಿನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಸಮ್ರಾಟನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿರುವನು ; ದಕ್ಷಿಣಾತ್ಯದಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೀಬನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಷಾಜಹಾನ್—ಔರಂಗಜೀಬನು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೇ ? ಸರಿ, ಇದು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾದ್ದೆ. ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನೆನೆಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೆ ಈ ಉದ್ಧಟತನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದವನಾಗಿರುವೆನು. ಆಮೇಲೆ ?

(ಧೂಮಪಾನಮಾಡಲು ಮೊದಲುಮಾಡುವನು.)

ದಾರಾ—ನನಗೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಯದಂತಾಗಿದೆ.

ಷಾಜಹಾನ್—ಹೌದು ! ನನಗೂ ಹಾಗೆಯೇ.

ದಾರಾ—ಅಲ್ಲಾಬಾದಿನಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಪುತ್ರ ಸುಲೇಮಾನನಿಗೆ ಷೂಜನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಂತೆ ಬರೆದಿರುವೆನು. ಅವನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬೀಕನೀರದ ಮಹಾರಾಜ ಜಯಸಿಂಹನೂ, ಸೇನಾಧ್ಯಕ್ಷ ದಿಲೀರಖಾನನೂ ಹೋಗುವರು.

(ಷಾಜಹಾನನು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಧೂಮಪಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವನು.)

ದಾರಾ—ಮುರಾದನನ್ನೆದುರಿಸಲು ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವೆನು.

ಷಾಜಹಾ಼—ಕಳುಹಿಸಿರುವೆಯಾ? ಆಮೇಲೆ? (ಹಿಂದಿನಂತೆ ಧೂಮಪಾನ)

ದಾರಾ—ತಂದೆಯೇ, ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ಈ ವಿದ್ರೋಹವನ್ನು ದಮನಮಾಡಲು ನನ್ನ ಕೈಲಾಗುವುದು.

ಷಾಜಹಾ಼—ಇಲ್ಲ, ದಾರಾ; ನಾನದರ ಸಲುವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಕಲಹ – ಅವಕ್ಕೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. (ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ) ಇಲ್ಲ ದಾರಾ, ಅದು ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲ; ನಾನವರಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವೆನು. ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಅವರು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿ.

[ಜಹನಾರಳು ಬೇಗನೆ ಬರುವಳು]

ಜಹನಾರಾ—ಎಂದಿಗೂ ಆಗದು; ಹಾಗಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯೇ, ಪ್ರಜೆಗಳು ರಾಜನಮೇಲೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನೆತ್ತಿರುವರು. ಆ ಕತ್ತಿಯು ಅವರ ತಲೆಯಮೇಲೇ ಬೀಳಲಿ.

ಷಾಜಹಾ಼—ಇದೇನು ಜಹನಾರಾ! ಅವರು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲವೇ?

ಜಹನಾರಾ—ಮಕ್ಕಳೇ ಆಗಲಿ. ಏನಾಯಿತು? ಮಕ್ಕಳು ತಂದೆಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೋ? ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಶಾಸನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು.

ಷಾಜಹಾ಼—ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಶಾಸನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಲ್ಲದು; ಅದು ಕೇವಲ ಪ್ರೇಮಶಾಸನ. ತಾಯಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯರಾದ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು! ಯಾವ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಾನವರನ್ನು ಶಾಸನಮಾಡಬಲ್ಲೆನು? ಜಹನಾರಾ, ನೋಡು! ಇತ್ತ ನೋಡು! ಈ ಸ್ಫಟಿಕ ಶಿಲೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ನನ್ನ ದೀರ್ಘ ನಿಶ್ವಾಸದ – ಈ ತಾಜಮಹಲದ ಕಡೆ ನೋಡು! ಬಳಿಕ ಅವರನ್ನು ಶಾಸನಮಾಡಹೇಳು.

ಜಹನಾರಾ—ತಂದೆಯೇ, ಇದು ನಿನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಮಾತುಗಳೇ! ಇಂತ ದೌರ್ಬಲ್ಯವು ಭಾರತ ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುವುದೇ! ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅಂತಃಪುರವಲ್ಲ, ಆಡಳಿತವು ಮಕ್ಕಳ ಆಟವಲ್ಲ. ಒಂದು

ಪ್ರಕಾಂಡ ಶಾಸನದ ಭಾರವು ನಿನ್ನ ಮೇಲಿರುವುದು. ಪ್ರಜೆಗಳು ವಿದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದರೆ ಸಮ್ರಾಟನು ಅವರನ್ನು ಪುತ್ರರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವನೆ? ಸ್ನೇಹವಶನಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯುವನೆ ?

ಷಾಜಹಾ್‌—ತರ್ಕಮಾಡಬೇಡ, ಜಹನಾರಾ. ನನಗೆ ಮತ್ತಾವ ಯುಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಏಕಮಾತ್ರ ಉಪಾಯವು ಪ್ರೇಮವೊಂದೇ.—ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದರೆ, ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಪರಾಜಯವಾದರೂ ನನಗೆ ಸಮಾನಕ್ಷತಿ, ನೀನು ಸೋತರೆ ನಿನ್ನ ಮ್ಲಾನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲವೆ ಅವರು ಪರಾಜಿತರಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದರೆ ಅವರ ಬಾಡಿದ ಮುಖಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ, ದಾರಾ. ಅವರು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬರಲಿ, ನಾನವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳುವೆನು.

ದಾರಾ—ನಿನ್ನಿಷ್ಟದಂತಾಗಲಿ ತಂದೆಯೇ.

ಜಹನಾರಾ—ದಾರಾ, ನೀನಿದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತನಾದರೆ ನಿನ್ನ ವೃದ್ಧ ಪಿತನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದೆ ? ತಂದೆಯು ಸ್ವಯಂ ಶಾಸನ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಲೆಂದಿಗೂ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಉದ್ಧಟನಾದ ಷೂಜಾ, ತನ್ನಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಸಮ್ರಾಟನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಮುರಾದ, ಅವನ ಸಹಾಯಕನಾದ ಔರಂಗಜೇಬ, ಇವರೆಲ್ಲ ವಿದ್ರೋಹದ ನಿಶಾನೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಜಯಘೋಷದಿಂದ ಆಗ್ರಾವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು. ಆಗ ನೀನು—ತಂದೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ನೀನು – ಸಹಾಸ್ಯಮುಖನಾಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುವೆ; ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೋ!

ದಾರಾ—ಹೌದು! ತಂದೆಯೇ, ಹಾಗಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ನನಗೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡು.

ಷಾಜಹಾ್‌—ಈಶ್ವರನೇ, ಪಿತೃಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಂತ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯುವ ಪ್ರೇಮವನ್ನೇಕೆ ತುಂಬಿದೆ ? ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದೇಕೆ ನಿರ್ಮಿಸಲಿಲ್ಲ ?

ದಾರಾ—ತಂದೆಯೇ, ನಾನೀ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆಶಿಸುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ನೆನೆಸಬೇಡ. ಈ ಯುದ್ಧವು ಅದಕ್ಕೋಸುಗವಲ್ಲ. ನನಗೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಬೇಡ. ದರ್ಶನ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಸಾಮ್ರಾ

ಜ್ಯವು ನನಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದು. ನಾನು ಹೋಗುವುದು ನಿನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ.

ಜಹನಾರಾ—ನೀನು ಹೋಗುವೆ ನ್ಯಾಯದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ದುಷ್ಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಶಾಸನಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ, ದೇಶದ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ನಿರೀಹ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಅರಾಜಕ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳ ಗ್ರಾಸದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಈ ದುಷ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಶೃಂಖಲಾಬದ್ಧವಾಗದೆ ಹೋದರೆ ಮೊಗಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿಯು ಮತ್ತೆಷ್ಟುದಿನ?

ದಾರಾ—ತಂದೆಯೇ, ನಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುವೆನು; ನನ್ನ ಸೋದರರನ್ನಾವರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಪೀಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ವಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದು ನಿನ್ನ ಪದತಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವೆನು. ಆಗ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ನೀನವರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬಹುದು. ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿ; ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನು ಸ್ನೇಹಶೀಲನು, ಆದರೂ ದುರ್ಬಲನಲ್ಲವೆಂದು ....

ಷಾಜಹಾನ್—(ಎದ್ದು) ಹಾಗಾದರದು ನಡೆದುಹೋಗಲಿ. ಷಾಜಹಾನನು ಕೇವಲ ತಂದೆಯಲ್ಲ; ಸಮ್ರಾಟನೂ ಹೌದೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಹೋಗು ದಾರಾ. ತೆಗೆದುಕೊ ಈ ನಿರೂಪವನ್ನು; ನನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು; ವಿದ್ರೋಹಿಗಳ ಶಾಂತಿವಿಧಾನವನ್ನು ಮಾಡು. (ಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡುವನು.)

ದಾರಾ—ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ.

ಷಾಜಹಾನ್—ಈ ದಂಡವಿಧಾನವು ಅವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ನನಗೂ ಕೂಡ. ತಂದೆಯು ಮಗನನ್ನು ಹೊಡೆದಾಗ, ಮಗನು ತಂದೆಯು ಎಷ್ಟು ಕಠಿಣಾತ್ಮನೆಂದು ಭಾವಿಸುವನು. ಆದರೆ ಆ ಪೆಟ್ಟುಗಳು ತಂದೆಯ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಮತ್ತೆ ಬೀಳುವುದೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು.

ಜಹನಾರಾ—ಅವರು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ವಿದ್ರೋಹಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದೆಯಾ ದಾರಾ?

ದಾರಾ—ಅವರು ತಂದೆಯು ರೋಗಗ್ರಸ್ತನಾಗಿರುವುದು ಸುಳ್ಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವರು. ತಂದೆಯು ಸತ್ತಿರುವನಂತೆ ಮತ್ತು ನಾನು ತಂದೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವೆನಂತೆ.

ಜಹನಾರಾ—ಅದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು ? ನೀನು ಸಮ್ರಾಟನ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರ, ಮುಂದೆ ಸಮ್ರಾಟನಾಗತಕ್ಕವನು.

ದಾರಾ—ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಸಮ್ರಾಟನಾಗುವುದು ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ.

(ಸಿಪಾರನೂ ನಾದಿರಳೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು)

ಸಿಪಾರ—ನೀನು ಸಮ್ರಾಟನಾಗುವುದು ಅವರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲವೆ ಅಪ್ಪ?

ಜಹನಾರಾ—ಓಹೊ ! ಎಷ್ಟೊಂದು ಸ್ಪರ್ಧೆ ! (ನಗುವಳು)

ದಾರಾ—ಇದೇನು ನಾದಿರಾ, ತಲೆಯನ್ನು ಜೋಲುಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವೆ?

ನಾದಿರಾ—ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವೆಯಾ ಪ್ರಭು, ನನ್ನೊಂದು ಅನುರೋಧವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವೆಯಾ ?

ದಾರಾ—ಈವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಯಾವ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆದಿರುವೆನು, ನಾದಿರಾ ?

ನಾದಿರಾ—ನಾನದನ್ನು ಬಲ್ಲೆ. ಆದುದರಿಂದಲೆ ಹೇಳಲು ಸಾಹಸಗೊಂಡೆನು. ನಾನು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ – ನೀನೀ ಯುದ್ಧದ ಗೊಡವೆಯನ್ನು ಬಿಡು.

ಜಹನಾರಾ—ಇದೇನು ನಾದಿರಾ ?

ನಾದಿರಾ—ಅಕ್ಕ........

ದಾರಾ—ಇದೇನು ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆ ; ನೀನಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯುವೆ ನಾದಿರಾ ?

ನಾದಿರಾ—ನೆನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಾನೊಂದು ಕೆಟ್ಟ ಕನಸನ್ನು ಕಂಡೆನು.

ದಾರಾ—ಎಂತ ಕೆಟ್ಟ ಕನಸು.

ನಾದಿರಾ—ನಾನದನ್ನು ಹೇಳಲಾರೆ, ಹಾ ! ಎಷ್ಟೊಂದು ಭಯಾನಕ ! ಇಲ್ಲ ; ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರ, ನೀನೀ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡ.

ದಾರಾ—ಇದೇನು ನಾದಿರಾ ?

ಜಹನಾರಾ—ಒಂದು ಯುದ್ಧದ ಸಲುವಾಗಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಕಣ್ಣೀರು, ಈ ಶಂಕಾಕುಲ ದೃಷ್ಟಿ, ಭಯವಿಹ್ವಲವಾದ ಮಾತುಗಳು, ಇವು ನಿನಗೆ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾದಿರಾ—ಅಕ್ಕ, ನೀನಾ ಕನಸು ಎಷ್ಟೊಂದು ಭಯಾನಕವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆಯಾದರೆ....ಅಯ್ಯೋ ಸಹಿಸಲಾರೆನು.

ಜಹನಾರಾ—ದಾರಾ, ಏನನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ ? ಇಷ್ಟೊಂದು ತರಳನೇ ನೀನು ? ತಂದೆಯ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾಯಿತು ; ಇನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕಲ್ಲವೆ? ನೆನಪಿರಲಿ ದಾರಾ, ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಕಠೋರವಾದ ಕರ್ತವ್ಯ, ಈಗ ಚಿಂತಿಸುವ ಸಮಯವಿಲ್ಲ.

ದಾರಾ—ಸತ್ಯ, ನಾದಿರಾ, ಈ ಯುದ್ಧವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದುದು. ನಾನಿನ್ನು ಹೊರಡುವೆನು.

ವೀರ ವನಿತೆಯ ತೆರದೆ ಧೀರೋಕ್ತಿಗಳನಾಡಿ
ಹರುಷಚಿತ್ತದೊಳೆನ್ನ ಕಳುಹು ನೀನು.

ನಾದಿರಾ—ಕನಸಿನಲಿ ಕಂಡ ಹತಿ ಮನಕೆ ಇತ್ತುದು ಭೀತಿ
ಜಯಕಾರವಿದು ಗಳದೆ ಲೀನವಹುದು.

ದಾರಾ—ಜಯಪರಾಜಯಗಳನು ನಿಯಮಿಸುವ ವಿಧಿ ಬೇರೆ
ಬರಿದೆ ನಿನಗಿಂದದರ ಚಿಂತೆಯೇಕೆ ?

ನಾದಿರಾ—ವಿಧಿ ಅಕಟ ! ನಿಷ್ಠುರನು ; ವಿಧಿಸುವನು ದುಃಖವನು
ಬೇಡ ನಿಮಗೀ ಯುದ್ಧ ಚಿಂತೆಯಿನ್ನು.

ದಾರಾ—ಎನ್ನ ನಿಯಳಾಗಿ ನೀನಿಂತಳುವರೇ ? ಛೀ !

ನಾದಿರಾ—ಕಣ್ಣೀರೆ ಎನಗಿಂದು ಗತಿಯು ಜಗದೆ.

ದಾರಾ—ಸಾಕು, ಈ ಭಯದ ನುಡಿ. ಸಮರವೆನಗಿಂದು
ಕರ್ತವ್ಯವೆನಿಸುವುದು ಬಿಡು, ಪೋಗಿ ಬರುವೆ.

(ಹೋಗುವನು.)

ನಾದಿರಾ—ಎಂತಹ ನಿಷ್ಠುರಳೇ ನೀನು. ಬಾ ಸಿಪಾರ್ (ಹೋಗುವರು)

ಜಹನಾರಾ—ಏಕಿಷ್ಟೊಂದು ಭಯಗ್ರಸ್ಥಳಾಗಿರುವಳೊ ಕಾಣೆ.

(ಷಾಜಹಾನನು ಮತ್ತೆ ಬರುವನು)

ಷಾಜಹಾನ್—ದಾರನು ಹೊರಟುಹೋದನೆ ಜಹನಾರಾ ?

ಜಹನಾರಾ—ಹೌದು ಅಪ್ಪ.

ಷಾಜಹಾನ್—(ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಳಿಕ) ಜಹನಾರಾ....

ಜಹನಾರಾ—ಅಪ್ಪ.

ಷಾಜಹಾ೯—ನೀನೂ ಈ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ....

ಜಹನಾರಾ—ಯಾವ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ?

ಷಾಜಹಾ೯—ಈ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ. ಜಹನಾರಾ, ಕೇಳು. ಇದು ಬಹು ಮರ್ಮಾಂತಿಕವಾದ ಕೃತ್ಯ. ಏನು ಮಾಡಲಿ, ಇಂದದರ ಪ್ರಯೋಜನವು ಒದಗಿತು; ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನೀನು ಈ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಬೇಡ ಜಹನಾರಾ. ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವು ಸ್ನೇಹ, ಭಕ್ತಿ, ಹಾಗೂ ಅನುಕಂಪ. ಈ ಆಂದೋಳನದಿಂದ ನೀನೂ ಕೆಡಬೇಡ; ಅಂತತಃ ಪವಿತ್ರಳಾಗಿರು.

ಎರಡನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ನರ್ಮದಾತೀರದಲ್ಲಿ ಮುರಾದನ ಶಿಬಿರ. ಕಾಲ—ರಾತ್ರಿ.

(ದಿಲ್ದಾರ್ ಏಕಾಂಗಿ)

ದಿಲ್ದಾರ್—ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಗಾಗಿ ದೇಶವಿದೇಶಗಳನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಾ ಭಾರತವರ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದ ನನಗೆ ಈ ಪಾರಿವಾರಿಕವೇಷವು ದೊರಕಿತು. ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಪಂಡಿತನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ನಾನು ಈಗ ಷಹಜಾದಾ ಮುರಾದನ ವಿದೂಷಕನಾಗಿರುವೆನು. ಹಾಜಿ ನಿಯಮತ್‌ಖಾ೯, ನಿನಗೆಲ್ಲವೂ ಶೋಭಿಸುವುದಲ್ಲವೇ? ಅದು ಹೊರತು ಮೊಗಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕುಟಿಲ ರಾಜನೀತಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. (ಚಿಂತಿಸಿ) ರಾಜನೀತಿ! ರಾಜನೀತಿ! ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತಾ ಇಹಲೋಕದ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಲೋಕವನ್ನು ಮರೆತು ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಮಹಾವಿದ್ಯೆಗೆ ರಾಜನೀತಿಯೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರೇ? ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಲೋಭದಿಂದ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿಂದು ಈ ಕುಟಿಲ ರಾಜನೀತಿಯ ಭಯಾನಕ ಅವತರಣವು ಅಭಿನೀತವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ವೃದ್ಧ ಸಾಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನ ಅಖಂಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಅವನ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಪುತ್ರರು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಲಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮುರಾದನೂ, ಔರಂಗಜೀಬನೂ ಈಗೇನೋ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವರು. ಆದರೆ, ಭಿಂನಪ್ರಕೃತಿಯ ಅವರನ್ನೊಂದುಗೂಡಿಸಿರುವ ಲೋಭವೇ ಕೊನೆಗೆ ಅವರ

ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಈ ಅವಿವೇಕಿ ಸುಖಲೋಲುಪ ಮುರಾದನೆಲ್ಲಿ? ಆ ಸರಳ ವಾಕ್ಯದ ಕುತಂತ್ರಿ ಔರಂಗಜೀಬನೆಲ್ಲಿ? ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಔರಂಗಜೀಬನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮುರಾದನನ್ನು ಸೂತ್ರದ ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ಕುಣಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆ ಪ್ರಯೋಜನವು ಮುಗಿಯಿತೆಂದರೆ..................
ಇದೋ ಅವನೇ ಬಂದಂತಿದೆ.

[ಮುರಾದನು ಬರುವನು]

ಮುರಾದ್—ದಿಲ್ದಾರ್, ಇಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಜಯ! ಇನ್ನು ಕೆಲದಿನದಲ್ಲೇ ತಂದೆಯನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದಿಳಿಸಿ ನಾನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆನು. — ಏನು ಚಿಂತೆ, ದಿಲ್ದಾರ್? ಏಕೆ ತಲೆದೂಗುವೆ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಜಹಪನಾ, ಇಂದು ನಾನೊಂದು ನೂತನ ತತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದ್ದೇನೆ.

ಮುರಾದ್—ಅದೇನು ಹೇಳು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಹಿಂಸ್ರ ಜಂತುಗಳಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಮರಿಯನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವುದು ರೂಢಿ! ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದೇ?

ಮುರಾದ್—ಹೌದು; ಅದಕ್ಕೇನು?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಆದರವುಗಳಲ್ಲಿ ಮರಿಯು ತಂದೆಯನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುವ ಪರಿಪಾಟಿಯಿಲ್ಲ.

ಮುರಾದ್—ಇಲ್ಲ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಹುಂ! ಈಶ್ವರನು ಆ ಪರಿಪಾಟಿಯನ್ನು ಮಾನವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಎರಡು ವಿಧವೂ ಉಂಟು; ಎಂತ ಬುದ್ಧಿ ದೇವರದು!

ಮುರಾದ್—ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿ; ಹಾ! ಹಾ!! ಎಂತ ವಿನೋದದ ಮಾತು ದಿಲ್ದಾರ್!

ದಿಲ್ದಾರ್—ಆದರೂ ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿಯ ಮುಂದೆ ಈಶ್ವರನ ಬುದ್ಧಿಯು ಏನೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಈಶ್ವರನ ಮೇಲೂ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡುವನು.

ಮುರಾದ್—ಅದು ಹೇಗೆ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನೋಡು ಜಹಾಪನಾ, ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹಲ್ಲು ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದೇಕೆ ? ಅಗಿಯುವುದಕ್ಕೋಸುಗವಲ್ಲದೆ, ಹೊರಗೆ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಅದೇ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಅಗಿಯು ವನು ಮತ್ತು ನಗುವನು. ಈಶ್ವರನ ಮೇಲೂ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದೊ ?

ಮುರಾದ್—ಅದೇನೋ ಸರಿಯೇ, ಆದರೆ—

ದಿಲ್ದಾರ್—ಕೇವಲ ನಗುವುದೇ ಅಲ್ಲ – ಅನೇಕರು ನಗುವುದಕ್ಕಾ ಸಮಯಾಸಮಯಗಳನ್ನು ನೋಡುವರು. ಅದಕ್ಕೇನು ಹಣ ಕೊಡಬೇಕೆ ?

ಮುರಾದ್—ಹ್ಹಾ : ! ಹ್ಹಾ : ! ಹ್ಹಾ : !

ದಿಲ್ದಾರ್—ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು— ರುಚಿ ನೋಡುವ ಸಲುವಾಗಿ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ತದ್ವಾರಾ ಭಾಷೆಗಳನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವನು. ದೇವರು ಮೂಗನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನೇಕೆ ? ಉಚ್ಛ್ವಾಸ ನಿಶ್ವಾಸಗಳ ಸಲುವಾಗಲ್ಲವೆ ?

ಮುರಾದ್—ಮತ್ತು ವಾಸನೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅದರ ಮೇಲೆಂತಹ ಅಧಿಕಾರ ! ಅದೇ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಉಪನೇತ್ರಗಳನ್ನು ಏರಿಸುವನು. ದೇವರಿಗೆ ಆ ಉದ್ದೇಶವು ಖಂಡಿತ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕರ ಮೂಗು ನಿದ್ರೆಯ ಜೋಂಪಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಕೂಗಹತ್ತುವುದು.

ಮುರಾದ್—ಹೌದು. ನನ್ನ ಮೂಗು ಮಾತ್ರ ಕೂಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಕೂಗದೆ ಏನು ? ಎಲ್ಲರ ಮೂಗೂ ದಿನಕ್ಕೊಂದುವೇಳೆ ಕೂಗಿದರೆ ನಿನ್ನೆ ಮೂಗು ಎರಡು ವೇಳೆ !

ಮುರಾದ್—ಈ ಬಾರಿ ಅದು ಕೂಗಲು ಮೊದಲಿಟ್ಟಾಗ ನನಗೆ ತೋರಿಸು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಅದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ವಸ್ತು ಜಹಪನಾ. ನಿರಾಕಾರನಾದ ಈಶ್ವರನಂತೆ ಚನ್ನಾಗಿ ನೋಡಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಏಕಂದರೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿ ಯುವ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮೊದಲೆ ಇದು ಪಲಾಯನವಾಗಿ ಹೋಗು ವುದು.

ಮುರಾದ್—ಒಳ್ಳೇದು ; ದಿಲ್ದಾರ್, ಈಶ್ವರನು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನಷ್ಟೆ. ಅವರವರಮೇಲೆ ಏನು ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡುವರು ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಯಾ ಅಲ್ಲಾ ! ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ದಾರ್ಶನಿಕ ತತ್ವದ ಆವಿಷ್ಕಾರವೇ ಆಗಿರುವದಲ್ಲಾ – ಕಿವಿಯನ್ನೆಳೆದರೆ ತಲೆಯೂ ಸಂಗಡ ಬರುವುದೆಂದು—

ಮುರಾದ್—ಅಣ್ಣನು ಬರುತ್ತಿರುವನು. ನೀನಿನ್ನು ಹೊರಡು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಜೀ ಹುಕುಂ. (ಹೋಗುವನು).

(ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಔರಂಗಜೇಬನು ಬರುವನು.)

ಮುರಾದ್—ಬಾ ಅಣ್ಣ, ನನ್ನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸು. ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದಲೇ ನಮಗೀ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಲಾಭ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಶೌರ್ಯಬಲದಿಂದ. ನೀನು ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹೆದರತಕ್ಕವನಲ್ಲ.

ಮುರಾದ್—ಯಾರು ಮರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರುವರೊ ಅವರು ಜೀವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ. ಅದಿರಲಿ, ನೀನಾವ ಮಂತ್ರಬಲದಿಂದ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನ ನಲವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮೊಗಲ್ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡೆ ? ಕೊನೆಗವರು ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನ ರಾಜಪೂತ ಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬಂದೂಕನ್ನು ಗುರಿಹಿಡಿದು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಎಂತಹ ವಿಚಿತ್ರ ವ್ಯಾಪಾರ !

ಔರಂಗಜೇಬ—ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಕೆಲವು ಜನ ಗೂಢಚಾರರನ್ನು ನಾನಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೆನು. ಅವರು ಮೊಗಲ್ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಕಾಫರನ ಅಧೀನವಲ್ಲಿ ಕಾಫರರೊಡನೆ ಕಾಪರನಾದ ದಾರನ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದು ಅತಿ ತುಚ್ಛಕಾರ್ಯವೆಂದೂ, ಖುರಾನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವೆಂದೂ ಬೋಧೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಸೈನಿಕರೂ ಅದನ್ನು ನಂಬಿದರು.

ಮುರಾದ್—ನಿನ್ನ ಕೌಶಲ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಾನಾ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಹೂಡಬೇಕು.

(ಮಹಮದನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಏನು ಸಮಾಚಾರ ಮಹಮದ್ ?

ಮಹಮುದ್—ತಂದೆಯೇ, ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನು ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವನೋ ಏನೋ ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಇಲ್ಲ.

ಮಹಮುದ್—ಹಾಗಾದರೆ ಅವನ ಉದ್ದೇಶವೇನು ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ರಾಜಪೂತ ಜಾತಿಯ ದರ್ಪ. ಆ ದರ್ಪವೇ ಮಹಾ ರಾಜನ ಪರಾಜಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ನಾನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನರ್ಮದಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಅವನೆನ್ನನ್ನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಪರಾಜಯವು ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಏಕಂದರೆ ಆಗ ನೀನಿನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸೈನ್ಯವೂ ದಾರಿ ನಡೆದು ಆಯಾಸಗೊಂಡಿತ್ತು. ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆ ರೀತಿ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದು ವೀರೋಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹನು ನಿನ್ನ ಆಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಅತಿ ಯಾದ ದರ್ಪಕ್ಕೆ ಪತನವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು.

ಮಹಮುದ್—ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡವೆ ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಇಲ್ಲ ಮಹಮುದ್, ನಮ್ಮ ಶಿಬಿರವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂದಾವರ್ತಿಯಲ್ಲ, ಹತ್ತಾವರ್ತಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ಮಾಡಲಿ. ನೀನು ಹೋಗು. (ಮಹಮುದ್ ಹೋಗು ವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ನನ್ನ ಸರಳ, ಉದಾರ, ನಿರ್ಭೀಕ ಮಹಮುದ್, ನಿನಗೆ ಯುದ್ಧದ ಕನಸು ಹತ್ತಿರುವುದು. ಮುರಾದ್, ನಾನಿನ್ನು ಹೊರಡುವೆನು. ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊ.

ಮುರಾದ್—ಒಳ್ಳೇದು, ಎಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಿತಾರ್ ಮತ್ತು ನರ್ತಕಿಯರು ? (ಹೋಗುವರು.)

ಮೂರನೆ ದೃಶ್ಯ

ಜೋಧಪುರದ ದುರ್ಗಪ್ರಾಕಾರ. ಪ್ರಹರಿಯೊಡನೆ ಮಹಾಮಾಯೆಯೂ ಸಖಿಯರೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.

ಮಹಾಮಾಯಾ—ಸಮಾಚಾರವೇನು ಪ್ರಹರಿ ?

ಪ್ರಹರೀ—ಮಹಾರಾಜರು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದಿರುವರು.

ಮಹಾಮಾಯಾ—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಲಾಭವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಂದಿರುವರೇ ?

ಪ್ರಹರೀ—ಇಲ್ಲ ರಾಜ್ಞಿ, ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲವರು ಸೋತು ಬಂದಿರುವರು.

ಮಹಾಮಾಯಾ—ಏನು ಹೇಳಿದೆ, ಪ್ರಹರಿ? ಯಾರು ಸೋತು ಬಂದವರು ?

ಪ್ರಹರೀ—ಮಹಾರಾಜರು.

ಮಹಾಮಾಯಾ—ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹರು ಸೋತು ಹಿಂದಿರುಗುವರೆ! ಎಂಥ ಸಮಾಚಾರವಿದು ಪ್ರಹರಿ? ಯೋಧಪುರದ ಮಹಾರಾಜರು, ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತು ಹಿಂದಿರುಗುವರೆ ? ರಾಜಪೂತರ ಶೌರ್ಯವು ಇಷ್ಟೊಂದು ದುರ್ಗತಿಗಿಳಿಯಿತೆ? ಅಸಂಭವ! ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತನಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹರು ಕ್ಷಾತ್ರಕುಲ ಚೂಡಾಮಣಿ ! ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಹಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ಯುದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು. ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹರಾವಾಗಲೂ ರಣದಲ್ಲಿ ಸೋತು ಹಿಂದಿರುಗುವರಲ್ಲ. ಈಗ ಬಂದಿರುವವರು ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹರಲ್ಲ. ಅವರ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಛದ್ಮವೇಷಿಯು! ಅವನನ್ನು ದುರ್ಗದೊಳಗೆ ಬಿಡಲಾಗದು. ದುರ್ಗದ್ವಾರವು ಬಂಧಿಸಲ್ಪಡಲಿ—

(ಪ್ರವೇಶ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ)

ಪ್ರಹರಿ—ಅದೋ ರಾಜ್ಞಿ, ಮಹಾರಾಜರೇ ಬಂದರು. (ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಾಮಾಯೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವಳು.)

ಯಶೋವಂತ—ಮಹಾಮಾಯಿ. ಇದೇನು ಹೊಸಪದ್ಧತಿ ! ಯುದ್ಧ ರಂಗದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಪತಿಯನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುವ ನೂತನ ವಿಧಾನವೋ ಇದು ?

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಮಹಾರಾಜ, ನೀವು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತರಲ್ಲವೇ?

ಯಶೋವಂತ—ಹೌದು.

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಹಾಗಾದರೆ ಈಗ ನಿಮಗೀ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ.

ಯಶೋವಂತ—ಜಯ ಪರಾಜಯಗಳು ನಮ್ಮ ಅಧೀನವಲ್ಲ, ಮಹಾಮಾಯಿ.

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಈ ಹೇಡಿತನದ ಮಾತು ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಿತೇ ! ಹಾ ! ಡಿಲ್ಲಿಯ ಬಾದಷಾಹಿ ವಿಲಾಸ ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ರಾಜಪೂತರ ಕ್ಷಾತ್ರ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿಯಿತೆಂದು ತೋರುವುದು.

ಯಶೋವಂತ—ಸಾಕುಮಾಡು ನಿನ್ನ ಆವೇಶವನ್ನು. ಈ ಪ್ರಹರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಹೇಳು.

(ಇಂಗಿತಮಾಡುವಳು, ಪ್ರಹರಿಗಳು ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತ)

ಪಥಶ್ರಾಂತರಾಗಿ ಚದುರಿದ ನನ್ನ ಸೈನಿಕರು ಒಟ್ಟುಗೂಡುತ್ತಲೆ ಸಮಯವನ್ನು ಕಾದು ಪುನಃ ಔರಂಗಜೇಬನನ್ನು ಎದುರಿಸುವೆನು. ನಾನೀದುರ್ಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಎರಡು ದಿನ ಮಾತ್ರ.

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಸೋತು ಕಂಗೆಟ್ಟ ಮುಖವನ್ನು ಜೋಧಪುರದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಿರೇಕೆ, ಮಹಾರಾಜ ? ರಾಜಪುತಾಣದ ಪೂರ್ವ ಗೌರವವು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಮಣಿಯರ ಸ್ಮೃತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಜ್ವಲಿತವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಂತಿಸುವರು, ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ದೇದೀಪ್ತವಾದ ವೀರರ ಮುಖವನ್ನು, ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜಯಮಾಲೆಯಿಂದಲಂಕೃತವಾದ ಉನ್ನತಕಂಠವನ್ನು, ರಣದುಂದುಭಿಯ ಸುಮಧುರ ಗಂಭೀರ ಘೋಷದಿಂದ ಅನುಪ್ರಾಣಿತವಾದ ಪ್ರಿಯ ಸಮಾಗಮವನ್ನು. ಅವರ ಆಂತರಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ, ಅದರಮೇಲೆ ಈ ನಿರಾಶೆಯ ತಣ್ಣೀರನ್ನೇಕೆ ಚಲ್ಲುವಿರಿ ?

ಯಶೋ(—ಎಷ್ಟೊಂದು ದರ್ಪ! ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಈ ಅವಹೇಳನವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಪರಾಜಯದಿಂದ ನನಗಾಗುವ ಅವಹೇಳನವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ ಮಹಾರಾಜ? ನಾನು ಯಾರು? ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯ ನೆರಳು ಮಾತ್ರ. ಆ ಕೀರ್ತಿ ಛೇದನದಿಂದ ನನ್ನ ಸರ್ವನಾಶವಾದಾಗ ಸಂತಾಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಹೃದಯವು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸುಯ್ದಿದ್ದರೆ ನೀವು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪೇರಿಸುವಿರೇಕೆ? ಶತ್ರುವಿನಿಂದ ಸೋತುಬಂದದ್ದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನಾಳಬೇಕಲ್ಲವೇ? ನಿಮ್ಮಂಥ ವೀರ ಪುರುಷರಿಗೆ ಇದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವುದು.

ಯಶೋವಂತ—ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯೇನು ಮಹಾಮಾಯಿ?

[ಪ್ರವೇಶ ಸೈನಿಕ]

ಸೈನಿಕ—ಪ್ರಭು, ಆಗ್ರಾದಿಂದ ಔರಂಗಜೀಬನು ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವನು. (ಕೊಡುವನು)

ಯಶೋವಂತ—ಔರಂಗಜೀಬನ ಪತ್ರ. ಏನೆಂದು ಬರೆದಿರುವನು? (ಓದುತ್ತಾ) "ನಾನು ಅಧಿಕಾರಮಾಡುವುದು ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನರಿಗೆ ಸಮ್ಮತ............ಅವರ ಅನುರೋಧದಿಂದಲೇ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವೆನು. ಷೂಜನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವು ಸಂಘಟಿಸಿವೆ"........ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೋ?

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಔರಂಗಜೀಬನಿಂದ ಪರಾಜಿತರಾದಿರಿ. ಈಗ ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕಲ್ಲವೆ?

ಯಶೋವಂತ—ಸುಮ್ಮನಿರು ಮಹಾಮಾಯಿ. ನಾನು ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಔರಂಗಜೀಬನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಲ್ಲ. ಅವನು ಕುಹಕಿ, ವಂಚಕ. ಈ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಔರಂಗಜೀಬನು ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿರುವುದು ಸಾಮ್ರಾಟರಿಗೆ ಅಪಾಯ. ನಾನು ಅವರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು.

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಆಗಬಹುದು. ಡಿಲ್ಲಿಯ ಸಮ್ರಾಟರ ದರ್ಬಾರ್ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಸ್ತುವಂತೆ ಮೆರೆಯುವುದು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಪರಮಾವಧಿಯಲ್ಲವೆ?

(ಹೋಗುವರು.)

ನಾಲ್ಕನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಅಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಸುಲೇಮಾನನ ಶಿಬಿರ. ಕಾಲ—ಮುಂಜಾನೆ.

(ಜಯಸಿಂಹ ಮತ್ತು ದಿಲೀರ್ ಖಾ)

ದಿಲೀರ್ ಖಾ—ಔರಂಗಜೀಬನಿಗೆ ಕಳೆದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಲಾಭ! ಕೇಳಿದಿರಾ, ಮಹಾರಾಜ್.

ಜಯಸಿಂಹ—ನನಗದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

ದಿಲೀರ್ ಖಾ—ಷಯಿಸ್ತಾಖಾನನು ದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದನಂತೆ; ಆಗ್ರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧವಾಗಿ ದಾರನು ಸೋತು ಹರಿದ್ವಾರದ ಕಡೆ ಓಡಿಹೋದನಂತೆ; ಸಂಗಡ ನೂರು ಜನ ಸೈನಿಕರು, ೩೦ ಲಕ್ಷ ಸ್ವರ್ಣ ಮುದ್ರೆ!

ಜಯಸಿಂಹ—ಅವನು ಓಡಿಹೋಗಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನನಗದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

ದಿಲೀರ್ ಖಾ—ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತು. ದಾರನು ಓಡಿಹೋಗುವಾಗ ಒಳ್ಳೆ ಗಂಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನಲ್ಲವೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು:—ವೃದ್ಧ ಸಮ್ರಾಟನು ೭೦ ಕುದುರೆ ಹೇರು ಸ್ವರ್ಣ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ದಾರನ ಸಲುವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನಂತೆ—ದಾರಿಯಲ್ಲದನ್ನು ಝಾಟರು ಡಕಾಯಿತಿ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರಂತೆ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಅವನ ದುರಾದೃಷ್ಟ—ಅದು ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತು.

ದಿಲೀರ್ ಖಾ—ಔರಂಗಜೀಬನೂ ಮುರಾದನೂ ವಿಜಯ ಗರ್ವದಿಂದ ಆಗ್ರಾವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರಂತೆ—ಈಗ ಫಲತಃ ಔರಂಗಜೀಬನೇ ಸಮ್ರಾಟನು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಅದೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತು.

ದಿಲೀರ್ ಖಾ—ಔರಂಗಜೀಬನು ನನಗೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವನು: ನಾನು ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತನಾಗಿ ಸುಲೇಮಾನನನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೆ

ದೊಡ್ಡ ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು. ನಿಮಗೂ ಬರೆದಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲವೆ ಮಹಾರಾಜ್?

ಜಯಸಿಂಹ—ಹೌದು.

ದಿಲೀರ್‌ಖಾನ್—ಯುದ್ಧದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಜಯಸಿಂಹ—ನಾನಿಂದು ಒಬ್ಬ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕನಿಂದ ಯುದ್ಧದ ಫಲಾಫಲಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಮಾಡಿಸಿದೆನು. ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕನು ಹೇಳುವುದು: ಭಾರತವರ್ಷದ ಭಾಗ್ಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಈಗ ಔರಂಗಜೇಬನ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯುದಯ. ದಾರನ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಪತನ ಎಂದು.

ದಿಲೀರ್‌ಖಾನ್—ಹಾಗಾದರೆ ಈಗ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು, ಮಹಾರಾಜ?

ಜಯಸಿಂಹ—ನಾನು ಏನು ಮಾಡುವೆನೋ ನೋಡುತ್ತಿರು.

ದಿಲೀರ್‌ಖಾನ್—ಒಳ್ಳೇದು. ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೇನೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೊಂದು ಮಾತು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಸುಮ್ಮನಿರು, ಸುಲೇಮಾನನು ಬರುತ್ತಿರುವನು.

(ಸುಲೇಮಾನನ ಪ್ರವೇಶ)

ಸುಲೇಮಾನ್—ಮಹಾರಾಜ್, ತಂದೆಯು ಸೋತು ಓಡಿಹೋದನು. ಇದೋ ಸಮ್ರಾಟರ ಪತ್ರ – (ಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡುವನು.)

ಜಯಸಿಂಹ—(ಓದಿ) ಹೌದು, ಕುಮಾರ.

ಸುಲೇಮಾನ್—ತಂದೆಯ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿಳಂಬ ಮಾಡದೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಸಮ್ರಾಟರು ಬರೆದಿರುವರು. ನಾನೀಕ್ಷಣವೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಶಿಬಿರವನ್ನೆತ್ತುವಂತೆ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರಿ.

ಜಯಸಿಂಹ—ನನ್ನ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರನು ಸರಿಯಾದ ಸಮಾಚಾರವು ಬರುವವರಿಗೂ ತಡೆಯುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಏನು ಹೇಳುವಿರಿ, ಖಾನ್ ಸಾಹೇಬರೇ?

ದಿಲೀರ್‌ಖಾನ್—ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಅದೇ.

ಸುಲೇಮಾನ್—ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸರಿಯಾದ ಸಮಾಚಾರವು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಸ್ವಯಂ ಸಮ್ರಾಟರ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರ!

ಜಯಸಿಂಹ—ಇದರಲ್ಲೇನೋ ಜಾಲವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಮ್ರಾಟನು ವೃದ್ಧ; ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯು ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯು ಹೊರತಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡಲಾರೆವು. ಏನು ಹೇಳುವಿರಿ ದಿಲೀರ್‌ಖಾ?

ದಿಲೀರ್‌ಖಾ—ಸರಿಯಾದ ಮಾತು.

ಸುಲೇಮಾ—ತಂದೆಯು ಓಡಿಹೋಗಿರುವನು. ಆತನು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?

ಜಯಸಿಂಹ—ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಔರಂಗಜೇಬನ ಆಜ್ಞೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

ಸುಲೇಮಾ—ಏನು! ಔರಂಗಜೇಬನ ಆಜ್ಞೆಯ ಸಲುವಾಗಿ, ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಶತ್ರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯ ಸಲುವಾಗಿ....ನಾ....ವು... ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬೇಕೆ?

ಜಯಸಿಂಹ—ಕುಮಾರನು ಮಾಡದೆ ಹೋದರೂ ನಾವು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಏನು ಹೇಳುವೆ ದಿಲೀರ್‌ಖಾ?

ದಿಲೀರ್‌ಖಾ—ಮಾಡಲೇಬೇಕು.

ಸುಲೇಮಾ—ಜಯಸಿಂಹ, ದಿಲೀರ್‌ಖಾ, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಮಸಲತ್ತು ಮಾಡುವಿರೊ?

ಜಯಸಿಂಹ—ನಮ್ಮ ದೋಷವೇನು? ಸರಿಯಾದ ಆಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾವೇನು ಮಾಡಲಾಗುವುದು? ಯುವರಾಜ ದಾರನ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಲಾಹೋರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸರಿಯಾದ ಆಜ್ಞೆಯಿನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಸುಲೇಮಾ—ನಾನು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವೆನು.

ಜಯಸಿಂಹ—ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇಲಿಂದ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಲಾಗುವುದೇ? ಅದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಖಾಸಾಹೇಬ?

ದಿಲೀರ್‌ಖಾ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಸುಲೇಮಾ—ಕೇಳಿದೆನು. ನೀವೇನೋ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಒಳ್ಳೇದು, ನಾನೇ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವೆನು. (ಸುಲೇಮಾನನು ಹೋಗುವನು.)

ದಿಲೀರ್‌ಖಾ೯--ಈಗೇನು ಮಾಡುವಿರಿ ಮಹಾರಾಜ್ ?

ಜಯಸಿಂಹ—ಭಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ ಖಾ೯ಸಾಹೇಬ. ನಾನು ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ವನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆನು.

ದಿಲೀರ್‌ಖಾ೯—ನಿಮ್ಮಂತ ವಿಚಕ್ಷಣ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಿಯೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಆದರೀ ಕಾರ್ಯವು ಯುಕ್ತವಾದುದೆ ?

ಜಯಸಿಂಹ—ಸುಮ್ಮನಿರು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ನೋಡುವುದೆ ; ಇನ್ನೂ ಔರಂಗಜೀಬನ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಲಾಗದು. ಏಕೆಂದರೆ ....(ಸುಲೇಮಾನನು ಮತ್ತೆ ಬಂದನು.)

ಸುಲೇಮಾ೯—ಸೈನ್ಯದವರೂ ಈ ಮಸಲತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವರು. ನಿಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಅದು ಸಂಭವವೇ.

ಸುಲೇಮಾ೯—ಮಹಾರಾಜ, ಸಮ್ರಾಟರು ತಂದೆಯ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು. ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ನಾನು ಆತುರನಾಗಿರುವೆನು. ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು : ದಿಲೀರ್‌ಖಾ೯, ದಾರನ ಪುತ್ರನಾದ ನಾನು ನಿಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಈ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ನಿಮಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ, ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ; ನಾನದನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಲಾಹೋರಿಗೆ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು. ಈ ರಾಜ್ಯಾಪಹಾರಿಯಾದ ಔರಂಗಜೀಬನ ಶೌರ್ಯ ವೆಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವೆನು. ಈ ದಿಗ್ವಿಜಯಿಯಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಒಮ್ಮೆ ಕರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡಿ. ಮಹಾರಾಜ್, ದಿಲೀರ್‌ಖಾ೯, ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡಿರಿ. ಈಯೊಂದು ಉಪಕಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಜನ್ಮವೂ ಋಣಿಯನಾಗಿರುವೆನು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಸಮ್ರಾಟರ ಆಜ್ಞೆಯ ಹೊರತು ನಾವಿಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೂ ಮುಂದಿಡಲಾರೆವು.

ಸುಲೇಮಾ೯—ದಿಲೀರ್‌ಖಾ೯, ನಾನು—ಯುವರಾಜ ದಾರನ ಪುತ್ರನಾದ ನಾನು – ವೊಣಕಾಲೂರಿ ಈ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. (ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುವನು.)

ದಿಲೀರ್ ಖಾ—ಏಳು ಷಹಜಾದಾ, ಮಹಾರಾಜನು ಆಜ್ಞೆ ಕೊಡದೆ ಹೋದರೆ, ನಾನು ಕೊಡುವೆನು. ನಾನು ದಾರನ ಉಪ್ಪು ತಿಂದಿರುವೆನು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ಜಾತಿಯು ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹದ ಜಾತಿಯಲ್ಲ. ಬಾ ಷಹಜಾದಾ, ನಾನೆನ್ನ ಆಧೀನಸ್ಥವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಲಾಹೋರಿಗೆ ಬರುವೆನು, ಮತ್ತು ಶಪಥ ಮಾಡುವೆನು; ಕಡೆಯವರೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು. ನಾನು ಯುವರಾಜ ದಾರನ ಮಗನ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬಲ್ಲೆನು. ಬಾ ಷಹ ಜಾದಾ, ನಾನೀಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವೆನು. (ಸುಲೇಮಾನ ಮತ್ತು ದಿಲೀರ್ ಖಾ ಹೋದರು)

ಜಯಸಿಂಹ—ಸರಿಹೋಯಿತು. ಒಮ್ಮೆಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದೆ ಯಲ್ಲವೆ, ಖಾನ ಸಾಹೇಬಾ? ನಿನ್ನ ಮಂಗಳವನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳ ಲಾರದೆ ಹೋದೆ. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ನನ್ನ ಅಧೀನಸ್ಥವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆಗ್ರಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವೆನು.

(ಹೋಗುವನು.)

ಐದನೆಯ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಆಗ್ರಾದ ದುರ್ಗಪ್ರಾಸಾದ; ಕಾಲ—ಮುಂಜಾವು; ಷಾಜಹಾನ ಮತ್ತು ಜಹನಾರಾ.

ಷಾಜಹಾನ—ಜಹನಾರಾ, ನಾನು ಆತುರದಿಂದ ಔರಂಗಜೇಬನನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಅವನು ನನ್ನ ಪುತ್ರ; ಜಯಶಾಲಿಯಾದ ಉದ್ಧತನಾದ ನನ್ನ ಪುತ್ರ; ನನ್ನ ಲಜ್ಜೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಸ್ವರೂಪನು.

ಜಹನಾರಾ—ಗೌರವವೇ ತಂದೆಯೇ? ಎಂತ ಧೂರ್ತ, ಎಂತ ಮಿಥ್ಯಾವಾದಿಯವನು! ಅಂದು ನಾನವನ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು! ತಾನು ಮಹಾಪಾಪಿಷ್ಠನೆಂದೂ, ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು; ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಘಳಘಳ ನೀರು ಸುರಿಸಿದನು! ದಾರನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಸರದಾರರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮುರಾದನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು

ದಾರನಕಡೆ ಸೇರುವೆನೆಂದು ನಂಬಿಸಿದನು. ನಾನು ಸರಳ ಹೃದಯಳಾಗಿ ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಂಬಿ, ಅಭಾಗ್ಯ ದಾರನ ಹಿತೈಷಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಈಗವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದಿರುವನು. ನಾನು ದಾರನಿಗೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದೆನು. ಅದನ್ನು ಮಧ್ಯದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಹರಿಸಿರುವನು. ಎಷ್ಟೊಂದು ದ್ರೋಹ ! ಎಷ್ಟೊಂದು ಕಪಟ !!

ಷಾಜಹಾ—ಇಲ್ಲ, ಜಹನಾರಾ, ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವನಲ್ಲ; ನಾನಿದನ್ನು ನಂಬಲಾರೆ.

ಜಹನಾರಾ—ಅವನೊಮ್ಮೆ ಈ ದುರ್ಗದೊಳಗೆ ಬರಲಿ, ಕೌಶಲದಿಂದ ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವೆನು. ಈ ಮಂದಿರವಲ್ಲಿ ನೂರುಜನ ಸಶಸ್ತ್ರರಾದ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ಆ ಭಂಡ ಔರಂಗಜೀಬನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವೆನು, ನೋಡು.

ಷಾಜಹಾ—ಇದೇನು ಜಹನಾರಾ, ಅವನು ನನ್ನ ಪುತ್ರ ! ನಿನ್ನ ಸೋದರ! ಇದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ ಜಹನಾರಾ. ಅವನೆಂತವನೇ ಆಗಲಿ, ನಾನು ಸ್ನೇಹದಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಹಾಗವನು ವಶನಾಗವೇ ಹೋದರೆ ಅವನ ತಂದೆಯಾದ ನಾನು ಅವನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವೆನು. "ನಮಗೆ ಮತ್ತೇನೂ ಬೇಡ, ನಮ್ಮನ್ನು ಜೀವದಿಂದುಳಿಸು, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡು" ಎಂದು ಕೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಜಹನಾರಾ—ತಂದೆಯೇ, ನಿನ್ನನ್ನಿಂತಹ ಅಪಮಾನದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವೆನು.

ಷಾಜಹಾ—ಅಪಮಾನವಲ್ಲ, ಪುತ್ರಿ. ತಂದೆಯು ಮಗನನ್ನು ಬೇಡುವದು ಅಪಮಾನವೆ ?

(ಮುಹಮ್ಮದನ ಪ್ರವೇಶ)

ಷಾಜಹಾ—ಬಾ ಮುಹಮ್ಮದ್, ಎಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ?

ಮುಹಮುದ್—ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು ತಾತ.

ಷಾಜಹಾ—ಅದೇನು ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ನಿಮಿತ್ತ ಅಶ್ವಾರೂಢನಾದ ನೆಂದು ಯಾರೋ ಹೇಳಿದರಲ್ಲ.

ಮುಹಮುದ್—ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ? ತಂದೆಯು ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ

ಅಕ್ಬರನ ಮಸಜೀದಿಗೆ ನಮಾಜು ಮಾಡಲು ಹೋದನು. ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆತನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕೂಡಾ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಜಹನಾರಾ—ಹಾಗಾದರೆ ನೀನೇಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ, ಮಹಮ್ಮದ್ ?

ಮಹಮುದ್—ಈ ದುರ್ಗಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಆಳುವುದಕ್ಕೆ.

ಷಾಜಹಾ್ನ್—ಇದೇನು, ಪರಿಹಾಸ ಮಾಡುವೆಯೋ, ಮಹಮುದ್ ?

ಮಹಮುದ್—ಇಲ್ಲ ತಾತ, ನಿಜವಾದ ಮಾತು.

ಜಹನಾರಾ—ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಖೈದು ಮಾಡುವೆನು.

(ಸಿಳ್ಳು ಹಾಕುವಳು ; ಐದು ಜನ ಸಶಸ್ತ್ರ ಪ್ರಹರಿಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು)

ಜಹನಾರಾ—ನಿನ್ನ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡು ಮಹಮುದ್.

ಮಹಮುದ್—ಅದೇಕೆ ?

ಜಹನಾರಾ—ನೀನೆನ್ನ ಬಂದಿ. ಪ್ರಹರಿಗಳೇ, ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳಿ.

ಮಹಮುದ್—ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಹರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವೆನು.

(ಸಿಳ್ಳು ಹಾಕುವನು ; ಹತ್ತು ಜನ ಪ್ರಹರಿಗಳು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.)

ಮಹಮುದ್—ನನ್ನ ನೂರುಜನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಬರುವಂತೆ ಹೇಳು.

ಜಹನಾರಾ—ನೂರುಜನ ಸೈನಿಕರು ! ಅವರು ದುರ್ಗದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಯಾರು ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು ?

ಷಾಜಹಾ್ನ್—ನಾನು, ಜಹನಾರಾ ! ಎಲ್ಲಾ ದೋಷವು ನನ್ನದು. ನಾನು ಸ್ನೇಹವಶನಾಗಿ ಔರಂಗಜೇಬನು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಏನೇನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನೋ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದೆನು. ಹಾ ! ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ, ಮಹಮುದ್.

ಮಹಮುದ್—ತಾತ....

ಷಾಜಹಾ್ನ್—ಹಾಗಾದರೆ ಈಗ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದುದೇನು ಮಹಮುದ್ ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಬಂದಿ ?

ಮಹಮುದ್—ಬಂದಿಯಲ್ಲ, ತಾತಾ. ಈ ಮಹಲಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ.

ಷಾಜಹಾ್ನ್—ನನಗೇನೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ಇದೇನು ಸತ್ಯವಾದ

ಘಟನೆಯೋ. ಇಲ್ಲವೇ ಕನಸೋ? ನಾನು ಯಾರು, ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾ ಜಹಾನನೇ ? ನೀನು ನನ್ನ ಪೌತ್ರ, ನನ್ನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವೆಯಾ? ಇದೇನು, ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ ಇಹಸಂಸಾರವು ಇಷ್ಟೊಂದು ತಳಕೆಳಗಾಗಿ ಹೋಯಿತೇ? ಯಾರ ರೋಷಕಷಾಯಿತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಮುಖವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೋ ಆ ಪಾಷಂಡನ ಮಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಂದಿಯೇ! ಜಹನಾರಾ, ಇದೆಂತ ವಿಚಿತ್ರ? ಹೀಗೆ ಬಾ. ಇದೇನು ಪುತ್ರಿ. ನಿನ್ನ ತುಟಿಗಳು ಅಲುಗಾಡುತ್ತಿರುವವು, ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಹೀನವಾದ ನಿಷ್ಪ್ರಭವಾದ ಈ ಸ್ಥಿರ ಶೂನ್ಯದೃಷ್ಟಿ. ಕೆನ್ನೆಗಳೆರಡು ರಕ್ತಹೀನವಾಗಿ ಜಪಾಕುಸುಮದಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿರುವವು! ಏನಾಯಿತಮ್ಮ ?

ಜಹನಾರಾ—ಇಲ್ಲ ಅಪ್ಪ, ನಾನು ಅದನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೀಗೂ ಉಂಟೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಷಾಜಹಾ಼—ಮುಹಮುದ್, ನಾನಿಂತ ಕಾಠಿಣ್ಯವನ್ನು, ಇಂತ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಸಹಿಸುವೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆಯಾ? ಸಿಂಹವು ಮುದಿಯಾಯಿತೆಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪದಾಘಾತ ಮಾಡುವೆನೆಂದ್ಯು ಯೋಚಿಸಿದೆಯಾ ? ಕೇಳು, ಮುಹಮುದ್. ನಾನು ವೃದ್ಧನು – ಆದರೆ ಷಾಜಹಾ಼. ಯಾರಲ್ಲಿ ? ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ ನನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ………… ಏನು ? ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೇ ?

ಮುಹಮುದ್—ತಾತಾ, ನಿಮ್ಮ ದೇಹ ರಕ್ಷಕರು ದುರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು.

ಷಾಜಹಾ಼—ಕಳುಹಿಸಿದವರು ಯಾರು ?

ಮುಹಮುದ್—(ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ) ನಾನು.

ಷಾಜಹಾ಼—ಯಾರ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ?

ಮುಹಮುದ್—ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ನೂರು ಜನ ಸೈನಿಕರೇ ಜಹಾಪನಾಯವರ ದೇಹರಕ್ಷಕರ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವರು.

ಷಾಜಹಾ಼—ಮುಹಮುದ್, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕ!

ಮಹಮದ್—ಜಹಾಪನಾ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಕೇವಲ ಪಿತನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕನು.

ಷಾಜಹಾನ್—ಔರಂಗಜೀಬ....ಇಲ್ಲ ಈಗ ಅವನೆಲ್ಲಿ, ನಾನೆಲ್ಲಿ? ಆದರೂ ಜಹನಾರಾ, ಇಂದು ನಾನೊಮ್ಮೆ ಈ ದುರ್ಗಪ್ರಾಸಾದದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗ ಬಲ್ಲೆನಾದರೆ, ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲೆನಾದರೆ, ಈಗಲೂ ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ವೃದ್ಧ ಷಾಜಹಾನನ ಜಯಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಔರಂಗ ಜೇಬನು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಉರುಳಾಡಬೇಕಾದೀತು. ಆದರೆ ಹೋಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಮಹಮದ್ ನನ್ನನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು— ಒಂದು ಸಲ ಮಾತ್ರ. ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಲ ಮಾತ್ರ. (ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಸುವನು.)

ಮಹಮದ್—ನಾನು ದೋಷಿಯಲ್ಲ; ಕೇವಲ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞಾ ಧಾರಕನು.

ಷಾಜಹಾನ್—ನಾನು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ತಂದೆಯಲ್ಲವೇ? ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ನಡೆಸಿರುವಾಗ ನೀನು ಹೇಗೆ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವೆ? ಮಹಮದ್ ಬಾ, ದುರ್ಗದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆ.

ಮಹಮದ್—ಕ್ಷಮಿಸು. ತಾತ, ನಾನು ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲ.

ಷಾಜಹಾನ್—ತೆರೆಯುವದಿಲ್ಲವೇ? ತೆರೆಯುವದಿಲ್ಲವೇ? ನೋಡು, ನಾನು ನಿನ್ನ ವೃದ್ಧ ಪಿತಾಮಹನು—ರೋಗಗ್ರಸ್ತನೂ, ಜೀರ್ಣನೂ, ವೃದ್ಧನೂ ಆದ ನಿನ್ನ ಪಿತಾಮಹನು. ಒಂದೇ ಒಂದಾವರ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಈ ದುರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು; ಮತ್ತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವೆನೆಂದು ಈಗಲೇ ಶಪಥವನ್ನೂ ಮಾಡುವೆನು. ತೆರೆಯುವದಿಲ್ಲವೇ, ತೆರೆಯುವದಿಲ್ಲವೇ? (ದೈನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವನು.)

ಮಹಮದ್—ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು ತಾತ, ನನ್ನಿಂದದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. (ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುವನು.)

ಷಾಜಹಾ೯—ನಿಲ್ಲು ಮಹಮುದ್, (ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಚಿಂತೆ ಮಾಡಿ ರಾಜಮುಕುಟವನ್ನು ತಂದು, ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಖುರಾನನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು) ನೋಡು ಮಹಮುದ್, ಇದು ನನ್ನ ಮುಕುಟ, ಇದು ನನ್ನ ಖುರಾ೯. ಈ ಖುರಾನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಶಪಥ ಮಾಡುವೆನು. ಹೊರಗೆ ನೆರೆದಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಈ ಕಿರೀಟವನ್ನು ನಿನ್ನ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವೆನು. ಯಾರು ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುವರೋ, ನೋಡುವ ? ಇಂದು ನಾನು ವೃದ್ಧನೂ, ಶೀರ್ಣನೂ, ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಪಂಗುವೂ ಆಗಿರ ಬಹುದು. ಆದರೂ ಯಾವ ಷಾಜಹಾನನು ಈ ಭಾರತ ವರ್ಷವನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದು ದಿನಗಳು ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶಾಸನಮಾಡಿದನೋ, ಆತನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ನಾದರೆ ಅವರ ಸಮ್ಮಿಳಿತ ಅಗ್ನಿಮಯವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೂರು ಜನ ಔರಂಗ ಜೀಬರು ಭಸ್ಮೀಭೂತರಾಗಿ ಹೋಗುವರು. ಮಹಮುದ್, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು. ನೀನು ಭಾರತ ವರ್ಷದ ಅಧೀಶ್ವರನಾಗುವೆ. ನಾನು ಶಪಥ ಮಾಡುವೆನು, ಮಹಮುದ್ ; ಶಪಥ ಮಾಡುವೆನು. ಒಮ್ಮೆ ಆ ಕಪಟ ಔರಂಗಜೀಬನನ್ನು ತೋರಿಸು.

ಮಹಮುದ್—ಕ್ಷಮಿಸು, ಜಹಪನಾ.

ಷಾಜಹಾ೯—ನೋಡು. ಇದು ಮಕ್ಕಳ ಆಟವಲ್ಲ. ನಾನು – ಸ್ವಯಂ ಸಮ್ರಾಟ್ : ಷಾಜಹಾನನು ಶಪಥಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಇದು ಉನ್ಮತ್ತನ ವ್ಯರ್ಥಾಲಾಪವಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಡೆ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆ ; ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಅಖಂಡ ಭಾರತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ! ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು, ಮಹಮುದ್ !

ಮಹಮುದ್—ತಾತಾ, ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವುದು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಷಾಜಹಾ೯—ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇ ?

ಮಹಮ್ಮದ್—ಸಮಗ್ರ ಪೃಥುವಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಷಾಜಹಾ೯—ನೋಡು ಮಹಮುದ್, ಚನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು. ಭಾರತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿ !

ಮಹಮುದ್—ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾರೆನು. ಪ್ರಲೋಭವು ಬಹು ದೊಡ್ಡದು ; ಹೃದಯವು ಅತಿ ದುರ್ಬಲ. ಜಹನಾರಾ, ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. (ಹೋಗುವನು.)

ಷಾಜಹಾನ್—ಹೊರಟುಹೋದನು ; ಹೊರಟುಹೋದನು ! ಜಹನಾರಾ ಏಕೆ ಮಾತಾಡುವುದಿಲ್ಲ ?

ಜಹನಾರಾ—ಔರಂಗಜೇಬ, ನಿನಗಿಂತ ಮಗನೆ ! ಇವನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲನಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವನು. ಮತ್ತು ನೀನು....ನಿನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರೀತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೋಸದಿಂದ ಬಂದಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ.

ಷಾಜಹಾನ್—ನೀನು ಹೇಳುವುದು ಸತ್ಯ. ಮಗಳೇ, ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ತಾವು ತಿನ್ನುವ ಮೊದಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಿನಿಸುವರು ; ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆಮಾಡಿಸುವರು ; ಅವರ ಮಿಮುನಗೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಮುದ್ದಾಡುವರು. ಆದರವು ಕೃತಘ್ನತೆಯ ಅಂಕುರಗಳೇ ! ಸಯ್ತಾನನ ಮಕ್ಕಳೇ ಅವು ! ಅರ್ಧ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಿ ಅವರನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು ; ಸಮಯಾಸಮಯವಿಲ್ಲದೆ ಕೊರಡೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು ; ಆಜೀವವೂ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪೇರಿಸಿಕೊಂಡು, ನಿರ್ದಯನಾಗಿ ಆಳಬೇಕು ; ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಮಹಮುದನಂತೆ ಪಿತೃಭಕ್ತರಾಗುವರೆಂದು ತೋರುವುದು. ಈ ರೀತಿ ಅವರನ್ನು ಸಾಕುವುದರಿಂದ ಯಾವ ತಂದೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಟವಾಗುವುದೋ, ಯಾರು ನೀರವವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವರೋ, ಅವರ ದೇಹ ಉರಿದುಹೋಗಲಿ ! ಅವರ ಕಣ್ಣು ಇಂಗಿಹೋಗಲಿ ! ಹಾ ! ಜಹನಾರಾ –

ಜಹನಾರಾ—ಅಪ್ಪ, ಈ ಕಾರಾಗಾರದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಸಹಾಯಕವಾದ ಮಗುವಿನಂತೆ ಅಳುವುದರಿಂದಾಗುವುದೇನು ? ಪದಾಹತನಾದ ಕುಂಟನಂತೆ ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಾ ವ್ಯರ್ಥ ಅಭಿಶಾಪಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದಾಗುವುದೇನು ? ಪಾಪಿಯಾದ ಮುಮೂರ್ಷುವಿನಂತೆ ಕೊನೆಗೊಂದು ಸಾರಿ ದೇವರನ್ನು ದಯಾಮಯನೆಂದು ಕರೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗುವದೇನು ? ಏಳು ; ದಳಿತ ಭುಜಂಗಮದಂತೆ ಹೆಡೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಮಾಡಿ

ಏಳು; ಮರಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ವ್ಯಾಘ್ರಿಯಂತೆ ಪ್ರಮತ್ತ ವಿಕ್ರಮದಿಂದ ಘರ್ಜಿಸುತ್ತಾ ಏಳು, ಅತ್ಯಾಚಾರದಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರದಂತೆ ಬೆದರಿ ಏಳು. ನಿಯತಿಯಂತೆ ಕಠಿಣನಾಗು, ಹಿಂಸೆಯಂತೆ ಅಂಧನಾಗು, ಸೈತಾನನಂತೆ ಕ್ರೂರನಾಗು. ಆಗವನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗುವೆ.

ಷಾಜಹಾ೯—ಒಳ್ಳೆಯದು, ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಬಾ ಮಗಳೇ, ನೀನೂ ನನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಾ. ನಾನು ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಏಳುವೆನು; ನೀನು ಗಾಳಿಯಂತೆ ಬೀಸುತ್ತ ಬಾ. ನಾನು ಭೂಕಂಪದಂತೆ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಿ ಹೋಗುವೆನು; ನೀನು ಸಮುದ್ರದ ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸದಂತೆ ಅದನ್ನು ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಡು. ನಾನು ಘೋರಯುದ್ಧವನ್ನು ಸಂಗಡ ತರುವೆನು; ನೀನು ಮರಣವನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ. ಬರಬಾರದೆ? ಒಮ್ಮೆಗೆ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಭಸ್ಮೀಭೂತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವ! .... ಹೋಗುವುದು? .... ಇಷ್ಟಾದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು! ಹೋಗಲು ಸ್ಥಳವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ? ಪ್ರಚಂಡ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಹುಗುವ ಕಿಡಿಯಂತೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಬಿದ್ದು, ಶೂನ್ಯತೆಯ ವಿರಾಟ ಹಾಹಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವ.

(ತೆರೆ)

ಎರಡನೆಯ ಅಂಕ

ಒಂದನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಮಥುರೆಯಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೀಬನ ಶಿಬಿರ; ಕಾಲ—ರಾತ್ರಿ.
(ದಿಲ್ದಾರ್ ಒಬ್ಬೊಂಟಿಗನಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ದಿಲ್ದಾರ್—ಮುರಾದ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅಧಃಪತನದ ಸೋಪಾನವನ್ನು ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವೆ. ರಾಶಿರಾಶಿ ಮಧ್ಯದ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ ಈಸುತ್ತಿರುವೆ. ನರ್ತಕಿಯರ ಹಾವ ಭಾವಗಳು ಅದರಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಮೋಹವನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿರುವವು. ಮುರಾದ, ನೀನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮುಳುಗುವೆ; ಇನ್ನು ಸಾವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಮುರಾದ, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನಗೇನೋ ಬಹು ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಎಷ್ಟೊಂದು ಸರಳತೆ. ಷಹಜಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ಔರಂಗಜೀಬನನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆಯ ? ನೀರಿನಲ್ಲಿಳಿದೇ ಮೊಸಳೆಯೊಡನೆಯೆ ತರ್ಕಿಸುವುದು ? ಇಂದವನ ಸರದಿ. ನೀನು ಹೇಗೆ ಊರ್ಜಿತನಾಗುವೆಯೋ ನೋಡುವ ?....ಇದೋ ಬಂದನು.

(ಮುರಾದನ ಪ್ರವೇಶ)

ಮುರಾದ—ಅಣ್ಣನು ಇನ್ನೂ ನಮಾಜಿನಲ್ಲಿರುವನು. ಆತನಾವಾಗಲೂ ಪರಲೋಕವನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇಹಲೋಕವು ಅವನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ತೋರುವದು. ದಿಲ್ದಾರ್, ಏನು ಯೋಚನೆ ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಜಹಪನಾ, ಮೀನುಗಳಿಗೆ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ರಕ್ಕೆಗಳಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವು ಹಾರುತ್ತಿದ್ದುವೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು.

ಮುರಾದ—ಮೂಢಾ, ಮೀನುಗಳಿಗೆ ರಕ್ಕೆಗಳಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವು ಹಕ್ಕಿಗಳೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಅದು ಸರಿ ; ನನಗದು ತೋರಲಿಲ್ಲ ; ಆದುದರಿಂದಲೇ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೆನು. ಈಗದು ಪರಿಷ್ಕಾರವಾಯಿತು. ಒಳ್ಳೇದು ಜಹಪನಾ,

ಹಂಸೆಯಂತೆ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬೇರೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿರುವಿರಾ ? ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಈಸಾಡುವುದು ; ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರುವುದು.

ಮುರಾದ—ಅಯ್ಯೋ ! ಹುಚ್ಚ, ಅದಕ್ಕೂ, ಪ್ರಕೃತ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಏನು ಸಂಬಂಧ ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ದೇವರು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು, ನಿಲ್ಲುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹೌದೋ, ಅಲ್ಲವೋ ?

ಮುರಾದ—ಹೌದು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಆದರೆ ಕಾಲುಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಅಸಮರ್ಥವಾದರೆ ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಭಾರವು ತಲೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದಲ್ಲವೋ ? ಈಗ ನೋಡಿರಿ — ಈಶ್ವರನು ಪಶುಗಳಿಗೆ ತಲೆಯನ್ನು ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಿರುವನೇಕೆ ?

ಮುರಾದ—ಎಲವೋ ಮೂರ್ಖ, ಅವುಗಳ ಮುಖವು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಮುಂಭಾಗವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಿರಿ ಜಹಪನಾ. ನಾಯಿಯು ಬಾಲವನ್ನಾಡಿಸುವುದೇಕೆ ? ಅದರ ಕಾರಣ ? – ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾವುದು ?

ಮುರಾದ—ನೀನೇ ಹೇಳು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾಯಿಯು ಬಾಲವನ್ನು ಆಡಿಸಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಬಾಲಕ್ಕಿಂತ ನಾಯಿಯ ಪ್ರತಾಪವು ಹೆಚ್ಚು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾಯಿಗಿಂತ ಬಾಲದ ಪ್ರತಾಪವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಬಾಲವೇ ನಾಯಿಯನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ.

ಮುರಾದ್—ಹ್ಹಾ ! ಹ್ಹಾ ! ಹ್ಹಾ ! ಇದೋ ಅಣ್ಣನು ಬಂದನು.

(ಔರಂಗಜೇಬನ ಪ್ರವೇಶ)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಇಲ್ಲಿರುವೆಯಾ ಸಹೋದರ ? ಸಂಗಡ ನಿನ್ನ ವಿದೂಷಕನೂ ಇರುವನು ?

ಮುರಾದ್—ಹೌದು ಅಣ್ಣ, ನಮಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಬೇಕು ; ಸುಂದರಿಯರೂ ಬೇಕು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಸುಂದರಿಯರೇ ? ಈ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಅಸಾಧಾರಣ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಕೆಲವರು ನರ್ತಕಿಯರು ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ನನಗಂತ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಕ್ಕಾ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಆವರೂ ಅವರು ನಿನ್ನ ಮನೋರಂಜನೆಗೆ ಒದಗಿಬಂದಾರೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಶಿಬಿರದಲ್ಲೇ ಇರಹೇಳಿದೆನು. ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಆ ಗೌರಾಂಗ ಪಿರಂಗಿಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ಸೀಸೆ ಮದ್ಯ ವನ್ನು ತರಿಸಿರುವೆನು. ಸ್ವಲ್ಪ ರುಚಿ ನೋಡು. (ಕೊಡುವನು.)

ಮುರಾದ್—ಎಲ್ಲಿ ? (ತೆಗೆದು ಕುಡಿದು) ವಹವ್ವಾ ! ದಿಲ್ದಾರ್, ಏನು ಯೋಚನೆ ? ನೀನಿಷ್ಟು ಕುಡಿಯಬಾರದೆ ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾನೊಂದು ಗಹನವಾದ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆನು, ಜಹಪನಾ. ಮೃಗಗಳು ತಮ್ಮಮುಖವಿರುವ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡೇ ಓಡಾಡುವುದೇಕೆ ?

ಮುರಾದ್—ಮತ್ತೇನು ? ಅವು ಬಾಲದಕಡೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ಓಡಾಡಬೇಕೆ ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಅವಕ್ಕೆ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿರುವುದೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವೋ ಅವು ಕೂಡಾ ಮುಖದ ಕಡೆಯೇ ಹೋಗುವ ಅವಶ್ಯವೇನು, ಹಿಂದಿಂದಕ್ಕೇಕೆ ಹೋಗಬಾರದು?

ಮುರಾದ್—ಈ ಪಿರಂಗಿಗಳು ಮದ್ಯವನ್ನು ಬಹಳ ಚನ್ನಾಗಿ ತಯಾರಿಸುವರು. (ಕುಡಿದು) ಅಣ್ಣಾ, ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ರುಚಿ ನೋಡಬಾರದೆ ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುವನ್ನರಿಯೆಯಾ? ಖುರಾನಿನ ನಿಷೇಧ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯೇನು, ಹಗಲೇನು ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ಖುರಾನಿನ ನಿಷೇಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ಸಂಸಾರ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. (ಕುಡಿಯುವನು.)

ದಿಲ್ದಾರ್—ಆನೆಗೆಷ್ಟು ಬಲವಿರುವುದೊ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಬಲಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾಹುತನು ಕೂಡುವ ಬದಲಾಗಿ,

ಮಾವಟಿಗನ ಮೇಲೆ ಆನೆಯು ಕೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟದಂತ ಮೈ. ಸಿಂಹ ದಂತ ಬಲ. ಒಂದು ಅಂಕುಶದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಬೆದರಿ ಹೇಗೆಂದರೆ ಹಾಗೆ ಹೋಗುವುದು. ಓ!

ಔರಂಗಜೀಬ—ನಿನ್ನ ವಿದೂಷಕನು ಒಳ್ಳೆ ರಸಿಕ.

ಮುರಾದ್—ಅವನೊಂದು ರತ್ನ. ಎಲ್ಲಿರುವರು ಆ ನರ್ತಕಿಯರು?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಅದೋ, ಆ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ. ನೀನೆ ಹೋಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬಾರದೆ?

ಮುರಾದ್—ಯುದ್ಧದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಭೋಗದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮುರಾದನಾವಾಗಲೂ ಹಿಂದೆಗೆಯುವನಲ್ಲ (ಹೋಗುವನು.)

ದಿಲ್ದಾರ್—ಕುರುಡನಾದಮೇಲೆ ರಾತ್ರಿಯೇನು, ಹಗಲೇನು? (ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೊರಟನು.)

ಔರಂಗಜೀಬ—(ತಡೆದು) ನಿಲ್ಲು, ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತಿದೆ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯಬೇಡಣ್ಣ. ನನಗೆ ಸಿಂಹಾಸನವೂ ಬೇಡ; ಮಕ್ಕಾ ಯಾತ್ರೆಯೂ ಬೇಡ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ನೀನು ಯಾರು? ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳು? ನೀನು ಕೇವಲ ವಿದೂಷಕನಲ್ಲ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾನೊಬ್ಬ ಧೂರ್ತ, ಧಗಾಕೋರ್ ಮನುಷ್ಯ. ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವೆಂದರೆ – ಖೋಸಾಮುದೀ, ನಗಲ್ಬಾಜೀ, ಬಾಂದ್ರಾಮಿ, ಜುವಾಖೋರ್, ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಒಂದಪೂರ್ವ ಸಂಮೇಳನ, ತಿಳಿಯಿತೆ? ನನ್ನ ಆಶೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಂದ ಬಿರಿಯಾನಿಯಲ್ಲಿ, ಸುಖವು ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಕಾಡು ಹರಟೆಯಲ್ಲಿ, ಸಂತೋಷವು ಧನದೌಲತ್ತಿನಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ನಿಮ್ಮಂತವರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಕೇಳು, ನಾನು ಪರಿಹಾಸಪ್ರಿಯನಲ್ಲ. ನಿನಗೇನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಬರುವುದು?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಏನೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಹೇಳಿದರೆ ಮಾಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಯಾರಾದರೂ ಬೈದರೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬಯ್ಯು

ವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಮತ್ತು—ಮತ್ತು—ಮತ್ತೇನೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಜಹಾಪನಾ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಸಾಕು, ತಿಳಿಯಿತು; ನಿನ್ನನ್ನು ಬಳಿಕ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಏನೂ ಭಯವಿಲ್ಲ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲ.

(ನರ್ತಕಿಯರೊಡನೆ ಮುರಾದನು ಬರುವನು)

ಮುರಾದ್—ವಹವ್ವಾ! ಎಷ್ಟೊಂದು ಸುಂದರಿಯರು!

ಔರಂಗಜೇಬ—ಹಾಗಾದರೆ ನೀನಿಲ್ಲಿ ವಿನೋದವಾಗಿರು; ನಾನು ಹೋಗುವೆನು. ನಿನ್ನ ವಿದೂಷಕನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು. ಅವನ ಮಾತು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಮುರಾದ್—ಒಹೋ! ಹಾಗೋ; ಆಗಬಹುದು. ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ಅವನೊಂದು ರತ್ನವೆಂದು. ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು; ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗು. ನನಗೆ ಅವನಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮರಾದವರ ಸಂಗವು ದೊರೆತಿರುವುದು. (ಔರಂಗಜೇಬನು ದಿಲ್ದಾರ್‌ನೊಡನೆ ಹೋಗುವನು.)

ಮುರಾದ್—ಹಾಡಿರಿ; ನರ್ತನ ಮಾಡಿರಿ.

ನೃತ್ಯ. ಗೀತ. ಮುರಾದನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಕೇಳುತ್ತಾ ಸುರಾಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಕ್ರಮೇಣ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗುವನು.

ನರ್ತಕಿಯರು ಹೊರಟುಹೋಗುವರು. ಸಶಸ್ತ್ರರಾದ ಪ್ರಹರಿಗಳೊಡನೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಕಟ್ಟಿರಿ.

ಮುರಾದ್—ಯಾರು? ಅಣ್ಣಾ, ಇದೇನು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕತನ? (ಏಳುವನು.)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಒದ್ದಾಡಿದರೆ ವಧೆ ಮಾಡಲು ಹಿಂದೆಗೆಯಬೇಡಿ. (ಪ್ರಹರಿಗಳು ಮುರಾದನನ್ನು ಬಂಧಿಸುವರು.)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ; ನನ್ನ ಪುತ್ರ ಮಹಮುದ್ ಮತ್ತು ಷಯಸ್ತಾಖಾನನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರಿಸಿ; ನಾನು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಡುವೆನು.

ಮುರಾದ್—ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ, ದುಷ್ಟ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡುವೆನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ. (ಹೋದರು.)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹಾ! ದೇವರೇ, ನನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವೆ? ನಾನೀ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ಅದರಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುವೆಯೇಕೆ? ಅದು ನಿನಗೇ ಗೊತ್ತು.

(ಪ್ರವೇಶ ದಿಲ್ದಾರ್)

ದಿಲ್ದಾರ್—ಜಹಾಪನಾ, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನೇಕೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವುದು?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಏಕೆ; ದಿಲ್ದಾರ್? ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲೇನೋ ಗೂಢ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಅಂತಹುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ತರ್ಕಿಸಿ ತಾನೇ ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ದೇವರನ್ನು ತಂದುಹಾಕಲೇಕೆ ಎಂದು ತೋರಿತು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹಾಗಾದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲೋಭದಿಂದ ನಾನಿದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದೆಯ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾನು ಹಾಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಪ್ರಭು. ಪ್ರಪಂಚವು ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು. ಕೊನೆಗೆ ನೀವೂ ಅದನ್ನು ನಂಬುವಿರಿ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಧೂರ್ತ, ನಿನ್ನನ್ನೂ ಮುರಾದನ ಸಂಗಡ ಖೈದು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಅದೇಕೆ, ಷಹಜಾದಾ? ಅಂಥಾ ಭಯವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆ? ಈ ಕುಟಿಲ ತಂತ್ರವನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಯೋಚನೆಯು ನನಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಮುರಾದನು ಆಗಲೇ ಮಯೂರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಔರಂಗಜೀಬನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ನಿನಗಿಷ್ಟೊಂದು ನಿರ್ಭಯವೇ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಅಭಿಮತವೇನು?

ದಿಲ್ದಾರ್—ವಿನೋದ! ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಬಲದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಭಕ್ತಿ, ಷಹಜಾದಾ. ನೀವು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಸಹೋದರರು. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲಾರ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚೆಂಬುದನ್ನು ಒಂದುಸಾರಿ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ನನಗೆ. ಅದರಿಂದ ವಿನೋದವು ದೊರಕುವುದು. ನನ್ನ ವಿದೂಷಕ ವೃತ್ತಿಯೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಬೆಂಕಿಯೊಡನೆ ಆಟವೇ ನಿನಗೆ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಈಗ ನೋಡಿರಿ, ನೀವು ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಯೂ ಒಬ್ಬ ತಂದೆಯ ಮಕ್ಕಳು. ಎಲ್ಲರೂ ತಂದೆಯಂತೆ ವೀರಪುರುಷರು. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಎಂತಹ ಕ್ರಾಂತಿಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ! ದಾರನಿಗೆ ಧರ್ಮವು ಬೇಕು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಅವನು ಕಾಫರ್!

ದಿಲ್ದಾರ್—ಅವನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಕರ್ತವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯೋಚಿಸತಕ್ಕವನು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ನೀನೇನು ದಾರನ ಕಡೆಯವನೇ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ. ರಾಜನೀತಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆಯು ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೇ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂದೇಹ. ಇನ್ನು ಷೂಜಾ. ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಏನಾದರೂ ದೊರೆತರೆ ನನಗೂ ಇರಲಿ ಎನ್ನುವ ಆಲಸ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಅವನದು. ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಜಯಲಾಭವಾಗುವುದು? ಸೋತು ಪಲಾಯನ ಮಾಡುವನು. ಮುರಾದನು ಮೂರ್ಖ! ಅದರ ಫಲವನ್ನು ನೀವೇ ದೊರಕಿಸಿದಿರಿ. ಧರ್ಮ, ಕರ್ತವ್ಯ, ಸಾಹಸ, ಆಲಸ್ಯ, ಮೌಢ್ಯ ಇವೊಂದೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಸಾಮ್ರಾಟನಾಗಲು ಇರಬೇಕಾದ ಗುಣಗಳೇನು?

ಔರಂಗಜೇಬ—ನನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನೇಕೆ ವಿಮರ್ಶಿಸಲಿಲ್ಲ, ದಿಲ್ದಾರ್?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನನಗಿನ್ನೂ ಅದರ ಪರಿಚಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಷಹಜಾದಾ!

ಔರಂಗಜೇಬ—ಆಗುವುದು. ನೀನೂ ಒಂದು ದಿನ ಔರಂಗಜೇಬನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವೆ!

ದಿಲ್ದಾರ್—ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಹಾವಿಗೆ ಹೆದರುವುದೇ. ಇದುವರೆಗೆ ಮುರಾದನ ವಿದೂಷಕನಾಗಿದ್ದೆ. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ವಿದೂಷಕನಾದೆ. ಮುಂದೆ ನಿಮ್ಮ ಪರಿಚಯವೂ ಆಗಲೇಬೇಕು.

(ಹೋಗುವರು)

ಎರಡನೆ ದೃಶ್ಯ

(ಸ್ಥಾನ—ರಾಜಪುತಾಣದ ಮರುಭೂಮಿಯ ಪ್ರಾಂತದೇಶ. ಕಾಲ—ಎರಡು ಘಂಟೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ. ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ದಾರಾ, ನಾದಿರಾ ಮತ್ತು ಸಿಪಾರ್, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ನಿದ್ರಿತಳಾದ ಜಹರತ್ ಉನ್ನೀಸಾ)

ನಾದಿರಾ—ಇನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಲಾಗದು ಪ್ರಭು, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ.

ಸಿಪಾರಾ—ಹೌದು ಅಪ್ಪ. ಓ! ಎಷ್ಟೊಂದು ಬಾಯಾರಿಕೆ ?

ದಾರಾ—ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೇ ನಾದಿರಾ ? ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ಮರುಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ ? ಇದನ್ನು ನಾವು ದಾಟಿ ಹೋದರಲ್ಲವೇ ?

ನಾದಿರಾ—ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಅಯ್ಯೋ!

ದಾರಾ—ನಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಎಂತಹ ಮರುಭೂಮಿಯೋ, ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲೂ ಅದೇ ಮರುಭೂಮಿ. ನೀರಿಲ್ಲ, ನೆರಳಿಲ್ಲ, ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಸಿಪಾರಾ—ಅಪ್ಪ, ಬಹಳ ಬಾಯಾರಿಕೆ, ನೀರು ! ನೀರು !!

ದಾರಾ—ಇಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ, ಸಿಪಾರ.

ಸಿಪಾರಾ—ಅಪ್ಪ, ನೀರು! ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯದೆ ಹೋದರೆ ನಾನು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ದಾರಾ—(ಉಗ್ರಭಾವದಿಂದ) ಏನು ?

ಸಿಪಾರಾ—ನೀರು ! ನೀರು !!

ನಾದಿರಾ—ನೋಡು ಪ್ರಭು ! ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ನೀರು ಸಿಕ್ಕುವುದೇನೋ ? ಮಗುವು ಮೂರ್ಛೆಹೋಗುವಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನನಗೂ ಕೂಡಾ ಬಹಳ ಬಾಯಾರುತ್ತಿದೆ.

ದಾರಾ—ಕೇವಲ ನಿಮಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ, ನಾದಿರಾ, ನನಗಾವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಕೇವಲ ನಿಮ್ಮ ಸಂಕಟವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಿರಿ.

ನಾದಿರಾ—ನನಗೋಸ್ಕರ ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರ, ಈ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ........

ದಾರಾ—ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲೂ ಭೀಷಣ ದಾಹ, ಸುಡುತ್ತಲಿರುವುದು. ಅದರಮೇಲೆ ಈ ಕಂದನ ಒಣಗಿದ ಗಂಟಲನ್ನು ನೋಡಿ–ನನಗೇನು ನಾದಿರಾ, ಪರಮ ಸುಖವೆಂದು ಕಂಡೆಯಾ ? ಆದರೇನು ಮಾಡುವುದು ? ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೀರಿಲ್ಲ ; ಒಂದು ಕ್ರೋಶದ ಸುತ್ತ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನೀರಿನ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಓ ! ಈಶ್ವರ, ನನ್ನನ್ನೆಂತ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಂದುಹಾಕಿದೆ ? ನಾನಿನ್ನು ಸಹಿಸ ಲಾರೆನು.

ಸಿಪಾರಾ—ಇನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ತಂದೆಯೇ.

ನಾದಿರಾ—ಅಯ್ಯೋ ! ಕಂದ, ನಾನೂ ಸಾಯುವೆನು ; ಇನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಸಹ್ಯವಿಲ್ಲ.

ದಾರಾ—ಸಾಯಿರಿ, ಅದು ಉತ್ತಮ ; ನಾನೂ ಸಾಯುವೆನು. ಇಂದು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅವಸಾನವಾಗಿಹೋಗಲಿ.

ಸಿಪಾರಾ—ಅಮ್ಮ, ಗಂಟಲೊಣಗುತ್ತಿರುವುದು. ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರೂ ಇಲ್ಲವೆ, ಅಮ್ಮ.

ನಾದಿರಾ—ಅಯ್ಯೋ ! ಏನು ಗತಿ. (ಬೀಳುವಳು)

ದಾರಾ—ಇಲ್ಲ ; ಇನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನಿಂದು ಈಶ್ವರನ ಮೇಲೊಂದು ಘೋರಪಾಪದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಿಸುವೆನು. ಈ ಅಂತಃಸಾರಶೂನ್ಯವಾದ ದುಃಖಮಯವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಠಿಣತೆಯು ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೂ ಹೋಗಬಲ್ಲುದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿಬಿಡುವೆನು. ನಾನಿಂದು ಸಾಯು ವೆನು ; ಆದರೆ ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ನನ್ನ ಕೈಯಾರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವೆನು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೊಂದು ನಾನು ಸಾಯುವೆನು. (ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಒರೆಗಳಚುವನು.)

ಸಿಪಾರಾ—(ಎದ್ದು) ಅಮ್ಮನನ್ನು ಹೊಡೆಯಬೇಡ ; ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆ.

ನಾದಿರಾ—ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ; ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆ.

ಸಿಪಾರ—ಬೇಡ, ನನ್ನನ್ನು ಮೊದಲು ಹೊಡೆಯಪ್ಪ.

ದಾರಾ—ಇದೇನು ! ಈಶ್ವರ, ಮಧ್ಯೆ ಏನನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರುವೆ ? ಈ ಹೃದಯಭೇದಿಯಾದ ಕಾರ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಲೋಕದ ಉಚ್ಛ್ವಾಸವೇಕೆ ? ದಯಾಮಯನೇ, ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸುಂದರವೂ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಕಠಿಣವೂ ಆಗಿರುವುದೆ ! ಈ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಉಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಅಳುತ್ತಿರುವರು. ಆದರಾರಿಗೂ ಇಂದು ರಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಬಲ ಹಾಗೂ ದುರ್ಬಲ, ಉಚ್ಚನೀಚಗಳೆಂಬ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲ. ಆಕಾಶದ ದೀಪ್ತಿಮಯವಾದ ಸುಂದರ ನಕ್ಷತ್ರವು ಮಣ್ಣು ಪಾಲಾದಂತೆ ! ಸ್ವರ್ಗವೂ, ನರಕವೂ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಒಂದೇ ಆಸನದಲ್ಲಿ ! ದೇವರೇ, ಇದೇನು ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ !

ಸಿಪಾರ—ಅಪ್ಪ ; ಅಪ್ಪ – (ಮೂರ್ಛಿಸುವನು)

ನಾದಿರಾ—ಅಯ್ಯೋ ಮಗುವೇ,(ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಳು)

ದಾರಾ—ಇದೋ ಮತ್ತೆ ನರಕ ! ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ; ಅದು ಕೇವಲ ಬೆಳಕಿನ ಭ್ರಾಂತಿ ಮಾತ್ರ ; ಸೈತಾನನ ಮಾಯೆ, ಕುಹಕ. ಈ ಕಾರ್ಗತ್ತಲೆಯು ಎಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಗಾಢವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ತೋರುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕ್ಷಣಜೀವಿಯಾದ ಸೆಳೆಮಿಂಚು, ಮತ್ತೇನು ಅಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೊಂದು ಬಳಿಕ ನಾನು ಸಾಯುವೆನು. (ಜಹರತಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ) ಇವಳು ಮಲಗಿರುವಳು, ಹಾಗೆಯೇ ಕೊಲ್ಲುವೆನು ; ಆಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಹೆಣಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಾನೂ ಸಾಯುವೆನು. ಬನ್ನಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ. (ನಾದಿರಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಕೈಯೆತ್ತುವನು)

ಸಿಪಾರಾ—ಹೊಡೆಯಬೇಡ ; ಹೊಡೆಯಬೇಡ.

ದಾರಾ—(ಸಿಪಾರನನ್ನು ಒಂದು ಕೈಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ನಾದಿರಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗುವನು.)

ನಾದಿರಾ—ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ದೇವರನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡು.

ದಾರಾ—ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೇ ? ಯಾರಲ್ಲಿ ? ದೇವರಲ್ಲಿಯೇ ? ದೇವರಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳು, ಮೋಸ ; ದೇವರಿಲ್ಲ. ಇರುವನೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ? ಇರುವನೆ ? ಇರುವನೆ ? ಒಳ್ಳೇದು ; ಹಾಗಾದರೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡು

ನಾದಿರಾ—ಬಾ ಮಗುವೇ, ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವ.

(ಇಬ್ಬರೂ ಮೊಣಕಾಲೂರಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು)

ನಾದಿರಾ—ಹೇ! ಅಲ್ಲ; ಘೋರ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ನಾನಿಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಪ್ರಭು! ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ, ಕೊಡು. ನೀನು ಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಆದರೂ ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ಈ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ಇವರು ಸುಖವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಾಯುವೆನು.

ದಾರಾ—(ನೋಡುತ್ತಾ ತಾನೂ ಮೊಣಕಾಲೂರಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು) ದೇವರೆ, ದಯಾಮಯ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ, ಜಗದ್ರಕ್ಷಕ, ನೀನು ಇರುವೆ, ನೀನಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಈ ವಿಶಾಲವಾದ ಜಗಚ್ಚಕ್ರವನ್ನು ನಡೆಸುವರಾರು? ಈ ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳೆಂಬ ಪವಿತ್ರ ಕುಸುಮಗಳೆರಡು ಪ್ರಫುಲ್ಲಿತವಾಗಿ ಈ ಮಮತಾಹೀನವಾದ ಶೂನ್ಯ ಜಗತ್ತನ್ನು ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲವರಾರು! ಈಶ್ವರ, ನಿನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಸ್ಮರಿಸಿರುವೆನು; ಆದರಿಂತ ದುಃಖದಲ್ಲಿ, ಇಷ್ಟೊಂದು ದೀನಭಾವದಿಂದ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಕಾತರನಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಕರೆದುದಿಲ್ಲ; ದಯಾಮಯನೆ, ರಕ್ಷಿಸು.

(ದನ ಕಾಯುವವನೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು)

ಗೋರಕ್ಷಕ—ನೀವು ಯಾರು?

ದಾರಾ—ಇದಾರ ದನಿ! (ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು) ನೀವು ಯಾರು? ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು, ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು, ನನಗಲ್ಲ; ಈ ಹೆಂಗಸಿಗೂ ಮತ್ತು ಮಗುವಿಗೂ.

ಗೋರಕ್ಷಕನ ಹೆಂಡತಿ—ಅಯ್ಯೋ ದುರ್ಭಾಗ್ಯರೇ, ನಾನು ನೀರು ತರುವೆನು; ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆಯಿರಪ್ಪ. (ಹೋಗುವಳು)

ಗೋರಕ್ಷಕ—ಹುಡುಗನು ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗಿರುವನು.

ದಾರಾ—ಜಹರತ್, ಜಹರತ್.

ಜಹರತ್—(ಕ್ಷೀಣಸ್ವರದಿಂದ) ಏನಪ್ಪ?

(ದನ ಕಾಯುವವನ ಹೆಂಡತಿಯು ನೀರನ್ನು ತಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕುಡಿಸುವಳು)

ಹೆಂಡತಿ—ಬನ್ನಿ ಅಪ್ಪ ; ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ.

ಗೋರಕ್ಷಕ—ಹೌದಣ್ಣ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬನ್ನಿ.

ದಾರಾ—ಯಾರು ನೀವು? ಸ್ವರ್ಗದ ದೇವತೆಗಳೆ? ಈಶ್ವರನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನೆ?

ಗೋರಕ್ಷಕ—ಇಲ್ಲ ಅಣ್ಣ, ನಾನೊಬ್ಬ ಬಡವ ; ಇವಳು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ.

ದಾರಾ—ನಿಮಗಿಷ್ಟೊಂದು ದಯೆ! ಮನುಷ್ಯರಿಗಿಷ್ಟೊಂದು ದಯೆ! ಅಸಂಭವ.

ಗೋರಕ್ಷಕ—ಏಕೆ ಅಣ್ಣ, ನೀವಾವಾಗಲೂ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿಲ್ಲವೆ?

ದಾರಾ—ನೋಡಿರುವೆನು, ಆದರೆಲ್ಲರೂ ಸೈತಾನನ ಮಕ್ಕಳೆ.

ಗೋರಕ್ಷಕ—ಇದೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರ ಕೆಲಸವಣ್ಣ. ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ನೆರಳು ಮಾಡಿಕೊಡೋದು ; ಅನ್ನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕೋದು ; ಬಾಯಾರಿದವರಿಗೆ ನೀರು ಕೊಡೋದು – ಇದೆಲ್ಲ ಮನುಷರ್ಕೆಲ್ಸವೇ ಅಣ್ಣ. ಸೈತಾನ್, ಪೀಡೆ, ಪಿಶಾಚಿಗಳಾದ್ರೆ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ್ಗೂ ಒಂದೊಂದ್ಸಾರಿ ಮಾಡ್ಬೇಕೂಂತ ಆಸೆ ಆಗ್ತೈತೊ, ಏನೋಣ್ಣ, ಹೋಗ್ಲಿ, ಹೋಗೋಣ ಬಾಣ್ಣ.

(ಹೋಗುವರು)

ಮೂರನೆಯ ದೃಶ್ಯ

(ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪ್ರಾಸಾದ. ಪ್ರವೇಶ ಮಹಮದ್ ಏಕಾಂಗಿ)

ಮಹಮದ್—ನಾನು ತಾತನನ್ನು ದುರ್ಗಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ಆಗಿನ ಆತನ ದೀನದೃಷ್ಟಿಯು ಸಿಡಲಿನಂತೆ ಈಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇತರರಾರೂ ತಾತನನ್ನು ನೋಡದಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಬಂಧನದ ಉದ್ದೇಶವೆಂದು ತಂದೆಯು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಆಗ ನಂಬಿದೆನು. ಆ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಅನುತಾಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದೆಂದು ಯಾರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು?

(ಪ್ರವೇಶ ದಿಲ್ದಾರ್. ಮಹಮದನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗಲು ಯತ್ನಿಸುವನು)

ದಿಲ್ದಾರ್—ಏಕೆ, ಸಾಹೇಬ್ ಜಾದಾ? ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವೆ? ನಾನು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಗೂಢಚಾರನೆಂದು ತಿಳಿದೆಯ?

ಮಹಮದ್—ಹಾಗೇಕೆ ಹೇಳುವೆ, ದಿಲ್ದಾರ್. ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಂತಹ ಸಂದೇಹವನ್ನು ತೋರಿಸಿಲ್ಲ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಇಲ್ಲ. ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಸರಳ ಭಾವದಿಂದ ವಿನೀತನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ. ನಿನ್ನ ಅತಿ ವಿನಯವೇ ನಾನು ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರನಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಗುರುತು.

ಮಹಮದ್—ದಿಲ್ದಾರ್, ನಿನ್ನ ಸಂದೇಹವು ನಿಜವಲ್ಲ, ನೀನು ತಂದೆಯ ವಿದೂಷಕನಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇವಲ ವಿದೂಷಕನೆಂದು ಭಾವಿಸಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನಲ್ಲೊಂದು ಸಹಜವಾದ ಗೌರವ ಭಾವವು ಉದಯಿಸುವುದು. ನಿನ್ನ ಹಾಸ್ಯ ಪರಿಹಾಸ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾನು ನಗದೆ ಹೋದರೆ, ನಿನ್ನ ವ್ಯಂಗ್ಯೋಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಗಂಭೀರಭಾವದಿಂದ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅದರ ಕಾರಣವು ನಿನ್ನ ಮೇಲಿನ ಅವಿಶ್ವಾಸವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ದಾರುಣ ಚಿಂತೆ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಔರಂಗಜೇಬನ ಮಗನಿಗೂ ಚಿಂತೆಯೇ ? ಮರೆತೆಯಾ ಷಹಜಾದಾ, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯ ಬುದ್ಧಿಬಲದಿಂದ ನಾಳೆ ಈ ಭಾರತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಿನ್ನದು.

ಮಹಮದ್—ಸುಳ್ಳು ಮಾತು. ತಾತನು ತನಗಿಷ್ಟರಾದವರನ್ನು ಸಮ್ರಾಟನಾಗಿ ಮಾಡುವನು. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯು ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪಾಲನೀಯವಾಗಿದೆ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೂ ಕೂಡಾ.

ಮಹಮದ್—ಹೌದು. ತಂದೆಗೂ ಕೂಡಾ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನಿದೆ, ದಿಲ್ದಾರ್ ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಸಂದೇಹವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ, ಮಹಮದ್ ?

ಮಹಮದ್—ಏನದು ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾಳೆದಿನ ರಾಜಸಭೆಯು ಕೂಡುವುದು. ಆಗ ನಿಮ್ಮ

ತಂದೆಯು ಮಯೂರಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದಾರನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿಬಂದ ಸೇನಾಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸುವನು.

ಮಹಮುದ್—ತಾತನು ಜೀವಿಸಿರುವಾಗ ತಂದೆಯು ಮಯೂರಾಸನವನ್ನೇರುವುದು ! ಇದು ನಿಜವೇ ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಿಜ, ಮಹಮುದ್. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನನ್ನು ದುರ್ಗಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದುದು ನಿನ್ನ ವಿನೋದಕ್ಕೆಂದು ತಿಳಿದೆಯ ?

ಮಹಮುದ್—ದಾರನ ಪಕ್ಷದವರು ತಾತನನ್ನು ನೋಡಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡದಿರುವುದೇ ಬಂಧನದ ಉದ್ದೇಶವೆಂದು ತಂದೆಯು ಹೇಳಿದನು. ನಾನದನ್ನು ನಂಬಿದೆನು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಒಳ್ಳೆ ಸರಳಸ್ವಭಾವದ ಯುವಕನು ನೀನು. ದಾರನ ಪರಾಜಯ, ಷೂಜನ ಹಿಂಸೆ, ಮುರಾದನ ಬಂಧನ – ಇವೆಲ್ಲಾ ತಂದೆಯ ಸಂದರ್ಶನ ಸುಖದಿಂದ ಅವರನ್ನು ವಂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದೆಯಾ? ಆ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಈ ಭ್ರಾತೃ ಹಿಂಸೆಗೆ ಮತ್ತು ಗುರುಪೀಡೆಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದನೆ ?

ಮಹಮುದ್—ಭ್ರಾತೃಹಿಂಸೆ ! ಗುರುಪೀಡೆ !.... ದಿಲ್ದಾರ್, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂದೇಹಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಊದಿ ಉರಿಮಾಡುವೆಯಾ ? ಆ ದಿನ ತಂದೆಯ ನಿರೋಧದಿಂದ ದುರ್ಗಪ್ರಾಸಾದವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತಾತನನ್ನು ಖೈದುಮಾಡಿದ ಮೊದಲು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲೊಂದು ಅನುತಾಪದ ಬಿರುಗಾಳಿಯೆದ್ದು ನನ್ನ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಿರದೀಪವನ್ನು ನಂದಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿರುವುದು. ನೀನೇಕೆ ಅದರ ಆವೇಗವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸುವೆ. ದಿಲ್ದಾರ್?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಕ್ಷಣಕಾಲ ತನ್ನನ್ನು ಬಂದು ನೋಡಿಹೋಗುವಂತೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನು ನಿನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಮಗನನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ನೋಡಲು ತಂದೆಯ ಹೃದಯವು ಕಾತರಗೊಂಡಿರುವುದು. ಆದರೆ ಮಗನಿಗೆ ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುವ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆಹಾ ! ದುರಾಶಾಮಯನಾದ ಮಾನವ ಜೀವನವೇ, ಪ್ರಪಂಚದ ನಿಂದೆಗಿಂತ ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಅಂಧಕಾರವು ಹೆಚ್ಚು ದುರ್ಭರವಾದುದಲ್ಲವೆ ?

ಮಹಮುದ್—ಸಾಕುಮಾಡು, ದಿಲ್ದಾರ್. ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ತೊರೆದು ತಂದೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದೆಯ? ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಈ ಸಂದಿಗ್ಧಾವಸರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು? ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯೋ? ಪಿತೃದ್ವೇಷವೋ?

(ಸೀಸಪದ್ಯ)

ಪಿತನಾಜ್ಞೆಯನು ಶಿರದೆ ತಳೆದು ಪಾಲಿಸುವೆನೇ?
ನೀತಿಬಾಹಿರನೆಂದು ಜನರಳಿವರು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯ ನೆವದಿಂದ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾನವನ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ಪಿತನು ಮಗನಿಗೆ ಪೂಜ್ಯನು ದಿಟ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮವು ಪಿತನಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ, ಮಹಮುದ್.

ಮಹಮುದ್—ರಾಜ್ಯಲೋಭದೆ ಆತ್ಮವಂಚಕನಾಗುವೆನೆ?
ಪಾಪಭೀತಿಯು ಮನದೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಪುದು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಪಾಪಕ್ಕಾಗಿ ಹೆದರುವವರು ಪುಣ್ಯದ ದಾರಿಯನ್ನು ಜಾಗ್ರತೆ ಹಿಡಿದಂತೆಯೆ? ಪ್ರೇಮಶೀಲನಾದ ನಿನ್ನ ವೃದ್ಧ ತಾತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀನೆಂತಹ ಪಾಪಾಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.

ಮಹಮುದ್—ತಾತನನು ಬಂಧನದೆ ಬಿಡಿಸಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುವೆನೆ?
ಬಳಿಕ ಕಾರಾಗೃಹವೆ ವಾಸಮೆನಗೆ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಭಯಪಟ್ಟು ಮನಸ್ಸಾಕ್ಷಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆಯುವೆಯ? ದೇಶದ ಇಂದಿನ ಅಶಾಂತಿಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ವೀರಪುರುಷರು, ವೀರಾಂಗನೆಯರು ಆನಂದದಿಂದ ಕಾರಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ವೀರನಾದ ನೀನು ಕಾರಾಗೃಹಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗುವೆಯ? ನೋಡು, ಇಂದು ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳ ಹೋರಾಟ. ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವುದರ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸುವೆ?

ಮಹಮ್ಮದ್—ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಜನಕನನು ವೈರಿಗಳ ಸೇರುವೆನೆ?
ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯೆಲ್ಲವು ವ್ಯರ್ಥವಹುದು.

ಈ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ನಾನು ಪಾರಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ? ನನ ಗೊಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸು. ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಮಹಮದ್, ಈ ಅಧೀರ ಭಾವದಿಂದ ಚತುರನಾದ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲಾರೆ. ಮತ್ತೆರಡು ದಿನಗಳು ತಡೆ. ಲೋಭ ಗ್ರಸ್ತನಾದ ಔರಂಗಜೇಬನ ಕಲುಷ ಚಿತ್ತವು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹೋಗಬಲ್ಲು ದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊ. ಆಮೇಲೆ ಉದ್ವೇಗರಹಿತನಾಗಿ ಧೀರ ಚಿತ್ತದಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ನಿಲ್ಲಲು ಶಕ್ತನಾಗುವೆ.

ಮಹಮ್ಮದ್-ಎದುರಿನಲಿ ಪೆರ್ಬುಲಿಯು ಪಿಂತೆ ಜಲರಾಶಿ
ಎಡಬಲದೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲ ಮರಣವೇ ಗತಿಯು ;
ಈ ವಿಷಮ ಸಂಕಟದೆ ಸಿಲುಕಿ ನಾನು
ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡಿದ ಸೊಡರಂತೆ ಚಲಿಸುತಿಹೆನು.

ಆದರೀ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವಿರುವುದೇ, ದಿಲ್ದಾರ್ ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಈಗೇಕೆ ಅದರ ಚಿಂತೆ? ಈ ಕುಟಿಲ ರಾಜನೀತಿಯ ಪಾಶವಿಕ ಅನಾಹುತಗಳ ಆವರ್ತದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮುಲ ಹೃದಯವು ಕಠಿಣ ವಾದಾಗ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರು.

(ಹೋಗುವರು)

ನಾಲ್ಕನೆ ದೃಶ್ಯ

(ಕಾಲ—ಬೆಳಿಗ್ಗೆ. ಸ್ಥಾನ—ಡಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ)

ಔರಂಗಜೇಬನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾಗಿರುವನು ; ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಮೀರಜುಮ್ಲಾ, ಶಯಸ್ತಾಖಾನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇನಾಧ್ಯಕ್ಷರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಜಯಸಿಂಹ ಮತ್ತು ದೇಹರಕ್ಷಿಗಳು ; ಎದುರಿಗೆ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ.

ಯಶೋವಂತ—ಜಹಾಪನಾ, ಸುಲ್ತಾನ್ ಷೂಜನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ರಣ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದೆನು. ಪರಂತು ಈಗ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ನನಗಾ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಇಂದೇ ಜೋದ್ ಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುವೆನು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹರೇ, ನೀವು ನರ್ಮದಾ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ದಾರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ನನಗೆ ಅಪ್ರೀತಿ ಭಾಜನರಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜರ ರಾಜಭಕ್ತಿಯ ನಿದರ್ಶನವನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯರಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸುವೆನು.

ಯಶೋವಂತ—ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನು ಜಹಪನಾವಿಗೆ ಅಪ್ರೀತಿ ಭಾಜನನಾಗಲಿ, ಪ್ರೀತಿಭಾಜನನಾಗಲಿ ಅದರಿಂದವನಿಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಇಂದು ನಾನೀ ಸಭೆಗೆ ಜಹಪನಾಯವರ ಕೃಪೆಯನ್ನು ಬೇಡಲು ಬಂದವನಲ್ಲ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಹಾಗಾದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಮಹಾರಾಜರ ಉದ್ದೇಶ ವೇನು ?

ಯಶೋವಂತ—ಉದ್ದೇಶವು ತಮ್ಮನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ಕೇಳುವುದು ; 'ಯಾವ ಅಪರಾಧಕ್ಕೋಸುಗ ನಮ್ಮ ದಯಾಳು ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನು ಇಂದು ಖೈದಿ ; ಹಾಗೂ ಯಾವ ಸ್ವತ್ವದಿಂದ ತಂದೆಯು ಜೀವಿಸಿರಲಾಗಿ ನೀವು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರುವಿರಿ ' ಎಂದು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ನಾನಿಂದು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರುವುದೊ ?

ಯಶೋವಂತ—ಕೊಡುವುದೂ ಕೊಡದಿರುವುದೂ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟ ; ನಾನು ಬಂದುದು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಅದರ ಉದ್ದೇಶವೇನು ?

ಯಶೋವಂತ—ನಿಮ್ಮ ಉತ್ತರದಮೇಲೆ ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಆಯಿತು ; ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡದೆಹೋದರೆ ?

ಯಶೋವಂತ—ಆಗ ಜಹಪನಾಯವರು ಕೊಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉತ್ತರವಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ನಿಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ; ಅದರಿಂದ ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ ಆಗಬೇಕಾದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಔರಂಗಜೇಬನು ತನ್ನ

ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಖುದಾವಿನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಉತ್ತರವಾದಿಯಲ್ಲ.

ಯಶೋವಂತ—ಒಳ್ಳೆಯದು ; ಹಾಗಾದರೆ ದೇವರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲೇ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವರಾಗಿ. (ಹೊರಡುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ನಿಲ್ಲು ಮಹಾರಾಜ, ನನ್ನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೊಂದದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೀವೇನು ಮಾಡುವಿರಿ ?

ಯಶೋವಂತ—ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನನ್ನು ವಿಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಕೈಲಾದ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವೆನು. ಅದು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವೋ ಇಲ್ಲವೋ ಬೇರೆ ಮಾತು. ಪರಂತು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವೆನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ವಿದ್ರೋಹ ಮಾಡುವಿರಾ ?

ಯಶೋವಂತ—ವಿದ್ರೋಹ ! ಸಮ್ರಾಟನ ಪರವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದರ ಹೆಸರು ವಿದ್ರೋಹವಲ್ಲ. ವಿದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ನೀವು ; ನಾನಾ ವಿದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನು ಶಾಸನಮಾಡುವೆನು, ಮಾಡಬಲ್ಲೆನಾದರೆ —

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಾರಾಜಾ, ಈವರೆಗೂ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ನಿಮ್ಮ ಸ್ಪರ್ಧೆಯು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಹತ್ತುವುದೆಂದು, ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿದ್ದೆನು, ಈಗ ನೋಡಿದೆನು. ನೀವು ನಿರ್ಭೀತರು. ಭಾರತ ಸಮ್ರಾಟ್ ಔರಂಗಜೀಬನು ಯೋಧಪುರಾಧಿಪತಿ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನ ಶತ್ರುತ್ವಕ್ಕೆ ಹೆದರತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಸಮರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಔರಂಗಜೀಬನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವಿರಲ್ಲವೆ ? ಹೊಂದುವಿರಿ. ನರ್ಮದಾ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೀಬನ ಪರಿಚಯವು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು.

ಯಶೋವಂತ—ನರ್ಮದಾ ಯುದ್ಧವೇ ಜಹಸನಾ ? ನೀವದನ್ನು ಜಯವೆಂದು ಗೌರವಿಸುವಿರಾ ? ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನು ಅನುಕಂಪದಿಂದ ಪಥಶ್ರಾಂತರಾದ ಹೀನಬಲರಾದ ನಿಮ್ಮ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ಒಂದು ಅಲ್ಪನಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಔರಂಗಜೀಬನು ಸಸೈನ್ಯನಾಗಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟೊಂದು ಅನುಕಂಪಕ್ಕೆ ವಿನಿಮಯ

ವಾಗಿ ಔರಂಗಜೀಬನು ಘಾತುಕತನವನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದು ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಅವನ ಅಪರಾಧ! ಅದಕ್ಕೆ ಜಯದ ಗೌರವವೇ ಜಹಪನಾ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ, ಸಾವಧಾನ; ಔರಂಗಜೀಬನ ಸಹನೆಗೂ ಎಲ್ಲೆಯಿರುವುದು! ಸಾವಧಾನ!!

ಯಶೋವಂತ—ಸಮ್ರಾಟ್, ಯಾರಮೇಲೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪೇರಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ? ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪೇರಿಸಿ ಜಯಸಿಂಹನಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಳುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಘಟಿತವಾದುದು—ಕಂಡಿರಾ! ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನು ಔರಂಗಜೀಬನ ರಕ್ತವರ್ಣದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ, ಅಗ್ನಿಮಯವಾದ ಫಿರಂಗಿಯ ಗುಂಡನ್ನೂ ಸಮನಾದ ತುಚ್ಛಭಾವದಿಂದ ನೋಡುವನು.

ಮಿರಜುಮ್ಲಾ—ಮಹಾರಾಜ್, ಇದೆಂತ ಸ್ಪರ್ಧೆ?

ಯಶೋವಂತ — ಸುಮ್ಮನಿರು ಮಿರಜುಮ್ಲಾ, ರಾಜ – ರಾಜರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವನ್ಯಶೃಗಾಲವು ಮಧ್ಯೆ ಬರಲೇಕೆ? ನಾವಿನ್ನೂ ಮೃತರಾಗಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸಮಯವು ಯುದ್ಧದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ, ನೀನು ಮತ್ತು ಆ ಶೈಸ್ತಾಖಾ—

ಶೈಸ್ತಾಖಾ ಮತ್ತು ಮಿರಜುಮ್ಲಾ—(ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಗಳಚಿ ಹೇಳುವರು) 'ಸುಮ್ಮನಿರು ಕಾಫರ.'

ಶೈಸ್ತಾಖಾ—ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರಿ ಜಹಾಪನಾ.

(ಔರಂಗಜೀಬನು ಇಂಗಿತದಿಂದ ನಿಷೇಧಿಸುವನು)

ಯಶೋವಂತ—ಒಳ್ಳೆಯ ಜೋಡಿ ಸೇರಿರುವುದು. ಮಿರಜುಮ್ಲಾ ಮತ್ತು ಶೈಸ್ತಾಖಾ; ವಜೀರ್ ಮತ್ತು ಸೇನಾಪತಿ. ಇಬ್ಬರೂ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕರು. ಎಂತಹ ಪ್ರಭುವೋ ಅಂತಹ ಭೃತ್ಯರು.

ಶೈಸ್ತಾಖಾ— ಈ ಕಾಫರನಿಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಸ್ಪರ್ಧೆ ಜಹಾಪನಾ, ಸ್ವಯಂ ಭಾರತ ಸಮ್ರಾಟನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ.

ಯಶೋವಂತ—ಯಾರು ಭಾರತ ಸಮ್ರಾಟನು?

ಶೈಸ್ತಾಖಾ—ಭಾರತ ಸಮ್ರಾಟನು ಪಾದಷಾ ಗಾಜೀ ಅಲಂಗೀರ್

(ಅವಕುಂಠಿತಳಾದ ಜಹನಾರಳ ಪ್ರವೇಶ)

ಜಹನಾರಾ—ಸುಳ್ಳು ಮಾತು ; ಭಾರತ ಸಮ್ರಾಟನು ಔರಂಗಜೇಬ ನಲ್ಲಿ, ಭಾರತ ಸಮ್ರಾಟನು ಸಾಹಾಸಾಹಾ ಷಾಜಹಾನ್.

ವಿಾರಜುಮ್ಲಾ—ಯಾರೀ ಹೆಂಗಸು ?

ಜಹನಾರಾ—ಯಾರೀ ಹೆಂಗಸು ? ಈ ಹೆಂಗಸು ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾ ಜಹಾನನ ಮಗಳು (ಅವಕುಂಠನವನ್ನು ತೆಗೆದು) ಏನು ಔರಂಗಜೇಬ, ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಇಷ್ಟೊಂದು ಬಿಳುಪೇರಿತೇಕೆ ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ನೀನಿಲ್ಲೇಕೆ ಬಂದೆ, ತಂಗಿ ?

ಜಹನಾರಾ—ನೀನಿಲ್ಲೇಕೆ ಬಂದೆ – ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಇಂದು ಈ ಸಿಂಹಾಸನದಮೇಲೆ ಧೀರಭಾವದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಮಾನುಷ ಸ್ವರದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲನೆ, ಔರಂಗಜೇಬ ? ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು – ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ರಾಜದ್ರೋಹದ ಗುರುತರ ಅಭಿಯೋಗವನ್ನು ಹೊರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಯಾರಲ್ಲಿ ?

ಜಹನಾರಾ—ದೇವರಲ್ಲಿ ! ದೇವರಿಲ್ಲನೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ, ಔರಂಗಜೇಬ ? ಸೈತಾನನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ದೇವರಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ ? ಇರುವನು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ನಾನಿಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಆ ಖುದಾವಿನ ಸೇವೆ ಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು.

ಜಹನಾರಾ—ಸುಮ್ಮನಾಗು ಧೂರ್ತ ! ಅಲ್ಲಾವಿನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಹೆಸರನ್ನು ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಡ ; ನಾಲಿಗೆಯು ಬಿದ್ದು ಹೋದೀತು. ಎಲೈ ಭೂಕಂಪವೇ, ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸವೇ, ಅಗ್ನಿಪರ್ವತಗಳೇ ನಿಮ್ಮ ದುರ್ಭರ ಉತ್ಪಾತಗಳಿಂದ ಲಕ್ಷಾವಧಿ ನಿರೀಹ ನರನಾರಿಯರನ್ನು ಅನಾಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸುಟ್ಟು ನೆಟ್ಟು ಕಂಗೆಡಿಸಿ ಹೋಗುವಿರಿ. ಆದರೀ ಧೂರ್ತನನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡಲಾರಿರಲ್ಲವೆ !

ಔರಂಗಜೇಬ—ಮಹಮುದ್, ಈ ಉನ್ಮತ್ತಭಾವ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಇದು ರಾಜಸಭೆ ; ಉನ್ಮಾದಾಗಾರವಲ್ಲ.

ಜಹನಾರಾ—ನೋಡುವ ! ಸಮ್ರಾಟ ಷಾಜಹಾನನ ಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಈ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ? ಅವನು ಔರಂಗ ಜೇಬನ ಪುತ್ರನೇ ಆಗಲಿ, ಸ್ವಯಂ ಸೈತಾನನೇ ಆಗಲಿ !

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಮುದ್, ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗು.

ಮಹಮುದ್—ಕ್ಷಮಿಸು ತಂದೆಯೆ, ಇದು ನನ್ನಿಂದಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಯಶೋವಂತ—ಬಾದಷಹಜಾದಿಯ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ರೂಢ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಾವು ಸಹ್ಯಮಾಡಲಾರೆವು.

ಇತರರು—ಇಲ್ಲ, ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಿರಿ. ನಾನು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಹೋದವನಾದೆನೆ! ನನ್ನ ತಂಗಿಯ – ಸಮ್ರಾಟ ಷಾಜಹಾನನ ಪುತ್ರಿಯ – ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರೂಢ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದೆನಲ್ಲವೆ? ತಂಗೀ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ಈ ತುಂಬಿದ ದರ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಾರು ಕುತ್ಸಿತ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವುದು ಸಮ್ರಾಟ ಷಾಜಹಾನನ ಕನ್ಯೆಗೆ ಚಂದವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನವು ಅಂತಃಪುರ.

ಜಹನಾರಾ—ಅದೆನಗೆ ಗೊತ್ತು, ಔರಂಗಜೀಬ. ಆದರೊಂದು ಪ್ರಕಾಂಡ ಭೂಕಂಪದಿಂದ ಅರಮನೆಯು ಮುರಿದು ಬಿದ್ದಾಗ ಅಸೂರ್ಯಂಪಶ್ಯೆಯರಾದ ರಾಜರಮಣಿಯರೂ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಭಾರತವರ್ಷಕ್ಕಿಂದಿಂತ ಅವಸ್ಥೆ. ಇಂದೊಂದು ಬೃಹತ್ ಅತ್ಯಾಚಾರದಿಂದ ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಮುರಿದುಬೀಳುತ್ತಿರುವದು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ನಿಯಮಗಳು ಇಂದು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇಂದೆಂತಹ ಅನ್ಯಾಯವು, ನೀತಿಯ ಮಹಾವಿಪ್ಲವವು ದುರ್ವಿಷಹ ಅತ್ಯಾಚಾರವು ಭಾರತ ರಂಗಮಂಚದಲ್ಲಿ ಅಭಿನೀತವಾಗುತ್ತಿರುವುದೋ ಅಂತಹುದು ಹಿಂದೆಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಇಂತ ಮಹತ್ಪಾಪವು – ಇಂತ ಅಸೀಮ ಶಾಠ್ಯವು ಇಂದು ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ಈ ಜನರು ಕುರಿಯ ಹಿಂಡಿನಂತೆ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ ಅನಿಮಿಷ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವರು. ಭಾರತ ಸಂತಾನರು ಇಂದೇನು ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾದರೇ? ದುರ್ನೀತಿಯ ಹೊಯ್ದಾಟದಿಂದ ನ್ಯಾಯ, ವಿವೇಕ, ಮನುಷ್ಯತ್ವ, ಮುಂತಾದ ಮಾನವರ ಉಚ್ಚ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋದವೇ? ಇಂದು ಅತ್ಯಂತ ನೀಚವಾದ ಸ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯೇ ಮಾನುಷಧರ್ಮವೋ? ಸೇನಾಧ್ಯಕ್ಷರೇ, ಅಮಾತ್ಯರೇ,

ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನು ಜೀವಿತನಾಗಿರಲು ಯಾವ ಸತ್ವದಿಂದ ನೀವಿಂದು ಈ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೀಬನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದಿರಿ ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ನನ್ನ ತಂಗಿಯು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಲು ಅಸಮ್ಮತಳು. ಸಭಾಸದರೇ, ನೀವು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ, ಸಮ್ರಾಟನ ಕನ್ಯೆಯ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರಿ. (ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುವರು)

ಜಹನಾರಾ—ನಿಲ್ಲಿರಿ, ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆ. ನಿಲ್ಲಿರಿ! ನಾನಿಂದು ನಿಮ್ಮೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಅಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ದುಃಖಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾನಿಂದು ಸ್ತ್ರೀಲಜ್ಜೆ, ಸಂಕೋಚ, ನಮ್ರತೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಬಂದೆನು. ನನ್ನ ವೃದ್ಧ ತಂದೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ ಎಲ್ಲರೂ—

ಎಲ್ಲರೂ—ಆಜ್ಞೆ.

ಜಹನಾರಾ—ನಾನೊಂದುಬಾರಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಕೇಳಲು ಬಂದಿರುವೆನು. ನೀವು ನಿಮ್ಮಾ ವೀರ, ದಯಾಳು, ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲ, ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಿರೋ ? ಇಲ್ಲವೇ ಈ ಭಂಡ, ಪಿತೃದ್ರೋಹಿ, ಪರಸ್ವಾಪಹಾರಿ ಔರಂಗಜೀಬನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಿರೋ ? ತಿಳಿಯಿರಿ. ಈಗಲೂ ಧರ್ಮವು ಲುಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ ; ಈಗಲೂ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರು ಉದಯಿಸುವರು. ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಬಂಧವು ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿರುವದು. ಒಂದು ದಿನದ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಪಾಪದಿಂದ ಜಗತ್ತು ತಲೆಮೇಲಾಗಿ ಹೋಗುವುದೋ ? ಇಲ್ಲ. ಅಕ್ಷಮತೆಯ ವಿಜಯದುಂದುಭಿಯಿಂದ ತಪೋವನದ ಪವಿತ್ರಶಾಂತಿಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಲೇಕೆ ? ಅಧರ್ಮದ ಸ್ಪರ್ಧೆಯು ನಿರ್ವಿರೋಧ ಸ್ನೇಹ ದಯಾ ಭಕ್ತಿಯ ಮೈಮೇಲಿಂದ ತನ್ನ ರಕ್ತಾಕ್ತ ಶಕಟವನ್ನು ಎಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಷ್ಟು ಮಿತಿಮಾರಿತೇ ? ಹೇಳಿರಿ, ನೀವು ಔರಂಗಜೀಬನಿಗೆ ಹೆದರುವಿರಾ? ಔರಂಗಜೀಬನಾರು? ಅವನೆರಡು ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದೀತು ! ನೀವೇ ಅವನ ಬಲ. ನೀವು ಮನಮಾಡಿದರೆ ಅವನನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಬಲ್ಲಿರಿ; ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಎಳೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಅಂಧಕಾರ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಕಬಲ್ಲಿರಿ. ನೀವಿನ್ನೂ ಸಾಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದಾದರೆ, ಸಿಂಹವು ಮುದಿಯಾಯಿ

ತೆಂದು ಪದಾಘಾತ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡ. ನೀವು ಮಾನವರಾದರೆ ಸಮಸ್ವರ ದಿಂದ ಹೇಳಿರಿ — 'ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ' ಎಂದು ನೋಡುವಿರಿ ಔರಂಗಜೀಬನ ಕೈಯಿಂದ ರಾಜದಂಡವು ಕಳಚಿಬೀಳುವುದನ್ನು!

ಎಲ್ಲರೂ—ಜಯ, ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನಿಗೆ ಜಯ!

ಜಹನಾರಾ—ಒಳ್ಳೆಯದು ಇನ್ನು—

ಔರಂಗಜೀಬ—(ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದಿಳಿದು) ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸಭಾಸದರೇ, ತಂದೆಯು ರೋಗಿ, ರಾಜಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಆತನ ಶಾಸನಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ದೂರದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ನಾನು ರಾಜ್ಯರಶ್ಮಿಯನ್ನು ಷಾ ಜಹಾನನ ಕೈಯಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ; ದಾರನ ಕೈಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆನು. ತಂದೆಯು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಸುಖವಾಗಿ ಆಗ್ರದ ರಾಜಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿರುವನು. ದಾರನು ಸಮ್ರಾಟನಾಗಬೇಕೆಂಬುದೆ ನಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಾದರೆ ಹೇಳಿ. ನಾನವ ನನ್ನು ಕರೆತರುವೆನು. ಅವರೆ ದಾರನಾರು? ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾದರೆ ಅಥವಾ ಈ ಜಯಸಿಂಹನೊ. ಮತ್ತಾರೋ ರಾಜಶಾಸನದ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸುವುದಾದರೆ ನನ್ನ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ದಾರ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಷೂಜ ಮತ್ತು ಮುರಾದ – ಈ ಶತು ಗಳಿಂದ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತರಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಚ್ಛಿಸುವರು. ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅನುರೋಧದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದೆನು. ಇದೆನ್ನ ಪುರಸ್ಕಾರವೆಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಂತಿಸಿದವನಲ್ಲ. ಇದೆನ್ನ ಶಾಸ್ತಿ! ನಾನಿಂದು ಕುಳಿತಿರುವದು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಲ್ಲ, ಅಗ್ನಿ ಸ್ತೂಪದಮೇಲೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಇದರ ಸಲುವಾಗಿ ಮಕ್ಕಾಯಾತ್ರೆಯ ಸುಖದಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿರುವೆನು. ಈಗ ನಿಮ್ಮಿಚ್ಛೆಯು ದಾರನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢ ನಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ಈ ಸ್ವರ್ಣ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅರಾಜಕವಾಗಿ ಧರ್ಮಹೀನವಾಗಲಿ! ನಾನಿಂದೇ ಮಕ್ಕಾ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವೆನು. ಅದೆನ್ನ ಸುಖದ ಪರಮಾವಧಿ. ಹೇಳಿರಿ—

(ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿರುವರು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಇದೋ, ನನ್ನ ರಾಜಮುಕುಟವನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಿಟ್ಟಿರುವೆನು. ನಾನಿಂದು ಈ ಮಯೂರಾಸನದ ಮೇಲೆ ಸಾಮ್ರಾಟನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕುಳಿತಿರುವುದು ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಸಲುವಾಗಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ದಾರನ ವಿಶೃಂಖಲವಾದ ಅರಾಜಕತೆಯನ್ನು ಶೃಂಖಲಾಬದ್ಧಮಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ನೀವಾರನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವಿರೋ, ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನಾನು ಮಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಆ ತೀರ್ಥದ ಕಡೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಜಾಗ್ರತಿಯ ಚಿಂತೆ, ನಿದ್ರೆಯ ಕನಸು, ಜೀವನದ ಧ್ಯಾನ ಇವು ಆ ಮಹಾ ತೀರ್ಥವನ್ನೇ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವುವು. ನಿಮ್ಮಿಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ನಾನೀದಿನವೇ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಕ್ಕಾಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಅದೇ ನನ್ನ ಪರಮ ಸೌಭಾಗ್ಯ. ನನಗೋಸುಗವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿರಿ, ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮೀಯ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಹೇಳಿರಿ, ನಿಮಗೆ ರಾಜಪೀಡೆಯು ಬೇಕೋ, ರಾಜಶಾಸನವು ಬೇಕೋ ? ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ರಾಜದಂಡವನ್ನು ನಾನು ಹಿಡಿಯಲಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ನಿರೋಧದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದಾರನ ಉಚ್ಛೃಂಖಲ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ನೋಡಲಾರೆ ! – ಹೋಗು ಮಹಮುದ್, ಮಕ್ಕಾಯಾತ್ರೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗು. – ಹೇಳಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು ?

ಎಲ್ಲರೂ—ಜಯ ! ಸಮ್ರಾಟ್ ಔರಂಗಜೀಬನಿಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ !

ಔರಂಗಜೀಬ—ಉತ್ತಮ. ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಮತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ಈಗ ನೀವು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ, ನನ್ನ ತಂಗಿಯ – ಷಾಜಹಾನನ ಕನ್ಯೆಯ – ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ.

(ಔರಂಗಜೀಬ ಮತ್ತು ಜಹನಾರಳು ಹೊರತು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟುಹೋಗುವರು)

ಜಹನಾರಾ—ಔರಂಗಜೀಬಾ ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ತಂಗೀ,–

ಜಹನಾರಾ—ಚಮತ್ಕಾರ ! ನಾನಿದನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡದಿರಲಾರೆನು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅವಾಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದೆನು ! ನಿನ್ನ ಕುಹಕವನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ತಂಭಿತಳಾಗಿದ್ದೆನು ! ಈಗ ಮಂಕು ಹಿಡಿಯಿತು ; ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವೆನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ನಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುವೆನು. – ಅಲ್ಲಾವಿನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶಪಥಮಾಡುವೆನು ; ನಾನು ಸಾಮ್ರಾಟನಾಗಿರುವವರೆಗೂ ನಿನಗೂ ತಂದೆಗೂ ಯಾವ ಅಭಾವವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಜಹನಾರಾ—ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೇಳು ! ಆಶ್ಚರ್ಯ !

ಐದನೆಯ ದೃಶ್ಯ

(ಸ್ಥಾನ—ಖಿಜುಯಾದಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೀಬನ ಶಿಬಿರ. ಕಾಲ—ರಾತ್ರಿ ಔರಂಗಜೀಬನು ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಿರುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಕಾಲಾಳುಗಳು .... ಇಲ್ಲ, ಆನೆಯ ದಳದಿಂದ ಎದುರಿಸುವೆನು. ಬಳಿಕ ಈ ಪಾರ್ಶ್ವದಿಂದ ಆಕ್ರಮಣ ! ಶತ್ರುವಿಗೆ ನಿಷ್ಕೃತಿಯೆಲ್ಲಿ ? ಓ ! (ಸೋತ್ಸಾಹದಿಂದ) ವಿಜಯ ! (ಶತಪಥ ತಿರುಗುವನು)

(ಮಿಾರಜುಮ್ಲನ ಪ್ರವೇಶ)

ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಜಯವಾಗುವುದೇ, ವಜೀರ ಸಾಹೇಬ ?

ಮಿಾರಜುಮ್ಲಾ—ಅದೇಕೆ, ಜಹಾಪನಾ ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮೊದಲು ನೀನು ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ; ಬಳಿಕ ನಾನು ಆನೆಗಳ ಬಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಭಯಗ್ರಸ್ತವಾದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವೆನು. ಆಮೇಲೆ ಅಶ್ವಾರೋಹಿ ಮಹಮ್ಮದನ ಸೈನ್ಯ ! ಈ ಮೂರು ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧವು ಪೂರ್ಣವಾಗಬೇಕು.

ಮಿಾರಜುಮ್ಲಾ—ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನೇನು ಮಾಡುವನು ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಈ ಸಾರಿ ಅವನಮೇಲೆ ಅಷ್ಟು ನಂಬುಗೆಯಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳೆದುರಿಗೆ ಷೂಜನ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಮಧ್ಯೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು ಕಂಡೆಯಾ, ಅನಿಷ್ಟವನ್ನೇನನ್ನೂ ಮಾಡದಂತೆ. ಅವನ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಫಿರಂಗಿಯ ಸಾಲು, ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮತ್ತು ಮಹಮುದ್. ಶತ್ರುಗಳ ಆಕ್ರಮಣವು ಪ್ರಧಾನತಃ ಯಶೋವಂತ ಸಿಂಹನ ರಾಜಪೂತ ಸೈನ್ಯದಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದು ; ಅವರು ಯುದ್ಧವನು

ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಹಿಂಭಾಗದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪಿರಂಗಿಯ ಸಾಲುಗಳು! ತಿಳಿಯಿತೇ, ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರು. ಇನ್ನು ಹೊರಡಬಹುದು.

ಮಿರಜುಮ್ಲಾ—ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ (ಹೋಗುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ, ಇದು ನಿನ್ನ ಪರೀಕ್ಷೆ.

(ಮಹಮದನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಮದ್, ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನವು ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ. ನೀನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಬೇಕು, ಸಿದ್ಧನಾಗಿರು. ಇದೋ ನೋಡು, ನಕ್ಷೆ, (ತೋರಿಸುವನು) ತಿಳಿಯಿತೇ?

ಮಹಮದ್—ತಿಳಿಯಿತು, ತಂದೆಯೇ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಒಳ್ಳೇದು ಹೋಗು, ನಾಳಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ – (ಮಹಮದನು ಹೋಗುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಷೂಜನ ಲಕ್ಷ ಸೈನ್ಯವು ಅಶಿಕ್ಷಿತ; ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಜಯಲಾಭವಾಗಬಹುದು. ಇದೋ ಮಹಾರಾಜನು.

(ದಿಲ್ದಾರನ ಸಹಿತ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನು ಬಂದು ಕುರ್ನಿಷು ಮಾಡುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹರಾಜ, ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದೆನು, ಬಹಳವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಸೈನ್ಯದ ಅಗ್ರಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀವಿರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವೆನು.

ಯಶೋವಂತ—ನಾನೇ!

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹೌದು ನೀವು. ಅದರಿಂದ ವಿಪತ್ತೇನು?

ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ—ಇಲ್ಲ, ವಿಪತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹಾಗಾದರೇಕೆ ಚಿಂತಿಸುವಿರಿ?

ಯಶೋವಂತ—ಕುಮಾರ ಮಹಮದನು ಸೈನ್ಯದ ಪುರೋಭಾಗದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂಬ ಮಾತಿತ್ತಲ್ಲವೆ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಈಗೆನಗಾ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರ ಮಹಮದನು ನಿಮ್ಮ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವನು.

ಯಶೋವಂತ—ಮತ್ತು ಮಿರಜುಮ್ಲಾ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ನಿಮ್ಮ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬಲಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವೆನು.

ಯಶೋವಂತ--ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು, ಜಹಪನಾಯವರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಗೊಂಡಂತಿದೆ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಾರಾಜರು ಚತುರರು, ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಗಡ ನನ್ನ ಚಾತುರ್ಯವು ನಿಷ್ಫಲ. ನಾನು ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ತಾವೆನಗೆ ಆತ್ಮೀಯರೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವು: ನನ್ನ ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿ ತಾವಿರಕೂಡವೆಂಬುದೇ. ಮಹಾರಾಜರು ಅದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತಿದೆ.

ಯಶೋವಂತ—ಇಲ್ಲ, ಅಷ್ಟು ದೂರ ಚಿಂತಿಸಲಿಲ್ಲ ಜಹಪನಾ. ನಾನೇ ಚತುರನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವಿತ್ತು, ಆದರೆ ನೋಡಲಾಗಿ ಜಹಾಪನಾವಿನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೇವಲ ಶಿಶು!

ಔರಂಗಜೀಬ—ಈಗ ಮಹಾರಾಜರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಯಶೋವಂತ—ಜಹಾಪನಾ, ರಾಜಪೂತಜಾತಿಯು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕ ಜಾತಿಯಲ್ಲ. ಪರಂತು ನೀವುಗಳು—ಹಾಗೂ ನೀನು—ಅದನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕ ಜಾತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಆದರೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಜಹಪನಾ, ಈ ರಾಜಪೂತಜಾತಿಯನ್ನು ರೇಗಿಸಬೇಡಿರಿ. ಬಂಧುತ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜಪೂತರಂತ ಮಿತ್ರರಾರೂ ಇಲ್ಲ; ಮತ್ತು ವೈರದಲ್ಲಿ ರಾಜಪೂತರಂತ ಭಯಂಕರ ಶತ್ರುಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಎಚ್ಚರಿಕೆ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಾರಾಜಾ, ಔರಂಗಜೀಬನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬುಗಂಟುಹಾಕುವುದರಿಂದಾವ ಫಲವೂ ಇಲ್ಲ. ಹೊರಡಿ, ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆ ಇದು. ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇಲ್ಲವೆ ಔರಂಗಜೀಬನೆಂತವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವಿರಿ.

ಯಶೋವಂತ—ಆಗಬಹುದು, ಮತ್ತು ನೀವೂ ತಿಳಿಯುವಿರಿ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನೆಂತವನೆಂಬುದನ್ನು? ನಾನು ಯಾರ ಚಾಕರನೂ ಅಲ್ಲ; ಈ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾನು ಪಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಾರಾಜಾ, ಔರಂಗಜೀಬನು ಯಾವಾಗಲೂ ಯಾರನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದೊ? ಎಚ್ಚರಿಕೆ!

ಯಶೋವಂತ—ಮತ್ತು ನೀವೂ ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ: ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನು ಯಾರಿಗೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಭಯಪಡತಕ್ಕವನಲ್ಲವೆಂದು, ಎಚ್ಚರಿಕೆ!

ಔರಂಗಜೀಬ—ಇದು ಸಂಭವವೇ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ ?

ಯಶೋವಂತ—ಹೌದು, ಔರಂಗಜೀಬ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಈ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವೆನು ; ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವರಾರು ?

ಯಶೋವಂತ—ಈ ನನ್ನ ಕತ್ತಿ ; ನೆನಪಿರಲಿ ಔರಂಗಜೀಬ. ಈ ದುರ್ದಿನದಲ್ಲೂ ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನ ಒಂದು ಇಂಗಿತಮಾತ್ರದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರ ರಜಪೂತ ಕಠಾರಿಗಳು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಸೂರ್ಯಕಿರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವವು ಮತ್ತು ಈ ದುರ್ದಿನದಲ್ಲೂ ರಜಪೂತನು ರಜಪೂತನೇ. (ಹೋಗುವನು.)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಗುರಿಯು ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು, ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತು. ಈ ರಾಜಪೂತಜಾತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹೋದೆನು. ಎಷ್ಟೊಂದು ಅವರ ದರ್ಪ, ಎಷ್ಟೊಂದು ಅಭಿಮಾನ !

ದಿಲ್ದಾರ್—ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲಿರಿ. ಜಹಪನಾ? ಶೌರ್ಯದ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವಾಸ, ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು ಕೇವಲ ಮಿತ್ರದ್ರೋಹ, ಸತ್ಯಭ್ರಷ್ಟತೆ, ಮತ್ತು ರಾಜದ್ರೋಹ. ಅವುಗಳನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ನೀವು ದಕ್ಷರು ; ಪರಂತು ಇದು ಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ರಾಜ್ಯ. ಈ ರಾಜ್ಯದ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಾನವು ಹೆಚ್ಚು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹುಂ ! ಈಗಲಾದರೂ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಲಾಗುವುದೇ ನೋಡುವೆನು. ಪರಂತು ರೋಗವು ವೈದ್ಯನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಿದೆ. (ಹೋಗುವನು)

ದಿಲ್ದಾರ್—ದಿಲ್ದಾರ್, ನಿನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ದಿನೇದಿನೇ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ನನಗೆ ಭಯ. ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಪಾಠಕ, ಬಳಿಕ ವಿದೂಷಕ, ಆಮೇಲೆ ರಾಜನೈತಿಕ. ಬಳಿಕ ದಾರ್ಶನಿಕ, ಅದಾದಮೇಲೆ ?

(ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಔರಂಗಜೀಬನೂ, ಮೀರಜುಮ್ಲನೂ ಮತ್ತೆ ಬರುವರು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಅನಿಷ್ಟವನ್ನೇನು ಮಾಡದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಸಾಕು.

ಮಿರಾರಜುಮ್ಲಾ—ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಯಂಕರ ರಕ್ತವರ್ಣದ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಕಂಡೆನು. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಭಯವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲ. ರಜಪೂತ ಜಾತಿಯೇ ಹೀಗೆ!

ಮಿರಾರಜುಮ್ಲಾ—ನಾನು ನೋಡಿರುವೆನು ಜಹಪನಾ, ಒಂದು ಫಿರಂಗಿಗಿಂತಲೂ ಒಬ್ಬ ರಜಪೂತನು ಹೆಚ್ಚು ಭಯಂಕರನು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಹೌದು; ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಮಿರಾರಜುಮ್ಲಾ—ಅಪ್ಪಣೆ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಮಹಮುದನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು. ಬೇಡ, ನಾನೇ ಹೋಗುವೆನು. (ಹೋದನು)

ಮಿರಾರಜುಮ್ಲಾ—ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೇಬನು ವಿಚಲಿತನಾಗಿರುವಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಚಲಿತನಾಗಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿಲ್ಲ; ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಯುದ್ಧ! ಅದರಿಂದಲೇ ಹೀಗಾಗಿರುವುದು. ಓ! ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ಜಗಳವು ಎಷ್ಟೊಂದು ಅಸ್ವಭಾವಿಕ! ಎಷ್ಟೊಂದು ಭಯಂಕರ!

ದಿಲ್ದಾರ್—ಮತ್ತು ಎಷ್ಟೊಂದು ಉತ್ತೇಜಕ. ಈ ಅಮಲು ಎಲ್ಲ ಅಮಲಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದುದು. ವಜೀರ ಸಾಹೇಬ, ಪರಸ್ಪರ ವೈರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನೆ? ಜನಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಬೇಕಾದ ಧರ್ಮವು ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆ? ಆದರೂ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಂತಹ ಶತ್ರುಗಳು ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಮಿರಾರಜುಮ್ಲಾ—ಅದೇಕೆ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಈಗ ನೋಡಿ ವಜೀರಸಾಹೇಬ, ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಇವರೀರ್ವರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸಮಾನ? ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ದೇವದತ್ತವಾದ ಆಕಾರೇಂಗಿತಳೆಂದರೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಭಿನ್ನ ಭೇದಗಳು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿರುವರು. ಇವರು ಮುಖದಮುಂದೆ ದಾಡಿಯನ್ನು ಬಿಡುವರು. ಅವರು ಬಿಡುವುದು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ. ಇವರು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖರಾಗಿ ನಮಾಜು ಮಾಡುವರು.; ಅವರು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವರು. ಇವರು ಬಲದಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ ಬರೆಯುವರು. ಅವರದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತ; ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ?

ಮಿರಜುಮ್ಲಾ—ಹೌದು; ಹೌದು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಆದರೂ ಹಿಂದುಗಳು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಸುಖದಿಂದಲೇ ಇರುವರು. ಪರಂತು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ಒಬ್ಬರ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನೊಬ್ಬರು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

(ಮಿರಜುಮ್ಲನು ನಗುವನು)

ದಿಲ್ದಾರ್—(ಹೋಗುತ್ತಾ) ಏನು ಸರಿಯಲ್ಲವೆ ವಜೀರ ಸಾಹೇಬ.

ಮಿರಜುಮ್ಲಾ—(ಹೋಗುತ್ತಾ) ಸಂದೇಹವೇನು?

ಆರನೆ ದೃಶ್ಯ

(ಷಹನಾವಾಜನ ಮನೆ ದಾರಾ, ನಾದಿರಾ ಮತ್ತು ಸಿಪಾರ್)

ದಾರಾ—ನಿಜಪಿತನ ರಾಜ್ಯಾದಿ ಸಂಪದವನಪಹರಿಸಿ,
ಅನುಜರಲಿ ಕದನವನು ತಂದಿರಿಸಿದೆ.
ನಿಖಿಲಭಾರತ ಭುವಿಗಧೀಶನೆನಿಸಿದ ಪಿತನ
ನಿಜಮಂದಿರದೆ ಬಂಧಿಯಾಗಿಸಿರುವೆ!
ಶಾಂತಿಯನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಮರಕ್ಕೆದಿರೆ ನಾನು
ಸೋತು ಪರರಾಶ್ರಯವ ಬಯಸಲಾದೆ!
ನೀತಿಯೆ ಅನೀತಿಯಾಯ್ತಿಂದು ನಿನಗೆ
ಧರ್ಮವಳಿಯೆ ಅಧರ್ಮದಾಳ್ವೆಯಾಯ್ತು;
ಅಕಟವಿಧಿ! ನಿನ್ನ ಅವಿವೇಕದಿಂದು
ಜಗದ ಸುವಿಧಾನವನು ಹರಿಸುತಿಹುದು.

ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಯಾವ ದಾರನು ಒಂದು ದಿನ ರಾಜಾಧಿರಾಜರಮೇಲೆ ತನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ಅವನಿಂದು ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಓಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಕಂಡವರ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಷುಕನಾಗಿರುವನು. ಔರಂಗಜೇಬ ಮತ್ತು ಮುರಾದನ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕ! ಇಷ್ಟೊಂದು ದುರ್ದಶೆಗಿಳಿಯುವೆನೆಂದು ನಾನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಂತಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾದಿರಾ—ಸುಲೇಮಾನನ ಸಮಾಚಾರವೇನಾದರೂ ತಿಳಿಯಿತೆ ?

ದಾರಾ—ತಿಳಿಯಿತು. ಮಹಾರಾಜ ಜಯಸಿಂಹನು ಸುಲೇಮಾನನನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಔರಂಗಜೇಬನ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿದನಂತೆ. ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಕುಮಾರನು ಉಳಿದ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹರಿದ್ವಾರದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ನನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಔರಂಗಜೇಬನ ಸೈನ್ಯವು ಅವನನ್ನು ಶ್ರೀನಗರದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿಸಿತಂತೆ. ಈಗ ಸುಲೇಮಾನನು ಶ್ರೀನಗರದ ಪೃಥ್ವಿಸಿಂಹನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷುಕ .... ಏಕೆ ನಾದಿರಾ ? ಅಳುತ್ತಿರುವೆ ?

ನಾದಿರಾ—(ಕಣ್ಣೊರೆಸಿಕೊಂಡು) ಇಲ್ಲ ಪ್ರಭು.

ದಾರಾ—ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದು ನಾದಿರಾ .... ಹಾ ! ನನಗೆ ಅಳುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ನಾದಿರಾ—ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಔರಂಗಜೇಬನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಿರಾ, ಪ್ರಭು ?

ದಾರಾ—ಮಾಡುವೆನು. ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಸಂಚಾರವಿರುವವರೆಗೆ ನಾನು ಔರಂಗಜೇಬನ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ನನ್ನ ವೃದ್ಧ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ತಂದೆಯನ್ನು ಬಂಧವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ನಾನು ಯುದ್ಧದಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆ, ನಾದಿರಾ ? ತಲೆಯನ್ನಾಡಿಸುವೆ? ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವು ನಿನಗೆ ಅಸಮ್ಮತವೆ ?

ನಾದಿರಾ—ಇಲ್ಲ ಪ್ರಭು. ನಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯೇ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ, ಆದರೆ-

ದಾರಾ—ಆದರೇನು?

ನಾದಿರಾ—ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಈ ಭಯ, ಈ ಪ್ರವಾಸ, ಈ ಪಲಾಯನವೇಕೆ ?

ದಾರಾ—ಏನು ಮಾಡುವುದು, ನಾದಿರಾ ? ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಬಂದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಲೇಬೇಕು.

ನಾದಿರಾ—ನನಗೋಸ್ಕರ ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ ಪ್ರಭು. ನಿಮಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಒಂದುಸಾರಿ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ

ಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ಅಸ್ತಿಮಾತ್ರಾವಶಿಷ್ಟವಾದ ದೇಹ, ಈ ಪ್ರಭಾಹೀನವಾದ ದೃಷ್ಟಿ, ಈ ಜಡೆಗಟ್ಟಿದ ಕೂದಲು ಇವು ನಿಮಗೊಪ್ಪುವುವೆ ?

ದಾರಾ—ಇಂದಿನ ನನ್ನ ವೇಷವು ನಿನಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾದರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ, ನಾದಿರಾ ?

ನಾದಿರಾ—ಅಪ್ರಿಯವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ, ಪ್ರಭು.

ದಾರಾ—(ಕೋಪದಿಂದ) ಇದು ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವ. ನೀವು ಕೇವಲ ಪುರುಷರ ಸುಖದಲ್ಲಿ ವಿಘ್ನಸ್ವರೂಪರು. ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯರು.

(ದೂರ ಹೋಗುವನು)

ನಾದಿರಾ—ಹಾಗಲ್ಲ. ನಾಥ (ಕೈಹಿಡಿಯುವಳು)

ದಾರಾ—ಹೋಗು ನಾದಿರಾ, ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಬೇಡ. (ಹೋಗುವನು)

ನಾದಿರಾ—(ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ಬಳಿಕ ಗದ್ಗದ ಸ್ವರದಿಂದ) ಹೇ ! ದಯಾಮಯಾ, ಇನ್ನೂ ಸಾಲದೇ ? ಈಗಲಾದರೂ ಈ ದುಃಖಯವನಿಕೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಬಾರದೆ ? ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಹೋಯಿತು. ಸುಖಸಂಪತ್ತುಗಳು ಹೋದವು. ಮಳೆ ಬಿಸಿಲೆನ್ನದೆ, ನಿದ್ರಾಹಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದುದಾಯಿತು. ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಈದಿನ ಈ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಹಿಸಲಾರದವಳಾಗಿರುವೆನು.

(ಪ್ರವೇಶ ಸಿಪಾರ್)

ಸಿಪಾರ್—ಅಮ್ಮ, ಏಕೆ ಅಳುತ್ತಿರುವೆ ?

ನಾದಿರಾ—ಇಲ್ಲ ಮಗು. ನಾನು ಅಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾ ! ಸಿಪಾರ್ ! ಸಿಪಾರ್ !

(ಪುನಃ ರೋದನ)

ಸಿಪಾರ್—ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿರುವೆ. ಅಮ್ಮ, ಯಾರು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಿದವರು. ಹೇಳು. ನಾನವರನ್ನು—

(ತಾನೂ ಅಳುವನು)

(ಪ್ರವೇಶ ಜಹರತ್)

ಜಹರತ್—ಇದೇನಮ್ಮ, ಅಳುತ್ತಿರುವೆ? ಸಿಪಾರ್, ನೀನೂ ಸಹ ಅಳುತ್ತಿರುವೆ.

ನಾದಿರಾ—ಇಲ್ಲಿ ಜಹರತ್. ನಾವು ಅಳುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಜಹರತ್—ಅಮ್ಮ, ನೀನು ಅತ್ತುದನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಬೆಳದಿಂಗಳಂತೆ ಕಾರ್ಗತ್ತಲನ್ನು ಬೆಳಗುಮಾಡುವ ನಿನ್ನ ಉಜ್ವಲವಾದ ನಗುವು ಇಂದೆಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯವಾಯಿತು? ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ, ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ, ದಾರಿಯ ಮರದ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗಲೂ ಆಪತ್ಕಾಲದ ಬಂಧುವಿನಂತೆ ನಿನ್ನ ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ನಗುವು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಅದೆಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಯಿತಮ್ಮ?

ನಾದಿರಾ—ಏನು ಹೇಳಲಿ, ಜಹರತ್. ಇಂದು ನನ್ನ ದೈವವು ನನ್ನನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿತು. ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯು ನನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು.

(ಪ್ರವೇಶ ದಾರಾ)

ದಾರಾ—ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ನಾದಿರಾ. ಹೊರಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗಿ ನಡೆದೆನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು.

ನಾದಿರಾ—(ನಿರುತ್ತರಳಾಗಿ ರೋಧಿಸುವಳು.)

ದಾರಾ—ನಾನು ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಆದರೂ ನೀನು ....ಛೀ! ನಾದಿರಾ, ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಿವಾರಾತ್ರಿ ಎಂತಹ ಜ್ವಾಲೆಯು ಹತ್ತಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಈ ಅಲ್ಪ ಅಪರಾಧವನ್ನು ನೀನು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಾದಿರಾ—ಪ್ರಭು, ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಪ್ರೀತಿಸುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೀವೆಂದಿಗೂ ಕಠಿಣರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಿಪಾರ್—ಅಪ್ಪ, ನೀನು ಅಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಏಕೆ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡುವೆ!

ನಾದಿರಾ—ಇಲ್ಲ ಮಗು. ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಾನೇ ಹಿಂದುಮುಂದರಿಯದೆ ಮಾತಾಡಿದೆನು. ತಪ್ಪೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನದು.

(ಪ್ರವೇಶ ದಾಸಿ)

ದಾಸಿ—ಹೊರಗೆ ಯಾರೋ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಲಪೇಕ್ಷಿಸುವರು.

ದಾರಾ—ಯಾರವರು ?

ದಾಸಿ—ಗುಜರಾತಿನ ಸುಬಾದಾರರಂತೆ.

ದಾರಾ—ಸುಬಾದಾರರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿರುವರೇ? ಸಿಪಾರ್, ನೀನು ಹೋಗಿ ಸುಬಾದಾರರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

(ನಾದಿರಾ ಮತ್ತು ಜಹರತ್ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗುವರು. ಸಿಪಾರ್ ಮತ್ತು ದಾಸಿಯು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಹೋಗುವರು)

ದಾರಾ—ಗುಜರಾತಿನ ಸುಬಾದಾರ್. ಔರಂಗಜೇಬಿನ ಮಾವ. ನೋಡುವೆನು. ಸಹಾಯವೇನಾದರೂ ಸಿಗುವುದೋ ಏನೋ ?

(ಪ್ರವೇಶ ಷಹನಾರಾಜ್ ಮತ್ತು ಸಿಪಾರ್)

ಷಹನಾರಾಜ್—ಬಂದಗಿ, ಯುವರಾಜಾ.

ದಾರಾ—ಬಂದಗಿ ಸುಲ್ತಾನ್ ಸಾಹೇಬ.

ಷಹನಾರಾಜ್—ಷಹಜಾದರಿಗೆ ನನ್ನ ನೆನಪಿದೆಯೆ ?

ದಾರಾ—ಇದೆ, ಸುಲ್ತಾನ್ ಸಾಹೇಬ್. ನಾನು ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿರುವೆನು.

ಷಹನಾರಾಜ್—ಈಗ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯೇನು, ಯುವರಾಜ ?

ದಾರಾ—ಆಜ್ಞೆ ! ನಾನು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವ ದಿನಗಳು ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಈಗ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವವನು ಔರಂಗಜೇಬನು.

ಷಹನಾರಾಜ್—ಏನು ? ಔರಂಗಜೇಬನೇ. ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾನು ಪರಿಗಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ದಾರಾ—ಅದೇನು ! ಔರಂಗಜೇಬನು ಇಂದು ಭಾರತ ಸಮ್ರಾಟ್.

ಷಹನಾರಾಜ್—ಸಮ್ರಾಟನೆ? ಯಾವನು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ತನ್ನ ವೃದ್ಧ ಪಿತನ ವಿರುದ್ಧ ವಿದ್ರೋಹಮಾಡಿದನೋ, ಸ್ನೇಹದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಹೋದರನ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದನೋ, ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದನೋ ಅವನು ಸಮ್ರಾಟನೆ ? ಹಾದಿಯ ಭಿಕ್ಷುಕನೊಬ್ಬನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದ

ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ನಾನು ಅಭಿವಾದನ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಔರಂಗಜೀಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲಾರೆ.

ದಾರಾ—ಇದೇನು, ಸುಲ್ತಾನ್. ಔರಂಗಜೀಬನು ನಿನ್ನ ಅಳಿಯನಲ್ಲವೆ ?

ಷಹನಾರಾಜ್—ಔರಂಗಜೀಬನು ನನ್ನ ಅಳಿಯನಾಗಿರದೆ ಪುತ್ರನಾಗಿದ್ದು, ಹಾಗೂ ಆ ಪುತ್ರನು ನನ್ನ ಏಕಮಾತ್ರ ಸಂತಾನವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ಅವನೊಡನೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಅಧರ್ಮವನ್ನು ನಾನೆಂದಿಗೂ ಸಹಿಸತಕ್ಕವನಲ್ಲ.

ದಾರಾ—ಹಾಗಾದರೆ ಈಗೇನು ಮಾಡಲು, ನಿಶ್ಚೈಸಿರುವಿರಿ ?

ಷಹನಾರಾಜ್—ಯುವರಾಜ ದಾರನ ಪಕ್ಷವಹಿಸಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವೆನು. ಮೊದಲಿನಿಂದ ಅನಕ್ರೋಶಸ್ಕರವಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೇ ಇರುವೆನು. ನನ್ನೀ ಅಲ್ಪ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಔರಂಗಜೀಬನನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದು ಅಸಂಭವ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವೆನು.

ದಾರಾ—ಅದು ಹೇಗೆ ?

ಷಹನಾರಾಜ್—ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನಿಗೆ ಸಹಾಯಕೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿರುವೆನು.

ದಾರಾ—ಮಹಾರಾಜನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿರುವನೆ ?

ಷಹನಾರಾಜ್—ಸಮ್ಮತಿಸಿರುವನು. ಏನೂ ಭಯವಿಲ್ಲ, ಷಹಜಾದಾ. ಬಾ, ನೀನಿಂದು ನನ್ನ ಅತಿಥಿ. ನಮ್ಮ ಸಮ್ರಾಟರ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರ. ಆತನೊಪ್ಪಿದ ಭಾವೀ ಸಮ್ರಾಟ್. ನಾನೊಬ್ಬ ವೃದ್ಧನಾದ ರಾಜಭಕ್ತ ಪ್ರಜಾಸಾಮಾನ್ಯನು. ವೃದ್ಧ ಸಮ್ರಾಟನ ಸಲುವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವೆನು. ಜಯಲಾಭವಾಗದೆ ಹೋದರೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುವೆನು. ಮುದುಕನಾದೆ. ಈಗಲಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಪುಣ್ಯ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಒಳ್ಳೇದಲ್ಲವೆ ?

ದಾರಾ—ಹಾಗಾದರೆ ನೀವು ನನಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುವಿರಾ ?

ಷಹನಾರಾಜ್—ಆಶ್ರಯವೇ, ಯುವರಾಜಾ. ನನ್ನ ಮನೆಯು ತಮ್ಮದು. ನಾನು ತಮ್ಮ ಭೃತ್ಯ.

ದಾರಾ—ಸುಲ್ತಾ೯ ಸಾಹೇಬ್, ನೀವು ಮಹನೀಯರು! ಮಹನೀಯರು!

ಷಹನಾರಾಜ್—ನಾನೋರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ, ವಹಜಾದಾ. ಮತ್ತು ನಾನಿಂದು ಮಾಡುವುದು ಮಹಾ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವಕ್ಕೊಂದು ಸುಯೋಗವು ದೊರೆತಿರುವುದು. ಬಾ, ಷಹಜಾದಾ !

(ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವರು)

ಮೂರನೆಯ ಅಂಕ

ಒಂದನೆ ದೃಶ್ಯ

(ಸ್ಥಾನ—ಅಲಹಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ, ಔರಂಗಜೀಬನ ಶಿಬಿರ. ಕಾಲ—ರಾತ್ರಿ. ಔರಂಗಜೀಬನು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಈ ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತನು ಎಂತಹ ಅಸಮ ಸಾಹಸಿಕನು. ಖಿಜುಯಾ ಯುದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆದಿನ ರಾತ್ರಿ ರಂಗಮಹಲನ್ನು ಬಿಡದೆ ಲೂಟಿಮಾಡಿ ಜಲೋಚ್ಛ್ವಾಸದಂತೆ ಹಾದು ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅದ್ಭುತ! ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಷೂಜನ ಸಂಗಡ ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಲಾಭವಾಯಿತು. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮೇಘಸಂಚಾರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಷಹನಾರಾಜ ಮತ್ತು ದಾರಾ; ಸಂಗಡ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ. ಭಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಗಲಾರದು. ಈ ಜಯಸಿಂಹನಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಇದೋ ಆತನೇ ಬಂದನು.

(ಜಯಸಿಂಹನ ಪ್ರವೇಶ)

ಜಯಸಿಂಹ—ಜಹಪನಾಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಂತಿವೆ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹೌದು; ನಾನು ನಿಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆನು. ಹಾ! ಎಷ್ಟೊಂದು ತಾಪ.

ಜಯಸಿಂಹ—ತಾಪ! ನನಗೇನೂ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ, ಜಹಾಪನಾ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ನನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗವೂ ಬೆಂಕಿಯಮೇಲಿಟ್ಟಂತಿದೆ. ನಿಮಗೇನು ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲವೆ, ಮಹಾರಾಜ?

ಜಯಸಿಂಹ—ಜಹಪನಾಯವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಾನು ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುವೆನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ನೋಡು ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ನಾಳೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವೆನು. ನೀವೂ ನನ್ನ ಕೂಡ ಬರುವಿರಷ್ಟೆ?

ಜಯಸಿಂಹ—ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟವು ಹೇಗಿರುವುದೋ ಹಾಗೆ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ನನ್ನಿಷ್ಟವು ನೀವು ಸಂಗಡ ಬರಬೇಕೆಂದು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ನಾನೂ ಸಿದ್ಧನಾಗುವೆನು. ಜಹಪನಾಯವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದೆಂದರೆ ನನಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಅದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ ಮಹಾರಾಜ್, ತಮ್ಮಂತಹ ಮಿತ್ರರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿರಳ. ನೀವೆನ್ನ ವಾಮಹಸ್ತದಂತೆ.

(ಜಯಸಿಂಹನು ಅಭಿವಾದನ ಮಾಡುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಾರಾಜ, ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನು ನಮ್ಮ ಭಂಡಾರವನ್ನೂ ಶಿಬಿರವನ್ನೂ ಲೂಟಿಮಾಡಿಯೂ ಸುಮ್ಮನಾಗದಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ! ಅವನೀಗ ವಿದ್ರೋಹಿಯಾದ ಷಹನಾರಾಜ ಮತ್ತು ದಾರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿರುವನಂತೆ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಅಯ್ಯೋ! ಅವನ ಮೌಢ್ಯವೆ!

ಔರಂಗಜೀಬ—ನನಗೋಸ್ಕರ ದುಃಖವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನು ತನ್ನ ಸರ್ವನಾಶವನ್ನು ತಾನೇ ಕರೆದುತರುವನಲ್ಲ ಎಂದು –

ಜಯಸಿಂಹ—ಅದೇ ಬಹಳ ಶೋಚನೀಯವಾದ್ದು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ನೀವಾತನ ಅಂತರಂಗ ಬಂಧುಗಳು. ಅವನ ಉದ್ಧಟತನವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಎಷ್ಟೋಸಾರಿ ಕ್ಷಮಿಸಿರುವೆನು. ಭಂಡಾರವನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಾದೆನು. ಆದರೂ ಅವನು ನಿರಸ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಜಯಸಿಂಹ—ನಾನೊಮ್ಮೆ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾತನಾಡಲೆ ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿ, ಮತ್ತು ಈ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ:- ಆತನೀ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಕ್ಷವನ್ನೂ ವಹಿಸದೆ ತಟಸ್ಥನಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನ ಸರ್ವಾಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವೆನು; ಮತ್ತು ಗುಜರಾತಿನ ಸುಬೆಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಡುವೆನು – ಎಂದು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಜಹಪನಾಯವರು ಬಹು ಉದಾರಿಗಳು. ಯಶೋವಂತಸಿಂಹನು ಸಮ್ಮತಿಸುವಂತೆ ನಾನು ಮಾಡುವೆನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ನೋಡಿ, ಆತನು ನಿಮ್ಮ ಬಂಧು; ಆತನನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ.

ಜಯಸಿಂಹ—ನಿಶ್ಚಯ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹಾಗಾದರೆ ನೀವೀಗ ಹೊರಡಿ, ಮಹಾರಾಜ; ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಿ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ. (ಹೋಗುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಅಭಿನಯವು ಸರಿಯಾದಂತಿದೆ. ಈ ರಜಪೂತ ಜಾತಿಯು ಬಹು ಸರಳ. ಉದಾರತೆಯಿಂದ ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಾನು ಆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವೆನು. ಎಂತಹ ವಿಷಮ ಸಂಯೋಗ? ಷಹನಾರಾಜ ಮತ್ತು ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಧಾನ ಆಶಂಕೆಯು ಈ ನನ್ನ ಕುಮಾರ ಮಹಮದನಲ್ಲಿ. ಅವನ ರೀತಿಯು (ತಲೆಯನ್ನಾಡಿಸುತ್ತಾ) ಇದೇನು ಅಲ್ಪವಿಷಯವಲ್ಲ. ನನ್ನಲ್ಲಿಂತ ಅವಿಶ್ವಾಸದ ಬೀಜವನ್ನು ಅವನ ಆ ಸರಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟವರಾರು? ಜಹನಾರಳೆ?

(ಮಹಮದನು ಬರುವನು)

ಮಹಮ್ಮದ್—ತಂದೆಯೇ, ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದಿರಾ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹೌದು; ನಾನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವೆನು. ನೀನು ಸೂಜನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋಗು. ಮೀರಜುಮ್ಲನು ನಿನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವನು.

ಮಹಮದ್—ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಒಳ್ಳೇದು ಹೋಗು; ಏಕೆ ನಿಂತಿರುವೆ? ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಬೇಕಾದದ್ದು ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಇದೆಯೋ?

ಮಹಮ್ಮದ್—ಇಲ್ಲ ತಂದೆಯೆ; ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯೊಂದೇ ಸಾಕು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಸರಿ.

ಮಹಮದ್—ನನ್ನದೊಂದು ಬಿನ್ನಹವಿದೆ, ತಂದೆಯೆ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಅದೇನು? ಏಕೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆ ಮಹಮದ್? ಹೇಳು ಪುತ್ರ.

ಮಹಮದ್—ಅನೇಕ ದಿನದಿಂದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೆನು. ಪರಂತು ಇನ್ನಾ ಸಂಶಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರಲು ನನ್ನಿಂದಾಗಲಾರದು. ನನ್ನ ಔದ್ಧತ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ತಂದೆಯೆ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹೇಳು ಮಹಮದ್.

ಮಹಮದ್—ತಂದೆಯೆ, ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನೇಕೆ ಬಂದಿ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಬಂದಿಯೇ! ಯಾರು ಹೇಳಿದರು?

ಮಹಮದ್—ಹಾಗಾದರಾತನನ್ನು ಆಗ್ರಾದ ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತ ನನ್ನಾಗಿಟ್ಟಿರುವುದೇಕೆ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಅದರಿಂದೊಂದು ಪ್ರಯೋಜನವುಂಟು.

ಮಹಮದ್—ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ತಂದೆ! ಆತನನ್ನೀರೀತಿಯಾಗಿ ಬಂದಿಯಾಗಿಡುವುದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಇದೆ.

ಮಹಮದ್—ಮತ್ತು ನೀನು ಸಿಂಹಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದು! ತಾತನು ಜೀವಿಸಿರುವಾಗಲೆ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹ್ಹಃ!

ಮಹಮದ್—ಹೌದು ತಂದೆಯೆ. (ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಪುತ್ರ, ರಾಜನೀತಿಯು ಬಹು ತೊಡಕಾದ ವಿಷಯ. ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೀನದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರೆ. ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಡ.

ಮಹಮದ್-ತಂದೆಯೇ, ಸರಳಚಿತ್ತನಾದ ಸೋದರನನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಸೆರೆಹಿಡಿದು, ಸ್ನೇಹಮಯನಾದ ತಂದೆಯನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನಚ್ಯುತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ 'ರಾಜನೀತಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಾದರೆ ಆ ರಾಜನೀತಿಯು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಲ್ಲ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಮದ್, ಏನಾದರೂ ಅಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿರುವೆಯಾ?

ಮಹಮದ್—(ಕಂಪಿತಸ್ವರದಿಂದ) ಇಲ್ಲ, ತಂದೆಯೆ; ನನ್ನಷ್ಟು ಸುಸ್ವಸ್ಥ ನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹಾಗಾದರೆ –

ಮಹಮುದ್—(ನೀರವ)

ಔರಂಗಜೀಬ—ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ನಿನ್ನ ಪ್ರಗಾಢ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ವಿಚಲಿತ ಮಾಡಿದವರಾರು, ಮಹಮುದ್ ?

ಮಹಮುದ್—ನೀನೇ, ತಂದೆಯೇ. ಎಷ್ಟು ದಿನ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತೋ, ಅಷ್ಟು ದಿನವೂ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಮಾಡಿದೆನು. ಆದಿನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಅವಿಶ್ವಾಸ ವಿಷದಿಂದ ಝರ್ಜರಿತವಾಗಿಹೋಗಿದೆ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಇದೆಯೋ ನಿನ್ನ ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ? ಆಗಕೂಡದೇಕೆ ! ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷಿಯಾಗಿ ದೀಪದಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕತ್ತಲೆಯುಂಟಲ್ಲವೆ ?

ಮಹಮುದ್—ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ! ತಂದೆಯೇ, ನಾನಿಂದು ನಿನ್ನೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆ? ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ! ನೀನು ನಿನ್ನ ವೃದ್ಧ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಂದಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆತನ ಯಾವ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆಯೋ, ಆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನಾನು ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಲಿನಿಂದ ನೂಕಿಬಿಟ್ಟೆನು. ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ! ನಾನು ಪಿತೃಭಕ್ತನಾಗದೆಹೋಗಿದ್ದರೆ ಇಂದು ಡಿಲ್ಲಿಯ ಮಯೂರಾಸನದಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೀಬನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು – ಈ ಮಹಮುದ್.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಅದನ್ನು ಬಲ್ಲೆ ಮಹಮುದ್ ! ಅದರಿಂದಲೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡಿರುವೆನು. ಆ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಡ, ವತ್ಸಾ.

ಮಹಮುದ್—ಇಲ್ಲ; ಕಳೆದುಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ ತಂದೆಯೇ. ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯು ಮಹತ್ತಾದ ಪವಿತ್ರವಾದ ವಸ್ತು. ಆದರಾ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಮೀರಿದಂತ ಮತ್ತೊಂದು ವಸ್ತುವುಂಟು. ಅದರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮಂದಿರು – ಎಲ್ಲರೂ ಅಗಣ್ಯರಾಗಿಹೋಗುವರು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ನೋಡು, ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನಲ್ಲೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಿನ್ನದು.

ಮಹಮುದ್—ನನಗೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಲೋಭವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಾ, ತಂದೆಯೇ ? ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ—ಕರ್ತವ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಈ ಭಾರತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಾನೊಂದು ಮಣ್ಣು ಹೆಂಟೆಯಂತೆ ದೂರಕ್ಕೆಸೆದುಬಿಟ್ಟೆನೆಂದು ? ತಾತನೂ ಅಂದಿನದಿನ ಈ ರಾಜ್ಯಲೋಭವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು ; ನೀನೂ ಇಂದು ಅದೇ ರಾಜ್ಯಲೋಭವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಹಾರ್ಘ್ಯವಾದ ವಸ್ತುವೆ ? ಮತ್ತು ವಿವೇಕವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ್ದೆ ? ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನನ್ನ ವಿವೇಕವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲೆ ? ತಂದೆಯೇ, ನೀನಾವ ವಿವೇಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಜಿಸಿದೆಯೋ, ಅದನ್ನು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಲ್ಲೆಯ ? ಆದರೀ ಅವಿವೇಕದ ಫಲವು ಮಾತ್ರ ಬಿಡದೆ ಸಂಗಡಲೇ ಬರುವುದು.

ಔರಂಜಜೀಬ—ಮಹಮದ್ –

ಮಹಮದ್—ತಂದೆಯೇ –

ಔರಂಗಜೀಬ—ಇದರರ್ಥವೇನು ?

ಮಹಮದ್—ನಾನಿಂದು ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವೆನು. ನೀನಾದರೂ ಇರುವೆಯೆಂದು ಹೃದಯಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಲಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡೆನು. ಇಂದು ನನ್ನಂತಹ ದರಿದ್ರನಾರು ? ಮತ್ತು ನೀನು ಈ ಭಾರತಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇನೋ ಹೊಂದಿದೆ ; ಆದರದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಯಾವುದು ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ?

ಮಹಮದ್—ನನ್ನ ಪಿತೃಭಕ್ತಿ ! ಅದೆಂತ ರತ್ನ, ಎಂತಹ ಸಂಪತ್ತು ! ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆಯಲ್ಲ ! ಇಂದು ನೀನಾವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರೆ, ಮುಂದೊಂದು ದಿನವಾದರೂ ತಿಳಿವೆಯೆಂದು ತೋರುವುದು. (ಹೋಗುವನು)

(ಔರಂಗಜೀಬನು ಗಂಭೀರಮನದಿಂದ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವನು)

ಎರಡನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ :—ಯೋಧಪುರದ ರಾಜಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊಠಡಿ, ಕಾಲ:—ಮಧ್ಯಾಹ್ನ
ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ ಮತ್ತು ಜಯಸಿಂಹ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಈ ರಕ್ತಪಾತದಿಂದ ನಿನಗಾಗುವ ಲಾಭವೇನು ?

ಯಶೋವಂತ—ಲಾಭವೇ ? ಲಾಭವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಹಾಗಾದರೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗೀ ರಕ್ತಪಾತವೇಕೆ ? ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲೂ ಔರಂಗಜೀಬನಿಗೆ ಜಯವಾದರೆ—

ಯಶೋವಂತ—ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ?

ಜಯಸಿಂಹ—ಔರಂಗಜೇಬನು ಯಾವಾಗ, ಯಾವ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಪರಾಜಿತನಾದುದನ್ನು ನೋಡಿರುವೆ ?

ಯಶೋವಂತ—ಇಲ್ಲ, ಔರಂಗಜೇಬನು ಯಥಾರ್ಥನಾದ ವೀರನು. ಆದಿನ ನರ್ಮದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿದೆ. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾನಾದೃಶ್ಯವನ್ನೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ನಾಲ್ಕೂಕಡೆ ಪಿರಂಗಿಯ ಗುಂಡುಗಳು ಅಜಸ್ರಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನು ಆ ಕಡೆ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೆ, ಮೌನವಾಗಿ ತೀಕ್ಷ್ಣದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾನಾಗ ವಿದ್ವೇಷದಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದೆನು. ಆದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸ್ತುತಿಸಿದೆನು. ಔರಂಗಜೇಬನು ಯಥಾರ್ಥನಾದ ವೀರಪುರುಷನು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಅದನ್ನು ತಿಳಿದೂ ಮತ್ತೆ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಂಗವೇಕೆ ?

ಯಶೋವಂತ—ಖಿಜುಯಾದಲ್ಲಿ ನನಗಾದ ಅಪಮಾನದ ಪ್ರತಿಶೋಧರೂಪವಾಗಿ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಪ್ರತಿಶೋಧರೂಪವಾಗಿ ನೀನಾತನ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಿದೆಯಷ್ಟೆ ?

ಯಶೋವಂತ—ಅಷ್ಟಕ್ಕದು ಪೂರ್ಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶೂನ್ಯಭಂಡಾರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹಣದಿಂದ ತುಂಬುವುದು ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ! ನಾನು ಭಂಡಾರವನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಷೂಜನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಖಿಜುಯಾ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆಂದಿಗೂ ಪರಾಜಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಆಗ್ರಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಮ್ರಾಟ ಷಾಜಹಾನನನ್ನು ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರೆ.... ಆದರೆ ನನಗಾಗ ಏನೂ ತೋರದೆ ಹೋಯಿತು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಅದರಿಂದ ನಿನಗಾಗುವ ಲಾಭವೇನು ? ದಾರನು ಸಮ್ರಾಟನಾಗಲಿ, ಷೂಜನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಔರಂಗಜೇಬನಾಗಲಿ – ನಿನಗದರಿಂದ ಏನು ಲಾಭ ?

ಯಶೋವಂತ—ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಶೋಧ! ನಾನವರೆಲ್ಲರನ್ನು ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿ

ಯಿಂದ ನೋಡುವೆನು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವೆನು – ಈ ಧೂರ್ತ ಔರಂಗಜೇಬನನ್ನು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಹಾಗಾದರೆ ಖಿಜುಯಾ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನೀನವನ ಪಕ್ಷ ವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆಯೇಕೆ ?

ಯಶೋವಂತ—ಅಂದವನು ಡಿಲ್ಲಿಯ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಮಾತು ಗಳನ್ನು ನಾನು ನಂಬಿದೆನು. ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಎಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಸಿದನು; ಎಂತಹ ತ್ಯಾಗದ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು; ಎಂತ ಆಂತರಿಕ ದೈನ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು! ನಾನು ಚಮತ್ಕೃತನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಭಾವಿಸಿದೆನು– 'ಇದೇನು! ನನ್ನ ಆಜನ್ಮಧಾರಣೆಯು, ನನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಗತವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವು ಇಂದು ಸುಳ್ಳಾಯಿತೆ ? ಇಂಥ ತ್ಯಾಗಿಯಾದ, ಉದಾರನಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಾದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಾನು ಪಾಪಿಷ್ಠನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನೇ !' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ನಾನೆ ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದೆನು. ಆ ದಿನದ ಜಯವು ನರ್ಮದಾ ಹಾಗೂ ಖಿಜುಯಾ ಯುದ್ಧಗಳ ಜಯಕ್ಕಿಂತ ಅದ್ಭುತವಾದುದು. ಮತ್ತೆ ಖಿಜುಯಾಯುದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವ ಮನುಷ್ಯ ನನ್ನು ನೋಡಿದೆನು. ಅದೇ ತಂತ್ರೀ, ಧೂರ್ತ, ದ್ರೋಹಿಯಾದ ಔರಂಗಜೇಬ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಮಹಾರಾಜ, ಖಿಜುಯಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸಿದ ರೂಢಾಚರಣೆಗೋಸ್ಕರ ಔರಂಗಜೇಬನು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷುಬ್ಧನಾಗಿರುವನು. ಇಂತಹ ಅಚಿಂತಿತ ಅಪರಾಧಗಳು ಒಂದೊಂದುವೇಳೆ ಬರುವುದುಂಟು. ಸಮ್ರಾಟನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಅದಕ್ಕೋಸುಗ ಅನುತಾಪಪಡುತ್ತಿರು ವನು.

ಯಶೋವಂತ—ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ನಾನು ನಂಬುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯ ದಿರು, ಮಹಾರಾಜ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಹೋಗಲಿ. ಆ ಮಾತಿರಲಿ. ಸಮ್ರಾಟನು ಅದಕ್ಕೋ ಸುಗ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಕ್ಷಮಾಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಆಮೇಲಿನ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಆ ಅನ್ಯಾಯದ ಪ್ರತಿಶೋಧವಾಯಿತೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವನು. ಆತನೀಗ ನಿಮ್ಮ ಸಾಹಾಯ್ಯವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಇಚ್ಛೆಯೇನೆಂದರೆ: ನೀವು ದಾರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಕೂಡದೆಂದು,

ತಟಸ್ಥರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು. ವಿನಿಮಯವಾಗಿ ಸಮ್ರಾಟನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಗುರ್ಜರದ ಸುಬೇದಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು. ನೀವು ಏನೋ ಒಂದು ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಅನ್ಯಾಯದ ಪ್ರತಿಶೋಧಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ಔರಂಗಜೇಬನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವು ಬೇಡ. ಕುಳಿತಿದ್ದೆಡೆ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ತಾಟಸ್ಥ್ಯದ ವಿನಿಮಯರೂಪವಾಗಿ ಗುರ್ಜರದ ಸುಬೆ! ನಿಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ ಕೇವಲ ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆ. ತಿಳಿಯಲಾರಿರಾ, ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ. ಯಾವದು ಉತ್ತಮವೋ, ನೀವೇ ನೋಡಿ.

ಯಶೋವಂತ—ಆದರೆ ದಾರನ–

ಜಯಸಿಂಹ—ದಾರನು ನಿಮಗೇನಾಗಬೇಕು? ಅವನೂ ಮುಸಲ್ಮಾನ್; ಔರಂಗಜೇಬನೂ ಮುಸಲ್ಮಾನ್. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಲುವಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದರೆ ನಾನೆಂದಿಗೂ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದಾರನು ನಿಮಗಾರು ? ನೀವಾರಸಲುವಾಗಿ ರಜಪೂತರಕ್ತವನ್ನು ಚಲ್ಲಲಿಚ್ಛಿಸುವಿರಿ ? ದಾರನು ವಿಜಯಿಯಾದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಿಮಗಾಗುವ ಲಾಭವೇನು ; ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮ ಜನ್ಮಭೂಮಿಗಾಗುವ ಲಾಭವೇನು ?

ಯಶೋವಂತ—ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಜನ್ಮಭೂಮಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವೆನು. ಮೇವಾರದ ರಾಣಾ ರಾಜಸಿಂಹ, ಬಿಕನೀರದ ಮಹಾರಾಜ, ನೀವು ಮತ್ತು ನಾನು – ಈ ನಾಲ್ಕು ಜನರೂ ಕೂಡಿ, ಮೊಗಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಫೂತ್ಕಾರದಿಂದ ಹಾರಿಸಿಬಿಡಲಾರೆವೆ ? ಬಾ, ಜಯಸಿಂಹ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಆಮೇಲೆ ಡಿಲ್ಲಿಯ ಸಾಮ್ರಾಟನಾಗುವವರಾರು ?

ಯಶೋವಂತ—ಯಾಕೆ ? ರಾಣಾ ರಾಜಸಿಂಹನು.

ಜಯಸಿಂಹ—ನಾನು ಔರಂಗಜೇಬನ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸುವೆನು. ಆದರೆ ರಾಜಸಿಂಹನ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾರೆ.

ಯಶೋವಂತ—ಏಕೆ ಮಹಾರಾಜ ? ಅವನು ಸ್ವಜಾತಿಯವನೆಂದೋ ?

ಜಯಸಿಂಹ—ಅದಕ್ಕಲ್ಲ ; ಜ್ಞಾತಿಯ ದುರ್ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸ

ಟಾರೆ. ನಾನಾವ ಉಚ್ಚ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆಶಯುಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರವು ನನಗೊಂದು ಸಂತೆಯಂತೆ. ಎಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಮೂಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ವಸ್ತುಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತದೆಯೋ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು. ಔರಂಗಜೀಬನು ಅಲ್ಪಮೂಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಈ ಸ್ಥಿರವಾದ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲೆನಗಿಷ್ಟ ವಿಲ್ಲ.

ಯಶೋವಂತ—ಹುಂ! ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಹಾರಾಜ, ಈಗ ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಾನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವೆನು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಅದು ಸರಿಯಾದ ಮಾತು. ಚನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿರಿ, ಮಹಾರಾಜ. ಇದು ಇಹಸಂಸಾರದ ಹುಟ್ಟುಸಾವಿನ ಮಾತು; ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಜರಾಗಲು ಅಶಕ್ತರಾದರೆ ರಾಜಭಕ್ತರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಾದರೂ ಆಗುವ. ರಾಜಭಕ್ತಿಯೂ ಒಂದು ಧರ್ಮ. (ಹೋಗುವನು)

ಯಶೋವಂತ—ಹಿಂದುಗಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಕವಿಯ ಸ್ವಪ್ನ. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದುಗಳ ಪ್ರಾಣವು ಶುಷ್ಕ; ಒಣಗಿದ ಕಡ್ಡಿಯಂತೆ ನೀರಸವಾಗಿಹೋಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಸಂಚಾರವಾಗುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ? "ಸ್ವತಂತ್ರರಾಜರಾಗಲು ಅಶಕ್ತರಾದರೆ ರಾಜಭಕ್ತರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಾದರೂ ಆಗುವ." ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ಜಯಸಿಂಹ. ಯಾರಿಗೋಸುಗ ನಾನು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲಿ? ದಾರನು ನನಗೇನಾಗಬೇಕು? ನರ್ಮದಾ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರತಿಶೋಧವು ಖಿಜುಯಾದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯಿತು.

(ಮಹಾಮಾಯೆಯು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು)

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಅದನ್ನಾರು ಪ್ರತಿಶೋಧವೆಂದು ಹೇಳುವವರು? ಮಹಾರಾಜ, ನಾನಿಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಮ್ಮಾ ಅಪೌರುಷವಾದ, ಮಕ್ಕಳ ತೂಗು ಹಲಿಗೆಯ ಆಟದಂತೆ ನಿರರ್ಥಕವಾದ, ವ್ಯರ್ಥ ಆಂದೋಳನವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಎಂತಹ ಚಮತ್ಕಾರ! ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಶೋಧವೆಂದು ಹೆಸರೇ ಮಹಾರಾಜ? ಔರಂಗಜೀಬನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದು, ಅವನ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಲೂಟಿಮಾಡಿ, ಓಡಿಬಂದುದರ ಹೆಸರು ಪ್ರತಿಶೋಧ

ವೆಂದೆ? ಅವಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಿಮ್ಮ ಪರಾಜಯವು ಉತ್ತಮ. ಪರಾಜಯದ ಮೇಲೆ ಪಾಪದ ಹೊರೆ; ರಾಜಪೂತಜಾತಿಯು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತುಕವಾಗಬಲ್ಲು ದೆಂಬುದನ್ನು ನೀವೇ ಮೊದಲು ತೋರಿಸಿದಿರಿ.

ಯಶೋವಂತ—ಲೂಟಿ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ನಾನು ಔರಂಗಜೀಬನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದೆನು, ಮಹಾಮಾಯಿ.

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಹಾಗಾದರೆ ಅಪಹರಿಸಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಮೇಲೆ ?

ಯಶೋವಂತ—ಅಪಹರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಮಹಾಮಾಯಿ; ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಲೂಟಿಮಾಡಿದೆನು.

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಅದಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧವೆಂದು ಹೆಸರೆ ? ಧಿಕ್ !

ಯಶೋವಂತ—ಮಹಾಮಾಯಿ ನಿನಗಿದನ್ನುಳಿದು ಮತ್ತಾವ ಮಾತೂ ಇಲ್ಲವೊ ? ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ನಿನ್ನೀ ಹೀನಭರ್ತ್ಸನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಸಲು ವಾಗಿಯೋ ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದದ್ದು ?

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಹಾಗಾದರೆ ಮದುವೆಯಾದಿರೇಕೆ, ಮಹಾರಾಜ ?

ಯಶೋವಂತ—'ಏಕೆ?' ಎಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಪ್ರಶ್ನೆ ? ಎಲ್ಲರೂ ವಿವಾಹವಾಗುವುದೇಕೆ ?

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಹೌದು; ಏಕೆ ? ಭೋಗಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ; ತಮ್ಮ ವಿಲಾಸಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಚರಿತಾರ್ಥ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಲ್ಲವೆ, ಮಹಾ ರಾಜಾ ?

ಯಶೋವಂತ—(ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಂತಿಸಿ) ಹೌದು. ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಒಬ್ಬ ಗಣಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ ಬಾರದೇಕೆ ?

ಯಶೋವಂತ—ಕೋಪವೇಕೆ, ಮಹಾಮಾಯಿ ?

ಮಹಾಮಾಯಿ—ಮಹಾರಾಜ, ನಿಮ್ಮ ಪಾಶವಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಚರಿ ತಾರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ, ಕಾಮದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವು ಕುಲಾಂಗನೆಯ ಪವಿತ್ರ ಅಂತಃಪುರವಲ್ಲ;

ವಾರಾಂಗನೆಯ ಸಜ್ಜಿತ ನರಕ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ನೀವು ಧನವನ್ನು ಕೊಡುವಿರಿ; ಅವರು ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವರು. ನೀವವರ ಬಳಿ ಹೋಗುವಿರಿ – ಲಾಲಸೆಯ ತೀವ್ರ ಚೋದನೆಯಿಂದ; ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರುವರು – ಜಠರದ ತೀವ್ರ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ. ಪತಿಪತ್ನಿಯರ ಸಂಬಂಧವು ಇಂತಹುದಲ್ಲ.

ಯಶೋವಂತ—ಹಾಗಾದರೆ?

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಪತಿಪತ್ನಿಯರ ಸಂಬಂಧವು ಪ್ರೀತಿಯ ಸಂಬಂಧ; ಪ್ರೇಮದ ಪವಿತ್ರಭೂಮಿ; ಅವರಾಪ್ರೇಮವು ಪ್ರಿಯಜನವನ್ನು ದಿನದಿನವೂ ನೀಚರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯಕರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು. ಆ ಪ್ರೇಮವು ತನ್ನ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮರೆತು ಹೃದಯಾಧಿದೇವತೆಯ ಚರಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವದು. ಆ ಪ್ರೀತಿಯು ಪ್ರಭಾತದ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಂತೆ, ಯಾರಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದೋ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು; ಜಾಹ್ನವಿಯ ಅಮರ ಜಲರಾಶಿಯಂತೆ, ಯಾರ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವದೋ ಅವರನ್ನು ಪವಿತ್ರಮಾಡುವುದು; ಇಷ್ಟದೈವದ ವರದಾನದಂತೆ, ಯಾರನ್ನು ಹೊಂದುವುದೋ ಅವರನ್ನು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು. ಅಂತಹುದಾ ಪ್ರೀತಿ! ಅಚಂಚಲ – ಅನುದ್ವಿಗ್ನ – ಆನಂದಮಯ!

ಯಶೋವಂತ—ನೀನೆನ್ನನ್ನು ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುವೆಯಾ, ಮಹಾಮಾಯೆ?

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಪ್ರೀತಿಸುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಗೌರವವನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಾಯಬಲ್ಲೆನು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ನನಗಿಷ್ಟೊಂದು ಚಿಂತೆ; ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೋಪ. ನಿಮ್ಮಾ ಗೌರವವು ಮ್ಲಾನವಾಗುವುದನ್ನು ನೋಡುವ ಮೊದಲು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂಗಿಹೋಗಲೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ. ರಾಜಪೂತಜಾತಿಯ ಗೌರವವು ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಳಿಸಿಹೋಗುವ ಮೊದಲು ನಾನು ಸಾಯಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲೆನಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರೀತಿ.

ಯಶೋವಂತ—ಮಹಾಮಾಯೆ.

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡು, ಈ ರೌದ್ರಾಕಾರದ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿ, ಈ ಧವಳಮಯವಾದ ಹಿಮರಾಶಿ ; ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡು, ಜೀವಂತ ಸೌಂದರ್ಯ ದಂತೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಗಿರಿತರಂಗಿಣಿ ; ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡು, ಕವಿಯ ಗಾನ ದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ – ಶಾಂತಿಮಯವಾದ ನೀಲಾಕಾಶ. ಈ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳು ; ಮನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಚಿಂತಿಸು – ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ದೇವತೆಗಳು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ; ಮಾರವಾರ ಮತ್ತು ಮೇವಾರವು ವೀರತ್ವದ ಯಮಳಸಂತಾನ ! ಮಹತ್ವದ ನೈಶಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಮತ್ತು ಶುಕ್ರ ತಾರೆ. ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಮಹಿಮೆಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯು ನಮ್ಮ ಪಾರ್ಶ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು. ಬನ್ನಿರಿ, ಚಾರಣ ಬಾಲಕಿಯರೇ ಹಾಡಿರಿ – ಆ ಗೀತವನ್ನು,

ಯಶೋವಂತ—ಮಹಾಮಾಯೆ !

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಮಾತಾಡಬೇಡ ; ಈ ಇಚ್ಛೆಯು ನನ್ನ ಮನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತೆಂದರೆ ಮಾತೆಯ ಪೂಜೆಯ ಸಮಯವು ಒದಗಿತೆಂದು ತಿಳಿಯು ವೆನು. ಶಂಖಧ್ವನಿಯಾಗಲಿ ; ಮಾತಾಡಬೇಡ.

ಯಶೋವಂತ—ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮೆದುಳು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ.

(ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವನು)

ಮಹಾಮಾಯೆ—ನೀನು ಯಾರು ? ಇಷ್ಟೊಂದು ಸೌಮ್ಯನಾಗಿ, ಸುಂದರನಾಗಿ, ಶಾಂತನಾಗಿ, ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವೆ. (ಚಾರಣ ಬಾಲಿಕೆಯರು ಬರುವರು) ಹಾಡಿರಿ, ಬಾಲಕಿಯರೇ – ಆ ಗೀತವನ್ನು – ' ನಮ್ಮ ಜನ್ಮಭೂಮಿ '

—: ಚಾರಣ ಬಾಲೆಯರ ಹಾಡು :—

ಧನಧಾನ್ಯ ಪುಷ್ಪ ಭರೇ ! ಈ ಚಲ್ವ ವಸುಂಧರೇ !
ಅದರ ಮಧ್ಯದೊಳೊಂದು ದೇಶಮುಂಟು ಸಕಲದೇಶಕ್ಕೆ ಸಾಟಿ ;
ಓಹೋ ! ಅದು ಕನಸಿನಿಂ ಮುದವೆಸೆಯೆ ಮಾಡಿದುದು, ಆ ನಾಡು ಸ್ಮೃತಿಯಬೀಡು,
ಸಗ್ಗವೇ ! ನೀನಿಂತ ದೇಶವನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರು ಕಾಣಲಾರೆ
ಸಕಲ ದೇಶಗಳರಾಣಿ – ಈ ನಮ್ಮ ಆರ್ಯಧಾನಿ

ಶಶಿಸೂರ್ಯತಾರಕಾಳಿ ಈ ಪರಿಯೊಳಿಸೆವುವೆಲ್ಲಿ ?
ಎಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವುದಿಂತ ಸೊಬಗಿನಾಮಿಂಚು ಇಾತ ಕಾರ್ಮುಗಿಲ ನಡುವೆ ;
ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಲರವದೆ ನಿದ್ರಿಪೆವು ನಾವಿಲ್ಲಿ, ಏಳುವೆವು ಮತ್ತೆ ಕೂಗಲವು ;

ಸಗ್ಗವೇ—ಇತ್ಯಾದಿ

ಈ ಸ್ನಿಗ್ಧ ನದಿಗಳಿಲ್ಲಿ ? ಈ ಶುಭ್ರಗಗನವೆಲ್ಲಿ ?
ಎಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಪುದಿಂತ ಪೊಸಪುಲ್ಲನಂತ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಸದ ಕೆಳಗೆ ?
ಈಪರಿಯ ಧಾನ್ಯರಾಶಿಯು ತೂರೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಬೀಸುವುದು ಮಂದಪವನವಿದು ?

ಸಗ್ಗವೇ—ಇತ್ಯಾದಿ

ತರುಗಳಲಿ ಸುಮದ ಸೋಗು ; ವನದೆ ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೂಗು,
ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗು ತುಂಬಿಗಳ ತಂಡವೊಗೆವ ಝೇಂಕೃತಿಯ ಸರಸಗಾನ,
ಮಲಗುವವು ಪೂವಿನಾ ಸುರಭಿತಲ್ಪದೊಳವುಗಳೀಂಟುವುವು ಸಲೆಪುಷ್ಪರಸವ,

ಸಗ್ಗವೇ—ಇತ್ಯಾದಿ

ಭ್ರಾತೃಭಗಿನಿಯರ ಪ್ರೀತಿ, ಎಲ್ಲಿಹುದು ನೋಡಲೀರೀತಿ ?
ಅಮ್ಮ, ನಿಮ್ಮಯ ಚರಣಯುಗಳವನು ನನ್ನ ಹೃದಯಮಧ್ಯದೊಳಗಿಡುವೆ
ಹುಟ್ಟಿದೆನು ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಾನು, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯ್ವೆನದರಿಂದ

ಸಗ್ಗವೇ—ಇತ್ಯಾದಿ

ಮೂರನೆಯ ದೃಶ್ಯ

ಜಿಹಾರ್ಖಾನನ ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗ. ಪ್ರವೇಶ ಸಿಪಾರ್ ಮತ್ತು ಜಹರತ್

ಜಹರತ್—ಸಿಪಾರ್.

ಸಿಪಾರ್—ಏನು ಅಕ್ಕ ?

ಜಹರತ್—ನೋಡಿದೆಯ ?

ಸಿಪಾರ್—ಏನನ್ನು ?

ಜಹರತ್—ಅಡವಿಯ ಮೃಗಗಳಂತೆ ನಾವು ವನದಿಂದ ವನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಓಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವೆವೆಂಬುದನ್ನು ; ಕೊಲೆಗಡುಕಿಗಳಂತೆ ಒಂದು ಗುಹೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಅವಿತು ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು; ಬೀದಿಯ ಭಿಕ್ಷುಕರಂತೆ ಒಬ್ಬರ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಒದೆಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನೆಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಹಿಡಿ ಅನ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಗಲಾಚುತ್ತಿರುವುದನ್ನು.

ಸಿಪಾರ್—ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು, ಅಕ್ಕ. ಆದರೆ ಉಪಾಯವೇನು ?

ಜಹರತ್—ಉಪಾಯವೇನು ? ನೀನು ಗಂಡಸು. ಸ್ಥಿತಿಕಂಠದಿಂದ ಉಪಾಯವೇನೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲವೆ ? ನಾನು ಗಂಡಸಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಸಿಪಾರ್—ಏನು ಉಪಾಯವಿದೆ, ಅಕ್ಕ ?

ಜಹರತ್—(ಉಡಿಯಿಂದ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು) ಈ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಆ ನೀಚ ಔರಂಗಜೀಬನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಸಿಪಾರ್—ಏನು ! ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ?

ಜಹರತ್—ಹೌದು, ಹತ್ಯೆ.

ಸಿಪಾರ್—(ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳುವನು)

ಜಹರತ್—ಬೆಚ್ಚುವೆಯೇಕೆ ? ಸಿಪಾರ್, ತೆಗೆದುಕೋ ಈ ಕಠಾರಿಯನ್ನು. ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು. ನೀನು ಹುಡುಗ. ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಸಂದೇಹ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಔರಂಗಜೀಬನ ಆಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವನ ಪಾಪಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡು.

ಸಿಪಾರ್—ಇಲ್ಲ. ಅಕ್ಕ ಈ ಕೊಲೆಯು ನನ್ನಿಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಜಹರತ್—ಛೀ ! ಹೇಡಿ. ತಾಯಿಯು ಸಾಯುತ್ತಿರುವಳು. ತಂದೆಯು ದಿನೇ ದಿನೇ ಕ್ಷೀಣನಾಗುತ್ತಿರುವನು. ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಉಳಿಯುವ ಆಸೆ ಇಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆಯಾ, ಹೇಡಿ ?

ಸಿಪಾರ್—ಅಕ್ಕ, ನಾನು ಹೇಡಿಯಲ್ಲ. ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಆನೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಯುದ್ಧಮಾಡಿರುವೆನು. ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಭಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಂಚನೆಯಿಂದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನನ್ನು ವಧಿಸುವುದು ನನ್ನಿಂದಾಗದು.

ಜಹರತ್—ಛೀ ! ಹೋಗು.

ಸಿಪಾರ್—ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ಅಕ್ಕ. ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ನಾನು ಹೋಗುವೆನು. (ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತ)

ಜಹರತ್—ಎಷ್ಟೊಂದು ತುಚ್ಛ ! ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಅಲ್ಪಳು ನಾನು. ತಂದೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಸಹಾಯಮಾಡಲಾರದವಳಾಗಿರುವೆನು. ಅಯ್ಯೋ ! ಅಧಮ ನಾರೀ ಜಾತಿಯೇ. ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ

ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುವುದೇ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯೋ ? ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ. ಎಂದಿಗೂ ಹಾಗಾಗದು. ನಾನು ವೇಷಾಂತರದಿಂದ ಡಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ನೀಚ ಔರಂಗಜೀಬನ ಮೇಲಿನ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿ ಈ ಜಿಹನಾಲಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದರಗಳಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದೂ ನನಗೆ ಅಸಮ್ಮತ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ದಿನವೇ ಹೋಗುವೆನು.

(ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತ)

ನಾಲ್ಕನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಜಿಹನ್‌ಖಾನನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಾರನ ಕೊಠಡಿ. ನಾದಿರಳು ಮಂಚದಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವಳು. ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ದಾರಾ, ಮತ್ತೊಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಪಾರ್ ಮತ್ತು ಜಹರತ್ತುನ್ನಿಸಾ.

ದಾರಾ—ನಾದಿರಾ, ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ನನ್ನನ್ನು ತೊರೆಯಿತು ; ದೇವರೂ ಕೈ ಬಿಟ್ಟನು. ನೀನೊಬ್ಬಳು ಮಾತ್ರ ಇಷ್ಟು ದಿನ ನನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ನೀನೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವೆಯಾ ?

ನಾದಿರಾ—ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರ, ನನ್ನ ಸಹಸ್ರಾಪರಾಧಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿರುವೆ. ಇನ್ನು –

ದಾರಾ—ದುಃಖದ ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಕ್ಷುಬ್ಧನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಏನೇನೋ ಅಂದಿರುವೆನು, ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸು.

ನಾದಿರಾ—ನಾಥ, ದುಃಖದಲ್ಲಿ, ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಂಗಿನಿಯಾಗಿದ್ದು ದೆನಗೆ ಗೌರವದ ಮಾತಲ್ಲವೆ ? ಆ ಗೌರವದ ನೆನಪಿನಿಂದ ಆನಂದಿತಳಾಗಿ ನಾನು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ಸಿಪಾರ–ಮಗೂ, ಜಹರತ್ ನಾನು ಹೋಗುವೆನು.

ಸಿಪಾರ—ನೀನೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುವೆಯಮ್ಮ ?

ನಾದಿರಾ—ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವೆನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು ; ಆದರಿಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಲ್ಲೆನು. ನಾನು ಹೋಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದುಃಖವಿಲ್ಲ ; ಹಸಿವು ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳ ಬೇಗೆಯಿಲ್ಲ ; ರೋಗ ರುಜನಗಳಿಲ್ಲ. ದ್ವೇಷದ್ವಂದ್ವ ಗಳಿಲ್ಲ.

ಸಿಪಾರ—ಹಾಗಾದರೆ ನಾವೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆವಮ್ಮ! ನಡೆಯಪ್ಪ; ಇನ್ನೇಕಿಲ್ಲಿರಬೇಕು!

ನಾದಿರಾ—ಇನ್ನಾವ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ನೀವು ಸಹಿಸಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ; ಸಿಪಾರ್, ನೀವು ಜಿಹಾ‍ಖಾನನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವಿರಿ; ಇನ್ನು ದುಃಖವಿಲ್ಲ.

ಸಿಪಾರ—ಈ ಜಿಹಾನ್‌ಖಾ ಯಾರಪ್ಪ ?

ದಾರಾ—ಬಹಳ ದಿನಗಳ ನಮ್ಮ ಬಂಧು.

ನಾದಿರಾ—ಅವನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯು ಎರಡು ಬಾರಿ ಜೀವದಿಂದುಳಿಸಿರುವರು. ಅವನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸುಖದಲ್ಲಿಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವನು.

ಸಿಪಾರ—ಆದರೆ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಅವನನ್ನಾವಾಗಲೂ ಪ್ರೀತಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾದಿರಾ—ಅದೇಕೆ ಮಗು ?

ಸಿಪಾರ—ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಭಯವಾಗುವುದಮ್ಮ; ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಗುವನು. ಆ ನಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನಗೆ ಭಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಓಡಿಬರುವೆನಮ್ಮ.

ದಾರಾ—ಹೌದು ನಾದಿರಾ, ಸಿಪಾರನು ಹೇಳುವದು ನಿಜ. ಜಿಹನ್‌ಖಾನನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಮೋಸದ ನಗುವು ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ಕೆಂಪಾದ ಕಾಂತಿ; ಅವನಾ ಅರ್ಧಸ್ಫುಟವಾದ ಮೃದುವಾಕ್ಯಗಳಮೇಲೆ ವಂಚನೆಯ ಛಾಯೆ ಬಿದ್ದಂತಿರುವುದು. ಅಂದು ಅವನೆನ್ನ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದಾಗಿನ ಮುಖಭಂಗಿಯೇ ಬೇರೆ; ಈಗಿನ ಮುಖಭಂಗಿಯೇ ಬೇರೆ. ಅವನೀ ಮುಖಭಂಗಿ, ನೋಟ, ಮಾತುಗಳು ಇವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನನಗೆ ಅಪರಿಚಿತ.

ನಾದಿರಾ—ನೀವವನಿಗೆ ಎರಡು ಸಾರಿ ಪ್ರಾಣಭಿಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವಿರಲ್ಲವೆ? ಅವನು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲದೆ ಹಾವಲ್ಲ.

ದಾರಾ—ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲೀಗೆನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ, ನಾದಿರಾ. ಅವರು ಕಾಳಸರ್ಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೀರಿದ ವಂಚಕರು. ಆದರೂ........ಇದೇನು ನಾದಿರಾ, ಆಯಾಸವಾಗುವದೇ ?

ನಾದಿರಾ—ಇಲ್ಲ ನಾಥ; ನೀವು ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗೆನಗೆ ನೋವೆಲ್ಲಿಯದು ? ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಮಯವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನ ನೋವೆಲ್ಲವೂ

ಬಲ್ಲೆನು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣವು ಬರುವುದು. ಎಲ್ಲವನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವೆ, ಜಿರ್ಹಖಾ೯!

ಜಿರ್ಹ—ತಡವೇಕೆ ? ಖೈದುಮಾಡಿರಿ.

ದಾರ—ಮಾಡಿರಿ. ಬೇಡ, ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡ; ಹೊರಗೆ ಬನ್ನಿ. ಈ ಸ್ವರ್ಗಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನರಕದ ಅಭಿನಯವೇಕೆ? ಮಾತೇ, ವಸುಂಧರೇ, ಹೇಗೆ ನೀನೀ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಬಲ್ಲೆ? ನೀರವದಿಂದ ಎಷ್ಟನ್ನು ಸಹಿಸಬಲ್ಲೆ? ಹೇ! ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕ, ಕೈಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವೆಯೋ? ನಡೆ– ಜಿರ್ಹಖಾ೯, ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ. (ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತರಾಗುವರು.) ನಿಲ್ಲಿರಿ; ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಿಕ್ಷೆಯೊಂದಿದೆ ಜಿರ್ಹಖಾ೯. ನಡೆಸಿಕೊಡುವೆಯಾ? ನೋಡು! ಈ ದೇವಿಯ ಮೃತ ದೇಹವನ್ನು ಲಾಹೋರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು; ಅಲ್ಲಿ ಸಮ್ರಾಟನ ಪರಿವಾರದ ಶವಾಗಾರದಲ್ಲದು ಗೋರಿಯಾಗಲಿ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುವೆಯಾ? ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೆರಡಾವರ್ತಿ ಪ್ರಾಣದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದೀ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ಇದು ಹೊರತು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏನು ಹೇಳುವೆ, ಜಿರ್ಹಖಾ೯?

ಜಿರ್ಹಖಾ೯—ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಯುವರಾಜ. ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಹೋದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ಔರಂಗಜೇಬನು ಕ್ರುದ್ಧನಾಗುವನು.

ದಾರಾ—ಔರಂಗಜೇಬನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಭು; ಹುಂ! ನನಗೇನೂ ಕೋಪ ವಿಲ್ಲ; ನಡೆಯಿರಿ. (ಹಿಂದಿರುಗಿ) ನಾದಿರಾ, (ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಾದಿರಳ ಕೈಗಳಮೇಲೆ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವನು; ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು) ನಡೆ. ಜಿರ್ಹಖಾ೯.

(ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವರು. ಸಿಪಾರನು ಮಾತ್ರ ತಾಯಿಯ ಮೃತದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಳುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲುವನು)

ದಾರ—(ತೀವ್ರಕಂಠದಿಂದ) ಸಿಪಾರ್!

(ಭಯದಿಂದ ಸಿಪಾರನು ಅಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವನು. ಎಲ್ಲರೂ ನೀರವವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವರು)

ಜಿರ್ಹ—ಇವನ ಕೈಗಳಿಗೆ ಸಂಕೋಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿರಿ. ಅಡ್ಡಿಮಾಡಿದರೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ದಾರಾ—ನಾನು ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯಿರಿ. ಆದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ? ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೆ ಹೀಗಾಗಬಹುದೆಂಬ ಪ್ರತ್ಯಾಶೆಯಿದ್ದಿತು. ಬೇರೆಯವರಾಗಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ವಿಧವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಬೇರೆಯವರಾಗಿದ್ದರೆ ಯಾರಿಂದೆರಡಾವರ್ತಿ ಪ್ರಾಣಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದೆಯೋ ಅಂತಹವನಿಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಮೋಸದಿಂದ ಖೈದುಮಾಡುವುದು ಎಂತಹ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕತನ, ಎಂತ ನೃಶಂಸತೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ನಿನಗೆಲ್ಲವೂ ಒಪ್ಪುವುದು, ಜಿರ್ಹಖಾ. ಈಗ ಪ್ರಪಂಚದ ಸಮಸ್ತ ಉಚ್ಚ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೂ ಪಾಪದ ಭೀತಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆಗಳನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುವು; ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಆಕಾಶವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ಇಲ್ಲ; ಈಗ ತಿಳಿದೆನು – ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯೇ ಧರ್ಮ, ಶಾಠ್ಯವೇ ನೀತಿ, ಮುಖಸ್ತುತಿಯೇ ಪೂಜೆ, ಕೃತಘ್ನತೆಯೇ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು. ಹರಿದುಹೋದ ಬಟ್ಟೆಯಂತೆ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದು ಮಾನವರಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುವು. ನಾಗರೀಕತೆಯ ಹೊಳಪಿನಿಂದ ಧರ್ಮದ ಅಂಧಕಾರವು ಅಳಿಸಿಹೋಗಿರುವುದು. ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಧರ್ಮವು ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಅದು ಬಡ ಕೃಷಿಕನ ಹುಲ್ಲುಜೋಪಡಿಯಲ್ಲಿ; ಭಿಲ್ಲರು ಮುಂಡರಂತಹ ಕಾಡುಜನಗಳ ಅಸಭ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ. ಮಾಡು, ಜಿರ್ಹಖಾ, ನನ್ನನ್ನು ಖೈದುಮಾಡು.

ಸಿಪಾರ—ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಖೈದುಮಾಡಿರಿ.

ಜಿರ್ಹ—ನಿನ್ನನ್ನೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ಸಾಹೇಬ್‌ಜಾದಾ. ಸಮ್ರಾಟನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

ದಾರ—ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುವನಲ್ಲವೆ! ಇಷ್ಟೊಂದು ಕೃತಘ್ನತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವೆಯಾ ಜಿರ್ಹಖಾ? ಅದು ಹೇಗಾದೀತು! ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ; ಆಗ ನಿನ್ನೀ ಮುಖವು ಎಷ್ಟೊಂದು ಕಾಂತಿಮಯವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನೆನ್ನ ಕಲ್ಪನಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡ

ಬಲ್ಲೆನು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣವು ಬರುವುದು. ಎಲ್ಲವನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವೆ, ಜಿಹ೯ಖಾ೯!

ಜಿಹ೯—ತಡವೇಕೆ ? ಖೈದುಮಾಡಿರಿ.

ದಾರ—ಮಾಡಿರಿ. ಬೇಡ, ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡ ; ಹೊರಗೆ ಬನ್ನಿ. ಈ ಸ್ವರ್ಗಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನರಕದ ಅಭಿನಯವೇಕೆ? ಮಾತೇ, ವಸುಂಧರೇ, ಹೇಗೆ ನೀನೀ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರಬಲ್ಲೆ? ನೀರವದಿಂದ ಎಷ್ಟನ್ನು ಸಹಿಸಬಲ್ಲೆ? ಹೇ! ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕ, ಕೈಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವೆಯೋ ? ನಡೆ – ಜಿಹ೯ಖಾ೯, ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ. (ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಡಲುದ್ಯುಕ್ತರಾಗುವರು.) ನಿಲ್ಲಿರಿ; ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಭಿಕ್ಷೆಯೊಂದಿದೆ ಜಿಹ೯ಖಾ೯. ನಡೆಸಿಕೊಡುವೆಯಾ ? ನೋಡು! ಈ ದೇವಿಯ ಮೃತ ದೇಹವನ್ನು ಲಾಹೋರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸು; ಅಲ್ಲಿ ಸಮ್ರಾಟನ ಪರಿವಾರದ ಶವಾಗಾರದಲ್ಲದು ಗೋರಿಯಾಗಲಿ. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುವೆಯಾ? ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೆರಡಾವರ್ತಿ ಪ್ರಾಣದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದೀ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡುವೆನು. ಇದು ಹೊರತು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ನಿನ್ನಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏನು ಹೇಳುವೆ, ಜಿಹ೯ಖಾ೯ ?

ಜಿಹ೯ಖಾ೯—ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಯುವರಾಜ. ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದೇ ಹೋದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರಭುವಾದ ಔರಂಗಜೇಬನು ಕ್ರುದ್ಧನಾಗುವನು.

ದಾರಾ—ಔರಂಗಜೇಬನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಭು ; ಹುಂ ! ನನಗೇನೂ ಕೋಪ ವಿಲ್ಲ ; ನಡೆಯಿರಿ. (ಹಿಂದಿರುಗಿ) ನಾದಿರಾ, (ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಾದಿರಳ ಕೈಗಳಮೇಲೆ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವನು ; ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು) ನಡೆ. ಜಿಹ೯ಖಾ೯.

(ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವರು. ಸಿಪಾರನು ಮಾತ್ರ ತಾಯಿಯ ಮೃತದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಅಳುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲುವನು)

ದಾರ—(ತೀವ್ರಕಂಠದಿಂದ) ಸಿಪಾರ್ !

(ಭಯದಿಂದ ಸಿಪಾರನು ಅಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವನು. ಎಲ್ಲರೂ ನೀರವವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವರು)

ಐದನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಳ—ಯೋಧಪುರದ ರಾಜಗೃಹ. ಕಾಲ—ಮಧ್ಯಾಹ್ನ
ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ, ಮಹಾಮಾಯೆ ನಿಂತಿರುವರು.

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಹತಭಾಗ್ಯ ದಾರನನ್ನು ವಂಚಿಸಿ, ಪುರಸ್ಕಾರರೂಪವಾಗಿ ಗುರ್ಜರದ ಸುಬೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವಿರಲ್ಲವೆ, ಮಹಾರಾಜ ?

ಯಶೋವಂತ—ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಪ್ಪೇನು, ಮಹಾಮಾಯೆ ?

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ತಪ್ಪೇನು ? ಅದು ನಿಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸನ್ಮಾನ, ಪರಮಗೌರವ !

ಯಶೋವಂತ—ಗೌರವವಾಗಲಾರದು. ಆದರದರಲ್ಲಾವ ಅನ್ಯಾಯವೂ ನನಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ದಾರನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದು, ಮಾಡದಿರುವುದು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ. ದಾರನು ನನಗೇನಾಗಬೇಕು ?

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಯಾರೂ ಅಲ್ಲ ; ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭು.

ಯಶೋವಂತ—ಪ್ರಭು ? ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದನು. ಈಗವನಾರು ?

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಇಂದು ದಾರನು ಅದೃಷ್ಟಚಕ್ರದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ, ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ವಂಚಿತನಾದವನು, ಮಾನವರಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಅಂತವನೊಡನೆ ನಿಮಗೇನು ಸಂಬಂಧವಿದ್ದೀತು ? ದಾರನು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದನು, ನಿಮಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದಾಗ, ಕೊರಡೆಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಆಳಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದಾಗ !

ಯಶೋವಂತ—ನನ್ನನ್ನು ?

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಹೌದು ಮಹಾರಾಜ, 'ಇದ್ದನು' ಎಂಬುದಕ್ಕಾವ ಮೂಲ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಆಗಿಹೋದುದನ್ನು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಮರೆತುಬಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆ? ವರ್ತಮಾನದಿಂದ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಅತೀತವನ್ನು ಕಡಿದುಹಾಕುವಿರಾ ? ಒಂದು ದಿನ ಯಾವನು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭುವಾಗಿದ್ದನೋ ಅಂತವನಿಗಿಂದು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಾವ ಗೌರವವೂ ಇಲ್ಲವೆ ? ಧಿಕ್ !

ಯಶೋವಂತ—ಮಹಾಮಾಯೆ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ತರ್ಕವೇಕೆ? ನನ
ಗಾವುದು ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರಿತೋ ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು. ನಿನ್ನ ಉಪ
ದೇಶವು ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಹೇಗೆ ಬೇಕಾದೀತು? ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತು
ಹಿಂದಿರುಗಿದಿರಿ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕರಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದಿರಿ, ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹ
ಮಾಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದುದು ನನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಅಲ್ಲವೆ?

ಯಶೋವಂತ — ಅದೇನು ಅಷ್ಟೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಸೆಯೇ,
ಮಹಾಮಾಯೆ?

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ; ಕೇವಲ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಆಸೆ.
ನೀನು ಕ್ಷತ್ರಿಯ – ವೀರ – ಕ್ಷತ್ರಿಯಕುಲಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನವನ್ನು ತಂದಿರುವೆ!
ತಿಳಿ; ಸಮಗ್ರ ರಾಜಪುರಾಣವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಧಿಕ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು.

ಯಶೋವಂತ—ಮಹಾಮಾಯೆ!

ಮಹಾಮಾಯೆ—ಮತ್ತೇನು? ಹೊರಡಿ, ನಿಮ್ಮ ನೂತನಪ್ರಭು.
ಔರಂಗಜೀಬನಬಳಿಗೆ. (ಕೋಪದಿಂದ ಹೊಗುವಳು)

ಯಶೋವಂತ—ಒಳ್ಳೇದು; ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುವೆನು. ಇಷ್ಟೊಂದು
ಅವಜ್ಞೆಯೆ! ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುವೆನು. (ಹೋಗುವನು)

ಆರನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಔರಂಗಜೀಬನ ಪ್ರಾಸಾದ. ಕಾಲ–ರಾತ್ರಿ.

(ಔರಂಗಜೀಬನು ಕೈಲೊಂದು ಪತ್ರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ತಿರುಗಾಡು
ತ್ತಿರುವನು.)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಇದು ದಾರನ ಮೃತ್ಯುದಂಡ. ಖಾಜಿಗಳ ನ್ಯಾಯ
ತೀರ್ಪು! ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಪರಾಧವೇನು? ನಾನು ಮಾಡಬಲ್ಲುದೇನು?
ಆದರೆ ಸಹೋದರನೆಂಬ ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ನ್ಯಾಯಪಥವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸು
ವುದು ಒಳಿತಲ್ಲ.

(ದಿಲ್ದಾರ್ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ದಿಲ್ದಾರ್—ಕೊಲೆ!

ಔರಂಗಜೀಬ—ಯಾರು? ದಿಲ್ದಾರ್, ನೀನು ಈ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದೆ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾನು ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆನು, ಜಹಪನಾ. ನಾನು ಈಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಈ ಘೋರವಾದ ಕೊಲೆಯು........

ಔರಂಗಜೀಬ—ಕೊಲೆ! ಇಲ್ಲ ದಿಲ್ದಾರ್, ಅದು ಖಾಜಿಗಳ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಪು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಸಮ್ರಾಟರೇ, ನಿಜವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲೇ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹೇಳು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಸಮ್ರಾಟ್, ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ನೀವು ಹೀಗೆ ನಡುಗುವಿರೇಕೆ? ಬೇಸಿಗೆಯ ಶುಷ್ಕವಾದ ವಾಯುವಿನ ಒಂದಲ್ಪ ಉಚ್ಛ್ವಾಸದಂತೆ ನಿಮ್ಮ ದನಿಯು ಕುಗ್ಗುತ್ತಿರುವುದೇಕೆ? ಏಕೆ ಜಹಪನಾ? ಸತ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಯಲೆ!

ಔರಂಗಜೀಬ—ದಿಲ್ದಾರ್!

ದಿಲ್ದಾರ್—ನೀವು ದಾರನ ಮರಣವನ್ನಿಚ್ಛಿಸುವಿರಿ. ಅದು ನಿಜವಾದ ಮಾತು!

ಔರಂಗಜೀಬ—ನಾನು?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಹೌದು; ನೀವು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಅದು ಖಾಜಿಗಳ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಪು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ನ್ಯಾಯತೀರ್ಪು! ಜಹಾಪನಾ, ಖಾಜಿಗಳು ದಾರನಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದಾಗ ಈಶ್ವರನಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಜಹಾಪನಾವಿನ ನಗುಮುಖವನ್ನು. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯರ ನೂತನ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಿನ ಆರಕ್ತದೃಷ್ಟಿಯು ಒರೆಗಳಚಿದ ಕತ್ತಿ ಯಂತೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತೂಗಾಡುತ್ತಿರುವುದೋ, ಅಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಪು! ಒಮ್ಮೆಗೇ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಂಚಿಸಬಲ್ಲೆನೆಂದು ತಿಳಿದಿರಾ, ಜಹಾಪನಾ? ಆಗಲೇ ಜನರಿಗೆ ಮಂದಟ್ಟಾಗಿರುವುದು. ಕೇವಲ ಭಯದಿಂದ ಬಾಯಿ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಜನಗಳ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಬಹುದು! ಆದರೆ

ಬರಿ ಮಾತಿನಿಂದ ಕರಿಯಪನ್ನು ಬಿಳಿದುಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವು ನ್ಯಾಯದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ನಿರಾಪದವಮಾಡಲು ದಾರನ ಕೊಲೆಮಾಡಿದಿರೆಂದು ಜನರು ತಿಳಿಯುವರು ; ಭವಿಷ್ಯವು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಅದು ನಿಜ, ದಿಲ್ದಾರ್ ; ನೀನು ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ದಾರನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನೀನಿಂದು ಉಳಿಸಿದೆ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಪುತ್ರ ಮಹಮುದನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದೆ. ಇಂದು ಅಣ್ಣ ದಾರನನ್ನು ಉಳಿಸಿದೆ! ಹೋಗು ದಿಲ್ದಾರ್, ಷಯಸ್ತಾಖಾನನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಗ ಕಳುಹಿಸು. (ದಿಲ್ದಾರ್ ಹೋಗುವನು)

ಔರಂಗಜೇಬ—ದಾರನು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿ, ನಾನದರ ಸಲುವಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕಾದರೂ ತ್ಯಜಿಸುವೆನು. ಇಷ್ಟೊಂದು ಪಾಪ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ....ಈ ಮರಣ ದಂಡದ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹರಿದುಹಾಕುವು ದೊಳಿತು (ಹರಿಯಲು ತೊಡಗಿ ಮತ್ತೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ) ಬೇಡ, ಈಗ ಬೇಡ ; ಷಯಸ್ತಾಖಾನನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹರಿದುಹಾಕಿ, ಈ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಪಣ ಮಾಡುವೆನು.

(ಷಯಿಸ್ತಾಖಾನ್ ಮತ್ತು ಜಿಹ್ರ್‌ಖಾನ್ ಬಂದು ಅಭಿವಾದನ ಮಾಡುವರು.)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಸೇನಾಪತಿ, ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ದಾರನಿಗೆ ಮರಣ ದಂಡನೆಯಾಗಿರುವುದು.

ಜಿಹ್ರ್‌ಖಾನ್—ದಂಡಾಜ್ಞೆಯು ತಮ್ಮ ಕೈಲೇ ಇರುವಂತಿದೆ! ನನಗದನ್ನು ಕೊಡಿ ಖುದಾಬಂದ್ ; ನಾನೇ ಸ್ವಯಂ ದಂಡವಿಧಾನ ಮಾಡಿಬರುವೆನು. ಕಾಫರನ ನ್ಯಾಯವಧೆಗಾಗಿ ನನ್ನ ಕೈಗಳು ತವಕಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ನಾನವನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿರುವೆನು.

ಷಯಸ್ತಾಖಾನ್—ಇದೇನು ಜಹಾಪನಾ ? ವೈರಿಗೆ ಮನ್ನಣೆಯೇ! ಅವನು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಅದನ್ನು ಬಲ್ಲೆನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಪರಮಗೌರವವೆಂದು ಬೋಧೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು.

ಷಯಸ್ತಾಖಾ೯—ಜಹಾಪನಾ, ಈ ಗೌರವವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ವಿಕ್ರಯಮಾಡಬೇಕಾದೀತೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲಿರಾ ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ಯಾವ ತೋಳುಗಳ ಬಲದಿಂದ ಈ ಸಿಂಹಾಸನ ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದೆನೋ ಅವುಗಳ ಬಲದಿಂದಲೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಷಯಸ್ತಾಖಾ೯—ಜಹಾಪನಾ, ಒಂದು ಮಹಾ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಹೆಗ ಲೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಜೀವವೂ ರಾಜ್ಯವಾಳಬೇಕಾಗುವುದು! ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆ ಗಳೂ, ಸೈನ್ಯವೂ ದಾರನ ಪಕ್ಷವೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲಿರಾ ? ಅಂಪವರೆಲ್ಲರೂ ದಾರನ ಸಲುವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಅತ್ತರು, ಮತ್ತು ಜಹಪನಾಯವರನ್ನು ಶಪಿ ಸಿದರು; ಅವರಿಗೆಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಸುಯೋಗವು ದೊರೆಕಿತೆಂದರೆ –

ಔರಂಗಜೇಬ—ಏನಾಗುವುದು ?

ಷಯಸ್ತಾಖಾ೯—ನೀವು ದಾರನನ್ನು ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯೂ ಬಂಧನ ದಲ್ಲಿಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ತಿಳಿಯಿರಿ, ಜಹಾಪನಾ. ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಸುಯೋಗವು ದೊರಕಿತೆಂದರೆ ಸೈನಿಕರು ದಾರನನ್ನು ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವರು. ಆಮೇಲೆ....ಜಹಪನಾಯವರಿಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಹೌದು.

ಷಯಸ್ತಾ—ವೃದ್ಧ ಸಮ್ರಾಟರೂ ದಾರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿರು ವರು. ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯದವರು ಆತನನ್ನು ಗುರುವಿನಂತೆ ಆದರಿಸುವರು, ತಂದೆಯಂತೆ ಪ್ರೀತಿಸುವರು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಹುಂ! (ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಾ) ಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸಿಂಹಾಸನ ವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಡುವೆನು.

ಷಯಸ್ತಾ—ಹಾಗಾದರಿಷ್ಟೊಂದು ಶ್ರಮದಿಂದ ಅದನ್ನು ಹೊಂದಿದುದರ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ತಂದೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು........ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಾಹಸದ ಅರ್ಥವೇನು, ಜಹಪನಾ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ಆದರೂ –

ಜಿಹ೯ಖಾ೯—ಖೋದಾಬಂದ್, ದಾರನು ಕಾಫರ; ತಾವು ಕಾಫರ ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದೇ ಖೋದಾಬಂದ್ ? ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸಲು

ವಾಗಿ ನೀವಿಂದು ಸಿಂಹಾಸನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವಿರಿ; ಅದು ನೆನಪಿರಲಿ. ಧರ್ಮದಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿರಲಿ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ಜಿರ್ಹಖಾ಼್, ದಾರನು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸರ್ವಾಪರಾಧ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬಲ್ಲೆನು. ಆದರೆ ಧರ್ಮದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರ ಅಪಮಾನವನ್ನೂ ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ತೆಗೆದುಕೋ ಜಿರ್ಹಖಾ಼್, ದಂಡಾಜ್ಞೆಯನ್ನು.

ಜಿರ್ಹಖಾ಼್—ಆಜ್ಞೆ. ಜಹಾಪನಾ, ಇಂದಿನರಾತ್ರಿಯೇ ದಾರನ ಛಿನ್ನ ಮುಂಡವನ್ನು ತಮಗೆ ತಂದು ತೋರುವೆನು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಎಲ್ಲಿ ದಂಡಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡು. ದಸ್ತುಖತನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವೆನು.

(ಕಾಗದವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರುಜು ಮಾಡುವನು. ಬಳಿಕ ಕೊಡಲು ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡುವನು.)

ಜಿರ್ಹಖಾ಼್—ಜಹಾಪನಾ, ನನ್ನ ಕುದುರೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಕಾದಿರುವುದು. ತಮ್ಮಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವ ಮೊದಲು ನಾನಿಂದು ನಿದ್ರೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ತೆಗೆದುಕೊ. (ದಂಡಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಡುವನು)

ಜಿರ್ಹಖಾ಼್—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ಆಜ್ಞೆ. ಖೊದಾಬಂದ್. (ಹೊರಡುವನು.)

ಔರಂಗಜೇಬ—ನಿಲ್ಲು. ನೋಡುವ, (ದಂಡಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಓದಿ ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕೊಡುವನು) ಒಳ್ಳೇದು ಹೋಗು.

(ಜಿರ್ಹಖಾನನು ಹೊರಡುತ್ತಲೆ ಔರಂಗಜೇಬನು ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುವನು)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಎಲ್ಲಿ ? (ದಂಡಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಓದಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕೊಡುವನು) ಒಳ್ಳೇದು ; ಹೋಗು. (ಜಿರ್ಹಖಾನನು ಹೋಗುವನು)

ಔರಂಗಜೇಬ—(ಕ್ಷಣಕಾಲ ಚಿಂತಿಸಿ) ಇದು ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ ; ಜಿರ್ಹಆಲಿ ! ಜಿರ್ಹಆಲಿ ! ಹೊರಟುಹೋದನು. ಷಯಿಸ್ತಾಖಾ಼್ !

ಷಯಿಸ್ತಾಖಾ಼್—ಖೋದಾಬಂದ್ –

ಔರಂಗಜೀಬ—ಏನನ್ನು ಮಾಡಿದೆನು!

ಷಯಿಸ್ತಾಖಾ—ತಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡಿದಿರಿ, ಜಹಾಪನಾ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಆದರೂ.... (ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೋಗುವನು)

ಷಯಿಸ್ತಾಖಾ—(ಸ್ವಗತ) ಔರಂಗಜೀಬ, ಹಾಗಾದರೆ ನಿನಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವೇಕವಿದೆ! (ಹೋಗುವನು)

ಏಳನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಖಿಜಿರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆ. ಕಾಲ—ರಾತ್ರಿ

(ಸಿಪಾರನು ಒಂದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವನು. ದಾರನು ಜಾಗರನಾಗಿ ಅವನಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವನು)

ದಾರ—ದುರ್ದಾಂತ ಚಿಂತಾಂತರಂಗದಿಂ ಬಳಲುತೀ
ಬಾಲಕನ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ ಬದುಕಲೆಂತು?
ಅನುಜಾತರವಿನೀತ ವರ್ತನೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ
ನಿರ್ಲಜ್ಜನೆನಿಸಿನಾಂ ಬಾಳಲೆಂತು ?
ಜನರ ಶೋಕಾಶ್ರುವಿಂ ಬಿಸುಸುಯ್ವ ಈ ಪುರದ
ಭೀಷಣಾಕ್ರಂದನವ ಕೇಳಲೆಂತು?
ವಿದ್ರೋಹಿ ಸಂದೋಹಮಧ್ಯದೋಳ್ ಮತಿಯಳಿದು
ಧರ್ಮವಿಚ್ಯುತನಾಗಿ ಬಾಳಲೆಂತು?
ಪಿತನ ನಿರ್ಬಂಧವನು ಎಂದೆಂದು ಸಹಿಸೆನಾನು
ಮನದೊಳತಿಚಿಂತಾಗ್ನಿ ಅಕಟಕಟ ದಹಿಸುತಿಹುದು;
ಜೀವಿಸುತೆ ಈ ಖಳರ ವೈಭವವ ನೋಳ್ಪ ಮುನ್ನ
ಸಾಯುವುದೆ ಜಗದೆ ಸರ್ವಾಧಿಕ ಸೌಖ್ಯವೆನಗೆ.

ನಿದ್ರೆಮಾಡು ಸಿಪಾರ್, ನಿದ್ರೆಮಾಡು. ನಿದ್ರೆಯೇ, ಸರ್ವ ಸಂತಾಪಗಳನ್ನು ಹರಿಸುವ ನಿದ್ರೆಯೇ, ನೀನೀ ಸಿಪಾರನ ಸರ್ವ ದುಃಖಗಳೂ ಮರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡು. ಮಗುವು ಈ ಮಳೆ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಅಲೆದಾಡಿ ಬಹು ಆಯಾಸಗೊಂಡಿರುವುದು; ನಿನ್ನ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಸಮಾ

ಧ್ಯಾನಮಾಡು. ನಾನು ಹೇಡಿ; ಮಗನನ್ನು ಸಾಕಿಸಲಹಿ, ಅನ್ನಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು ತಂದೆಯ ಕಾರ್ಯ; ಅದೂ ನನ್ನ ಕೈಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮಗನೇ, ನೀನು ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಿನ್ನಲೇನನ್ನೂ ಕೊಡಲಾರದೆ ಹೋದೆನು; ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಗಂಟಲು ಒಣಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರನ್ನು ತಂದುಕೊಡಲಾರದೆ ಹೋದೆನು; ಛಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುವ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾರದೆ ಹೋದೆನು. ನನಗೂ ಅನ್ನವಿಲ್ಲ, ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ದುಃಖಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ದುಃಖ, ನಿನ್ನ ದೈನ್ಯ, ನಿನ್ನ ಅಪಮಾನ ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ವಿಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಗನೇ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಾಧಿಕನೇ, ಇಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಭಾಸವಾಗುವುದು – ಈ ವಿಶಾಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೀನು ಮತ್ತು ನಾನು ಹೊರತು ನಮಗೆ ಮತ್ತಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು. ಇಂದು ನಾನು ಕಾರಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದಿ! ಇಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖವು ಈಗಲೂ ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಮರೆಯುವುದು.

(ದಿಲ್ದಾರನ ಪ್ರವೇಶ)

ದಾರಾ—ಯಾರು ನೀನು ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾನು. ಹಾ! ಇದೆಂತಹ ನೋಟ!

ದಾರಾ—ನೀನು ಯಾರು ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾನು ಹಿಂದೆ ಸುಲ್ತಾನ್ ಮುರಾದನ ವಿದೂಷಕನಾಗಿದ್ದೆನು; ಈಗ ಸಮ್ರಾಟ್ ಔರಂಗಜೀಬನ ಸಭಾಸದ.

ದಾರಾ—ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಕಾರಣವೇನು ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಕಾರಣವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಾರಿ ನೋಡಿಹೋಗೋಣವೆಂದು ಬಂದೆ.

ದಾರಾ—ಯಾಕೆ ತಮ್ಮ? ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ? ಆಗಬಹುದು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಇಲ್ಲ, ಯುವರಾಜ; ನಾನು ನಗುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೊಂದು ವೇಳೆ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ನಗುವು ಕಂಠದಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಛಳ

ಘಳ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೆಂತ ನೋಟ ! ಯುವರಾಜ ದಾರನು ಇಂದೀಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೆ ! (ಭಗ್ನಕಂಠದಿಂದ) ದೇವರೇ,............

ದಾರಾ—ಇದೇನು ತಮ್ಮ, ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ ! ಅಳುವಿಯೋ, ಅಳು !

ದಿಲ್ದಾರ್—ಇಲ್ಲ; ಅಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ನೋಟ; ಪರ್ವತವೊಂದು ಮುರಿದುಬೀಳುತ್ತಿರುವುದು; ಸಮುದ್ರವೊಂದು ಬತ್ತಿಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ; ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೊಂದು ಕಾಂತಿಗುಂದುತ್ತಿರುವುದು. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲೊಂದೆಡೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಧ್ವಂಸವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಇಹಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ! ಇಂದಿಲ್ಲಿ ಧ್ವಂಸ ; ಮಹತ್ತಾದ, ಪವಿತ್ರವಾದ, ಮಹಿಮಾಮಯವಾದ ಧ್ವಂಸ !

ದಾರಾ—ನೀನೊಬ್ಬ ದಾರ್ಶನಿಕನಹಾಗೆ ಕಾಣುವೆ, ತಮ್ಮ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಇಲ್ಲ ಯುವರಾಜ, ನಾನು ದಾರ್ಶನಿಕನಲ್ಲ, ವಿದೂಷಕನು ಮಾತ್ರ ; ಪರಿಷತ್ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವೆನು ; ದಾರ್ಶನಿಕನ ಪದವಿಗಿನ್ನೂ ಏರಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದೊಂದು ಬಾರಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡುವುದರ ಹೆಸರು ದರ್ಶನವೆಂದಾದರೆ ನಾನೂ ಒಬ್ಬ ದಾರ್ಶನಿಕ ! ಷಹಜಾದಾ, ಮೂರ್ಖರು ತಿಳಿಯುವರು: ದೀಪವು ಉರಿಯುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ, ಆರಿಹೋಗುವುದು ಅನ್ಯಾಯವೆಂದು ; ಬೀಜವು ಅಂಕುರಿಸಿ ಮರವಾಗುವುದು ಉಚಿತ, ಮರವು ಮುದಿಯಾಗಿ ಒಣಗುವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲವೆಂದು ; ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಮಾತ್ರ ದೇವರಿಗೆ ಯುಕ್ತ, ದುಃಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅತ್ಯಾಚಾರವೆಂದು ! ಆದರಾ ಸುಖದುಃಖಗಳೆರಡೂ ಒಂದೇ ನಿಯತಿಯ ಎರಡು ಮುಖಗಳು.

ದಾರಾ—ನಾನದನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೀ ದುಃಖದಲ್ಲೂ ನಗುವುದು ಯಾರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ? ಸಾವನ್ನಾರು ಆದರದಿಂದೆದುರುಗೊಳ್ಳುವರು ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಯುವರಾಜ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣದಂಡನೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾನಿಂದು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಲು ಬಂದಿರುವೆನು. ನಿನಗೀ ಕಾರಾಗಾರದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಇದೋ ನನ್ನ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟು

ಹೋಗು. ಯಾರೂ ಅಡ್ಡಿಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾ ಯುವರಾಜ, ಬೇಗ ನಮ್ಮ ಉಡುಪನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ.

ದಾರಾ—ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಪಾಡು ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾನು ಸಾಯಲಪೇಕ್ಷಿಸುವೆನು ; ಸಾಯುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಪರಮಾನಂದ. ಇಹಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೋಸುಗವಾಗಿ ಅಳುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ದಾರ—ನೀನು ಸಾಯಲಪೇಕ್ಷಿಸುವೆಯ !

ದಿಲ್ದಾರ್—ಹೌದು ಷಹಜಾದಾ, ನಾನು ಸಾಯಲು ಒಂದು ಸುಯೋಗವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಸಾಯುವುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಸೆ. ನಾನು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಾವಾಗಲೂ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿ –

ದಾರ—ಏನು ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಇಂದೆನಗೆ ನೀನಾ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡು ; ಬೇಗ –

ದಾರ—ಈಶ್ವರನೇ, ಇದೇನು ಸ್ವರ್ಗದ ಆಟವೇ ! ಅಲ್ಲದೆ ಏನು ? ....ಇಲ್ಲ ತಮ್ಮ, ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ,

ದಿಲ್ದಾರ್—ಏಕೆ ? ಸಾಯಲೊಂದು ಸುಯೋಗವನ್ನು ಬೇಡಿದರೂ ಕೊಡುವವರಿಲ್ಲವೆ, ಯುವರಾಜ ? (ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವನು)

ದಾರ—ನೀನು ಸಾಯುವುದೆನಗೆ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಹುಡುಗ ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನೆಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಲಾರೆನು.

(ಜಿಹರ್‌ಖಾನನುಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ಜಿಹರ್‌ಖಾನ್—ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಇದು ದಾರನ ಪ್ರಾಣದಂಡನೆಯ ಆಜ್ಞೆ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಏನು ?

ಜಿಹರ್‌ಖಾನ್—ಸಾಯಲು ಸಿದ್ಧನಾಗು, ಷಹಜಾದಾ ; ಕಟುಕರು ಕಾದಿರುವರು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಹಾಗಾದರೆ ಸಮ್ರಾಟನ ಮನಸ್ಸು ಬದಲಾಯಿಸಿತೋ ?

ಜಿರ್ಹಖಾ—ಹೌದು ದಿಲ್ದಾರ್, ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗು; ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾವು ಮಾಡುವೆವು.

ದಾರಾ—ಔರಂಗಜೀಬನು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾಂಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡಲು ನನಗೊಂದು ಮಾರು ಭೂಮಿಯನ್ನೂ ಕೊಡಲಾರದೆ ಹೋದನು. ನಾನೀ ಕ್ಷುದ್ರವಾದ ಅಂಧಕಾರಮಯವಾದ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವೆನು; ಮೈಮೇಲೆ ಮಾಸಿದ ಚಿಂದಿಯ ಬಟ್ಟೆ; ತಿನ್ನಲು ಈ ಒಣಗಿದ ರೊಟ್ಟಿ, ಕಡೆಗಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕೊಡಲಾರದೆ ಹೋದನೆ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನೀನಿಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದಿರು, ಜಿಹನ್ ಆಲಿ. ನಾನು ಸಮ್ರಾಟನಿಂದ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವೆನು.

ಜಿರ್ಹಖಾ—ಇಲ್ಲ ದಿಲ್ದಾರ್, ಈ ರಾತ್ರಿಯೇ ಷಹಜಾದನ ಛಿನ್ನ ಮುಂಡವನ್ನು ತನಗೆ ತಂದು ತೋರಬೇಕೆಂದು ಸಮ್ರಾಟನ ಆಜ್ಞೆ.

ದಾರಾ—ಈ ರಾತ್ರಿಯೇ! ಅಷ್ಟೊಂದು ಆತುರ! ನನ್ನ ಛಿನ್ನ ಮಸ್ತಕವನ್ನು ಅವನು ನೋಡಬೇಕೋ? ಅನ್ಯಥಾ ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು! ನನ್ನ ರುಂಡಕ್ಕೆಷ್ಟೊಂದು ಬೆಲೆಯಿತ್ತೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಜಿರ್ಹಖಾ—ಈ ರಾತ್ರಿಯೇ ನಿನ್ನ ಛಿನ್ನ ಮುಂಡವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾರೆವಾದರೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ದಾರಾ—ಓ! ಹಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ನೀನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆ ಜಿರ್ಹಖಾ? ಒಳ್ಳೇದು; ನನ್ನನ್ನು ವಧೆಮಾಡು. ಅದು ಸಮ್ರಾಟನ ಆಜ್ಞೆ! ಇಂದು ಸಮ್ರಾಟನಾರು, ಪ್ರಜೆಯಾರು?

ಜಿರ್ಹಖಾ—ನೀವು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವಿರಾ?

ದಾರಾ—ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ನಿಮಗೇನಾಯಿತು? (ದಿಲ್ದಾರನೊಡನೆ) ಒಂದು ದಿನ ಈ ಜಿರ್ಹ ಆಲಿ ಖಾನನು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡಿದನು; ನಾನು ಕೊಟ್ಟೆನು. ಇಂದು........ದೇವರೇ, ನಿನ್ನ ರಚನಾಕೌಶಲವು ಎಷ್ಟೊಂದ ಚಮತ್ಕಾರ!

ಜಿರ್ಹಖಾನ್—ಸಮ್ರಾಟನ ಆಜ್ಞೆ ; ಖಾಜಿಗಳ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಪು. ನಾನು ಮಾಡುವುದೇನು ಷಹಜಾದಾ ?

ದಾರಾ—ಸಮ್ರಾಟನ ಆಜ್ಞೆ ; ಖಾಜಿಗಳ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಪು ! ನಿಜ. ನೀನೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲೆ ?........ಹೋಗು, ಬಂಧುವೆ. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೆ ಇದೆ ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ಕಡೆಯ ಸಂದರ್ಶನ.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಸಹಿಸಲಾರೆನು, ಈ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಯುವರಾಜ, ಇದು ದೇವರ ಇಚ್ಛೆ, ನಮಗೇನೂ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಇದಕ್ಕೇನೋ ಒಂದು ಮಹದುದ್ದೇಶವಿರಬೇಕು ; ಒಂದು ಮಹತ್ಪರಿಣಾಮವಿರಬೇಕು. ಅಲ್ಲವೆ ಹೋದರೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ನಿರ್ದಯತೆಯು, ಇಷ್ಟೊಂದು ಪಾಪವು ನಿರರ್ಥಕವಾಗುವುದೆ ? ತಿಳಿ, ಯುವರಾಜ ; ನಿನ್ನಂತವನ ಬಲಿಯಿಂದಾಗಬೇಕಾದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಅದೇನೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಅಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟೆ. ಯುವರಾಜ, ಸಂತೋಷಚಿತ್ತನಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡು.

ದಾರಾ—ಅದು ನಿಶ್ಚಯ ; ದುಃಖವೇಕೆ ? ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಸಾಯಲೇಬೇಕು ; ಎರಡು ದಿನ ಹಿಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ದಿನ ಮುಂದು ! ನಾನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ನನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡು. ಇಂದು ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ನೋಡಿದೆನು ; ನೀನಾರೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು ; ಆದರೂ ನೀನೆನ್ನ ಬಹುದಿನಗಳ ಹಳೆಯ ಸ್ನೇಹಿತನೆಂದು ಬೋಧೆಯಾಗುವುದು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾನು ಹೋಗುವೆನು ಯುವರಾಜ ; ಇದೇ ನಮ್ಮ ಕೊನೆಯ ಸಂದರ್ಶನ. (ಹೋಗುವನು)

ದಾರಾ—ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡು ಜಿರ್ಹ ಆಲಿ.

ಜಿರ್ಹಖಾನ್—ನಾಜೀರ್ !

(ಇಬ್ಬರು ಕಟುಕರು ಬರುವರು ಜಿರ್ಹಖಾನನು ಸನ್ನೆ ಮಾಡುವನು.)

ದಾರಾ—ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆ ; ಒಂದು ಬಾರಿ........ಸಿಪಾರ್ ! ಸಿಪಾರ್ ! ಬೇಡ. ಅಯ್ಯೋ, ಏಕೆ ಕೂಗಿದೆ ?

ಸಿಪಾರ್—(ಎದ್ದು) ಅಪ್ಪ, ಇದೇನು ! ಇವರಾರಪ್ಪ ! ನನಗೆ ಭಯ ವಾಗುವುದು.

ದಾರಾ—ಇವರೆನ್ನನ್ನು ವಧೆಮಾಡಲು ಬಂದಿರುವರು. ಕೊನೆಯ ಸಾರಿ ನಿನ್ನ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಎಚ್ಚರಿಸಿದೆನು. ಹೀಗೆ ಬಾ ವತ್ಸ, (ಆಲಿಂಗಿಸುವನು) ಇನ್ನು ಹೋಗುವೆನು. ಜಿರ್ಹಖಾ. ಈ ಮಗುವಿನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ವಧೆಮಾಡುವಂತ ಪಿಶಾಚನಾಗಿರಲಾರೆ ನೀನು ! ಇವನನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಕೊಠಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು.

ಜಿರ್ಹಖಾ—(ಒಬ್ಬ ಕಟುಕನೊಡನೆ) ಈ ಹುಡುಗನನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು.

(ಕಟುಕನು ಸಿಪಾರನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವನು)

ಸಿಪಾರ—ಇಲ್ಲ ; ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಿರಾ ! ಏಕೆ ಕೊಲ್ಲುವಿರಿ ? (ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು) ಅಪ್ಪ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಂದೆಯ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವನು.)

ದಾರಾ—ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಾಗುವುದೇನು ಮಗನೆ ? ಈ ಘಾತುಕರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬಲ್ಲೆಯ ? ಹೋಗು ವತ್ಸ, ಇವರೆನ್ನನ್ನು ವಧೆ ಮಾಡುವರು ; ನೀನಾ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡಲಾರೆ.

(ಕಟುಕರು ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವರು)

ಜಿರ್ಹಖಾ—ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು.

ಕಟುಕನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಿಪಾರನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವನು.

ಸಿಪಾರ—(ಚೀತ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತಾ) ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಹೊಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. (ಎಂದು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವನು)

ದಾರಾ—ನಿಲ್ಲಿ ; ನಾನವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳುವೆನು. ಆಮೇಲೆ ರಗಳೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ; ಈಗ ಬಿಡಿ. (ಕಟುಕನು ಸಿಪಾರನನ್ನು ಬಿಡುವನು)

ದಾರಾ—(ಪುತ್ರನ ಕೈ ಹಿಡಿದು) ಸಿಪಾರ್ !

ಸಿಪಾರ—ಅಪ್ಪಾ !

ದಾರಾ—ಸಿಪಾರ್, ನನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮ ಕುಮಾರ, ನನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡು; ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳು ಈ ದುಃಖದಲ್ಲೂ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಳೆ ಬಿಸಿಲೆನ್ನದೆ, ಚಳಿಗಾಳಿಯೆನ್ನದೆ, ರಾತ್ರಿ ಹಗಲು ಅನ್ನವಿಲ್ಲದೆ, ನೀರಿಲ್ಲದೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಕಾಡು ಕಾಡು ಸುತ್ತಿದರೂ ನನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ದುಃಖದ ಆವೇಗವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ನಾನು ಅಂಧನಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಕತ್ತಿ ಎತ್ತಿದೆನು; ಆಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಾರಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣದಂತೆ ನನ್ನೊಡನಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿದೆ; ಆದರೂ ನನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ನಿನ್ನ ನಿಷ್ಠುರನಾದ ತಂದೆಯು – (ಹೇಳುತ್ತಾ ದಾರನ ಕಂಠವು ಗದ್ಗದಿತವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಸವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳುವನು) ನಿನ್ನ ನಿಷ್ಠುರನಾದ ತಂದೆಯು ಇಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವನು.

ಸಿಪಾರ—ಅಪ್ಪ, ಅಮ್ಮನು ಹೋದಳು; ನೀನೂ –

ದಾರಾ—ಏನು ಮಾಡುವುದು ? ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ ಪುತ್ರ. ನಾನಿಂದು ಸಾಯಲೇ ಬೇಕು. ಆದರೆ ಕುಮಾರ, ಇಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದರಿಂದೆನಗಾಗುವಷ್ಟು ದುಃಖವು ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. (ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು) ಹೋಗು ಕುಮಾರ, ಇವರೆನ್ನನ್ನು ವಧೆಮಾಡುವರು. ಅದು ಬಹು ಭಯಂಕರವಾದ ನೋಟ, ಅದನ್ನು ನೀನು ನೋಡಲಾರೆ.

ಸಿಪಾರ—ಅಪ್ಪ, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದೇ ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ದಾರಾ—ಸಿಪಾರ್, ನೀನಾವಾಗಲೂ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕಾರ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗು ಮಗನೆ. ಇದು ನನ್ನ ಕಡೆಯ ಆಜ್ಞೆ. ನನ್ನೀ ಕೊನೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡು ಹೋಗು. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆ ಸಿಪಾರ್, ಹೋಗು.

(ಸಿಪಾರ್ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲುದ್ಯುಕ್ತನಾಗುವನು. ಆಗ ದಾರನು ಮತ್ತೆ ಸಿಪಾರ್ ಎಂದು ಕೂಗುವನು, ಸಿಪಾರನು ನಿಲ್ಲುವನು)

ದಾರಾ—ಒಂದು ಸಾರಿ, ಕೊನೆಯ ಸಾರಿ ನಿನ್ನನ್ನಾಲಿಂಗಿಸುವೆನು (ಆಲಂಗಿಸಿ) ಈಗ ಹೋಗು, ವತ್ಸ.

(ಸಿಪಾರನು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧನಂತೆ ಒಬ್ಬ ಕಟುಕನೊಡನೆ ಹೋಗುವನು)

ದಾರಾ—(ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕೈ ಚಾಚಿಕೊಂಡು) ಈಶ್ವರನೇ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಹತ್ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೆ? ಘಾತುಕರೇ, ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ.

ಜಿರ್ಹ—ಬೇರೊಂದು ಕೊಠಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡ.

(ಘಾತುಕರೊಡನೆ ದಾರನು ಹೋಗುವನು)

ಜಿರ್ಹ—ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಘಾತನ ವಧೆಯನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು ನೋಡುವುದೆ? ಇದೋ ಕೊಡಲಿಯ ಧ್ವನಿ! ಮೃತ್ಯುವಿನ ಆರ್ತಸ್ವರ!

(ನೇಪಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಹಾಕಾರ)

ಜಿರ್ಹ—ಮುಗಿಯಿತು.

ನೇಪಥ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಪಾರನು ಅಪ್ಪ, ಅಪ್ಪ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಒಡೆಯ ಹತ್ತುವನು. ಕಟುಕರು ದಾರನ ಛಿನ್ನರುಂಡವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವರು.

ಜಿರ್ಹಖಾನ್—ಎಲ್ಲಿ? ರುಂಡವನ್ನೆನಗೆ ಕೊಡು. ಸಮ್ರಾಟನ ಬಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು.

ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಿಪಾರನು ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುರಿದುಕೊಂಡು— ಅಪ್ಪಾ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತಂದೆಯ ಛಿನ್ನರುಂಡವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬೀಳುವನು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಕ

ಒಂದನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಬಾರ್ ಗೃಹ. ಕಾಲ—ಪ್ರಾತಃಕಾಲ.

ಮಯೂರ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಔರಂಗಜೀಬನು ಕುಳಿತಿರುವನು. ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಮೀರಜುಮ್ಲಾ, ಷಯಸ್ತಾಖಾ, ಯಶೋವಂತಸಿಂಹ, ಜಯಸಿಂಹ ಮುಂತಾದವರು:

ಔರಂಗಜೀಬ—ನಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಗುರ್ಜರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವೆನು.

ಯಶೋವಂತ—ಅದರ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಜಹಪನಾಯವರಿಗೆ ಸೈನ್ಯ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ನಾನು ಬಂದಿರುವೆನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಾರಾಜ ಯಶೋವಂತಸಿಂಹರೇ, ಔರಂಗಜೀಬ ನಾವಾಗಲೂ ಯಾರನ್ನೂ ಎರಡಾವರ್ತಿ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾವು ಮಹಾರಾಜ ಜಯಸಿಂಹನ ಮಾತಿನಮೇಲೆ ಮಾರವಾಡೇಶ್ವರನಿಗೆ ರಾಜಭಕ್ತ ಪ್ರಜೆಯಾಗುವ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆವು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಜಹಾಪನಾಯವರ ಅನುಗ್ರಹ.

ಯಶೋವಂತ—ಜಹಾಪನಾ, ಮೋಸದಿಂದಲೋ, ಶಕ್ತಿಬಲ ದಿಂದಲೋ ಈಗ ನೀವು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ, ದೇಶದಲ್ಲೊಂದು ವಿಧವಾದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವಿರಿ. ಆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸು ವುದು ಪಾಪವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಮಹಾರಾಜರ ಮುಖದಿಂದೀ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾವು ತೃಪ್ತರಾದೆವು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಂಧುವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗಣನೆಮಾಡುವೆವು.

ಯಶೋವಂತ—ಸರಿ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಒಳ್ಳೇದು, ಮಹಾರಾಜ. ವಜೀರ್‌ಸಾಹೇಬ, ಸುಲ್ತಾನ್ ಷೂಜನು ಈಗ ಆರಖಾನದ ರಾಜಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವನಲ್ಲವೆ ?

ಮಿರ್ಜುಮ್ಲಾ—ಗುಲಾಮನವನನ್ನು ಅರಣ್ಯದ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ವಜೀರಸಾಹೇಬಾ, ನಾವು ನಿನ್ನ ಬಾಹುಬಲವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡದಿರಲಾರೆವು. ಸೇನಾಪತಿ, ಕುಮಾರ ಮಹಮದನನ್ನು ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಾಕಿ ಬಂದೆಯಾ ?

ಷಯಸ್ತಾಖಾ—ಹೌದು, ಜಹಪನಾ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ನನ್ನ ನತದೃಷ್ಟ ಮಗನೇ, ಜಗತ್ತು ಮಾರಿಹೋದರೂ ನಾನು 'ನೀತಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿ ನಡೆಯುವವನಲ್ಲ. ಪುತ್ರನಾಗಲೀ, ಮಿತ್ರನಾಗಲಿ ನನಗೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ.

ಜಯಸಿಂಹ—ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದಿರಿ, ಜಹಪನಾ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹತಭಾಗ್ಯ ದಾರನ ಮರಣದಿಂದ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಜಯವೂ ಮ್ಲಾನವಾಗಿಹೋಗಿದೆ ! ಆದರೆ ಸೋದರರು, ಪುತ್ರರು, ಕೊನೆಗೆ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಹೋದರೂ ಧರ್ಮವು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರಲಿ. ಸೇನಾಪತಿ, ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುರಾದನು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿರುವನೆ ?

ಷಯಸ್ತಾಖಾ—ಅಲ್ಲಾವಿನ ದಯ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಹುಚ್ಚ ಸಹೋದರ, ಒಂದು ದೋಷದಿಂದ ನೀನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆ ; ಮತ್ತು ನಾನು ಮಕ್ಕಾಯಾತ್ರೆಯ ಮಹಾಸುಖದಿಂದ ವಂಚಿತನಾದೆ ; ಅಲ್ಲಾವಿನ ಇಚ್ಛೆ. ದಿಲೀರಖಾ, ನೀನು ಕುಮಾರ ಸುಲೇಮಾನನನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಂದಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ ?

ದಿಲೀರಖಾ—ಜಹಾಪನಾ, ಶ್ರೀನಗರದ ರಾಜಾ ಪೃಥ್ವಿಸಿಂಹನು ಸೈನ್ಯಸಹಿತವಾಗಿ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕುಮಾರನು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು ! ಆಮೇಲೆ ನನಗೆ ಜಹಾಪನಾಯವರ ಪತ್ರವು ದೊರೆತು ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಹೇಳಿದೆನು : ಕುಮಾರನು ಸಮ್ರಾಟರ ಭ್ರಾತೃಪುತ್ರನು, ಸಮ್ರಾಟರವನನ್ನು ಪುತ್ರನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಸುವರು, ಆದ್ದರಿಂದ ಕುಮಾರನನ್ನು ಸಮ್ರಾಟರಿಗೊಪ್ಪಿಸುವುನು ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮದ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲ ಎಂದು. ಮೊದಲು ಕುಮಾರನನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸಲು ಪೃಥ್ವಿಸಿಂಹನು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾರನೇ

ದಿನವೇ ಕುಮಾರನನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಕಾರಣವು ತಿಳಿಯದು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಅಭಾಗ್ಯ ಸುಲೇಮಾ಼! ಆಮೇಲೆ?

ದಿಲೀರಖಾ಼—ಕುಮಾರನು ಟಿಬೆಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೊರಟನು ; ಆದರೆ ದಾರಿ ತಿಳಿಯದೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲವು ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಪುನಃ ಶ್ರೀ ನಗರದ ಪ್ರಾಂತವನ್ನೇ ಬಂದು ಸೇರಿದನು. ಆಗ ನಾನು ಸಸೈನ್ಯನಾಗಿ ಹೋಗಿ ಕುಮಾರನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದೆನು. ಇದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಪರಾಧವೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ದೇವರು ನನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲಿ ; ನಾನು ಯಾವನೊಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನ ಭೃತ್ಯನಲ್ಲ. ಸಮ್ರಾಟರ ಸೇನಾಧ್ಯಕ್ಷನು ; ಸಮ್ರಾಟರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಲುಳ್ಳವನು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಕುಮಾರನನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ಖಾ಼ ಸಾಹೇಬ.

ದಿಲೀರಖಾ಼—ಆಜ್ಞೆ. (ಹೋಗುವನು)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಮಹಾರಾಜ, ಜಿಹನ ಆಲಿಖಾನನನ್ನು ನಾಗರಿಕರು ವಧೆ ಮಾಡಿದರು.

ಜಯಸಿಂಹ—ಹೌದು; ಜಹಾಪನಾ, ಪ್ರಜೆಗಳು ಕೃದ್ಧರಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದರಂತೆ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ಪಾಪಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮುಚಿತವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ದೇವರು ವಿಧಿಸಿದನು.

(ಸುಲೇಮಾನನೊಡನೆ ದಿಲೀರಖಾನನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಬಾ, ಕುಮಾರ, ಸುಲೇಮಾ಼ ಇದೇಕೆ. ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ, ವತ್ಸ ?

ಸುಲೇಮಾ಼—ಸಮ್ರಾಟ್, (ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೇಳುತ್ತಾ ಗಂಟಲುಕಟ್ಟಿ ಸುಮ್ಮನಾಗುವನು.)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಹೇಳು, ಏನು ಹೇಳುವಿಯೋ ಹೇಳು ವತ್ಸ ! ನಿನಗೇನು ಭಯವಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮರಣವು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು ; ಇಲ್ಲವೆ ?........

ಸುಲೇಮಾನ್—ಜಹಾಪನಾ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಕೈಫಿಯತ್ತನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸ ಲಿಲ್ಲ; ಅಥವ ದಿಗ್ವಿಜಯಿಯಾ ಔರಂಗಜೇಬನು ಇಂದಾರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲೂ ಕೈಫಿಯತ್ತನ್ನು ಕೊಡುವ ಅವಶ್ಯಕವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ವಿಚಾರಮಾಡುವ ರಾದರೂ ಯಾರು ? ಜಹಪನಾ, ನನ್ನನ್ನು ವಧೆ ಮಾಡಿರಿ. ತಮ್ಮ ಕತ್ತಿಯ ಧಾರೆಯು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿರುವುದು. ಅದನ್ನುಳಿದು ವಿಷಪ್ರಯೋಗದ ಅವಶ್ಯ ಕತೆಯೇಕೆ ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ಸುಲೇಮಾನ್, ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ವಧೆಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ—

ಸುಲೇಮಾನ್—ಆ 'ಆದರೆ' ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲೆನು, ಸಮ್ರಾಟ್. ಮರಣಕ್ಕಿಂತ ಭಯಂಕರವಾದ ಏನನ್ನೋ ಮಾಡಲಿರುವಿರಲ್ಲವೆ? ಸಮ್ರಾಟರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಷ್ಠುರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ದುಷ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಜಾಗರಿತವಾಯಿತೆಂದರೆ ಶತ್ರುವಿಗೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭಯಕಾರಿ ಯಾದುದು ಮತ್ತಾವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆಗಿಂತ ಕರುಣೆಯು ಭಯಾನಕ ವಸ್ತು ! ಹೇಳುವರಾಗಿ ಜಹಪನಾ, 'ಆದರೆ' ಏನು ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ಕ್ಷುಬ್ಧನಾಗಬೇಡ, ಕುಮಾರ.

ಸುಲೇಮಾನ್—ಇಲ್ಲ; ಅದರಿಂದಾಗುವುದೇನು ? ಓ, ಮನುಷ್ಯನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಮೃದುವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂತತಃ ದುರಾತ್ಮ ನಾಗುವುದು ಶಕ್ಯವೇ ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ಸುಲೇಮಾನ್, ನಿನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸುವುದು ನನ್ನ ಅಭಿಮತ ವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುವೆನು.

ಸುಲೇಮಾನ್—ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯು ಜಹಪನಾಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಸಾಧ್ಯ ವಾದಷ್ಟು ಪೀಡಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ; ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದ ಕೊಲೆಗಡಕನ ಕೈಯಿಂದ ಕರುಣೆಯ ಒಂದಲ್ಪಕಣವನ್ನೂ ನಾನಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮ್ರಾಟ್, ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರೆಂಬುದನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಚಿಂತಿಸಿರಿ. ಸ್ವಂತ ಸಹೋದರ ನನ್ನು – ಒಬ್ಬ ತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು, ಒಬ್ಬ ತಂದೆಯ ಸ್ನೇಹಸಿಕ್ತ ದೃಷ್ಟಿಯ ತಲದಲ್ಲಿ ಪಾಲಿತರಾದವರು ! ನರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರಕ್ತ ! – ಅಂತಹ ನಿನ್ನ ಸಹೋದರನನ್ನು ಕೊಂದೆಯಲ್ಲ ! ಯಾವನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಆಟ

ಗಳ ಗೆಳೆಯನೋ, ಯಾವನು ಯೌವ್ವನದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಮಯ ಸಹಪಾಟಿಯೋ ಯಾವನ ಮೇಲೆ ರೋಷಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರಿದರೆ ಆ ಕಟಾಕ್ಷವು ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಘಾತವಾದಂತೆ ತೋರುವುದು ಸಮಂಜಸವೋ, ಯಾವನನ್ನು ಆಘಾತದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಅಡ್ಡಗಿಸುವುದುಚಿ ತವೋ, ಅಂತ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವೆ. ಅಣ್ಣನು – ಎಂತಹ ಅಣ್ಣನು! ನೀನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಣ್ಣಿನಮೂಟೆಯಂತೆ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ತ್ಯಜಿಸಬಲ್ಲವನು. ಅವನಿಂದ ನಿನಗಾವ ಅನಿಷ್ಠವಾಗಿರುವುದು? ಅವನ ಏಕಮಾತ್ರ ಅಪರಾಧವೆಂದರೆ ಸರ್ವಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದುದೇ. ಅಂತಹ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೊಂದೆ! ಪರಲೋಕ ದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಮುಖದೋರಬೇಕಾದಾಗ ಅವನಕಡೆ ನೋಡಲು ಹೇಗೆ ಶಕ್ತ ನಾಗುವೆ? ಹಿಂಸ್ರ, ಪಿಶಾಚ, ಸೈತಾನ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೆ? ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ನಾನು ಹೀಗೆ ಕಾಲಿಂದ ಒದೆಯುವೆನು.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಆಗಬೇಕಾದ್ದು ಆಗಿಹೋಗಲಿ. ನಾನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಾಣ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವೆನು. ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ. (ಸಿಂಹಾಸನ ದಿಂದಿಳಿದು) ಅಲ್ಲಾವಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು, ಸುಲೇಮಾನ್.

(ಬಾಲಕನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಜಹರತ್ತುನ್ನೀಸಳ ಪ್ರವೇಶ)

ಜಹರತ್—ಅಲ್ಲಾವಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸು, ಔರಂಗಜೀಬ. (ಕಠಾರಿ ಯಿಂದಿರಿಯಲು ಹೋಗುವಳು.)

ಸುಲೇಮಾನ್—ಇದೇನು, ಜಹರತ್ ಉನ್ನೀಸಾ? (ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಡೆಯುವನು)

ಜಹರತ್—ಬಿಡು; ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ನೀನು ಯಾರು? ಪಾಪಾತ್ಮನನ್ನು ನಾನು ವಧೆಮಾಡುವೆನು. ಮಧ್ಯೆ ಬರಲು ನೀನಾರು? ಬಿಡು, ಬಿಡು.

ಸುಲೇಮಾನ್—ಇದೇನು ಜಹರತ್? ಶಾಂತಳಾಗು. ಹತ್ಯೆಯ ಪ್ರತಿಶೋಧವು ಹತ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಪಾಪದಿಂದ ಪುಣ್ಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಶಕ್ಯವಿದ್ದರೆ ಸಮ್ಮುಖ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಅವರೆ ಹತ್ಯೆ! ಮಹಾಪಾಪ!

ಜಹರತ್—ಹೇಡಿಗಳು ! ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಕುಲಾಂಗಾರ ಪುತ್ರರು ನೀವು, ಹೊರಟುಹೋಗಿ. ನಾನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದುದರ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ; ಬಿಡು. ಈ ಭಂಡ ! ದಸ್ಯು ! ಘಾತಕ (ಮೂರ್ಛೆ ಬೀಳುವಳು)

ಔರಂಗಜೇಬ—ಎಂತ ಉದಾರ ಯುವಕನು ಇವನು ! ಹೋಗು, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ವಧೆಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಷಯಸ್ತಾಖಾ, ಇವನನ್ನು ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿಡು. ಈ ದಾರನ ಮಗಳು ಆಗ್ರಾದ ದುರ್ಗ ಪ್ರಾಸಾದ ದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಇರಲಿ. (ಹೋಗುವನು)

ಎರಡನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಆಗ್ರಾದಲ್ಲಿ ಷಾಜಹಾನನ ದುರ್ಗಪ್ರಾಸಾದ. ಕಾಲ—ರಾತ್ರಿ
ಹೊರಗೆ ವೃಷ್ಟಿಧಾರೆ. ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಮಿಂಚು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ.
ಷಾಜಹಾ ಮತ್ತು ಜಹರತ್ ಉನ್ನೀಸಾ.

ಷಾಜಹಾ—ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ದಾರನನ್ನು ವಧಿಸಲು? ನಾನು, ಸ್ವಯಂ ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾನನು ಪಹರೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಅವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ! – ಔರಂಗಜೇಬನೇ ? ಅಲ್ಪ ! ತುಚ್ಛ ! ನಾನು ಕಣ್ಣು ಗಳನ್ನು ಕೆಂಪೇರಿಸಿದರೆ ಅವನು ಭಯದಿಂದ ಕಂಪಿಸುವನು. ನಾನು ಹೇಳಿ ದರೆ ಮಳೆಗೆರೆಯುವುದು ! ಮೇಘಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಸಿಡಿಲೆರಗುವುದು !

(ಹೊರಗೆ ಮೇಘಗರ್ಜನೆ)

ಜಹರತ್—ಓ ಎಂತಹ ಶಬ್ದ ! ಹೊರಗೆ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಯುದ್ಧ ವೊಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಒಳಗೆ ಉನ್ಮತ್ತಪ್ರಾಯನಾದ ತಾತನ ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹುದೇ ಮತ್ತೊಂದು ಯುದ್ಧ ! ಇದೋ ಪುನಃ ಮೇಘ ಗರ್ಜನೆ.

ಷಾಜಹಾ—ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡು. ಕತ್ತಿ, ಭಲ್ಲೆ, ಬಾಣ, ಫಿರಂಗಿ, ಎಲ್ಲ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ಅವರು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಂಗಡ ನಾನು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ರಣವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗಲಿ. ಧ್ವಜವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ. .... ಇದೋ ಬಂದರು. ದೂರ ನಿಲ್ಲಿರಿ

ರಕ್ತಲೋಲುಪರಾದ ಸೈತಾನನ ದೂತರ, ನಾನು ಸಮ್ರಾಟ್ ಷಾಜಹಾ೯. ಸರಿದು ನಿಲ್ಲಿ.

ಜಹರತ್—ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಬೇಡ ತಾತ! ನಡೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿಸುವೆನು.

ಷಾಜಹಾ೯—ಬೇಡ, ನಾನು ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಅವರು ದಾರನನ್ನು ವಧೆ ಮಾಡುವರು. .... ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರಬೇಡಿರಿ. ಎಚ್ಚರಿಕೆ.

ಜಹರತ್—ತಾತ.

ಷಾಜಹಾ೯—ದೂರ ತೊಲಗಿರಿ. ಅವರ ನಿಶ್ವಾಸವೆಷ್ಟೊಂದು ಭಯಂಕರ. ಕಾರಾಗಾರದ ಗಾಳಿಗಿಂತ ವಿಷಾಕ್ತ. ಬೇಯುವ ಮಾಂಸಕ್ಕಿಂತ ದುರ್ಗಂಧ. ....ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯೂ ಮುಂದಿಡಬೇಡಿ.

ಜಹರತ್—ತಾತ, ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಬಾ, ನಿದ್ರೆಮಾಡು.

(ಜಹನಾರಳು ಬರುವಳು)

ಜಹನಾರಾ—ಎಂತಹ ಕರುಣಾದೃಶ್ಯ! ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಮಗಳು ಮಗನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತಂದೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ನೋಡು ಬಾ ಔರಂಗಜೀಬ್, ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು.

ಜಹರತ್—ನಿನಗೂ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತೇ ದೊಡ್ಡಮ್ಮ?

ಜಹನಾರಾ—ಮೇಘಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ತಂದೆ ಪುನಃ ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ?

ಜಹರತ್—ಹೌದು, ದೊಡ್ಡಮ್ಮ.

ಜಹನಾರಾ—ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟೆಯ?

ಜಹರತ್—ಕೊಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಾರಿ ಜ್ಞಾನ ಬರಲು ತಡವಾದಂತಿದೆ.

ಷಾಜಹಾ೯—ಅಯ್ಯೋ! ಏನು ಮಾಡಿದರು! ಏನು ಮಾಡಿದರು!

ಜಹರತ್—ಏನಾಯಿತು, ತಾತ?

ಷಾಜಹಾ೯—ಕೊಂದರು. ಕೊಂದರು. ರಕ್ತವು ಕೋಡಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಮಂದಿರದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ರಕ್ತ. (ದಾರನ ಕಲ್ಪಿತ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಕೈಯನ್ನು ಅದ್ದಿ) ಇನ್ನೂ ಬಿಸಿಯಾಗಿದೆ.

ಜಹನಾರ—ಅಪ್ಪ ! ಇಷ್ಟೊಂದು ರಾತ್ರಿಯಾಗಿದೆ, ನೀವಿನ್ನೂ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ.

ಷಾಜಹಾ೯—ಔರಂಗಜೀಬ್, ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಗುವೆಯಲ್ಲವೇ ? ನಗು, ನಗು, ದುರಾತ್ಮ. ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತಿ ಮಾಡುವೆನು.....ನಿಲ್ಲು, ಘಾತಕ, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಲ್ಲು, ... ಏನು ? ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುವೆಯಾ ! ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನಂಥವನಿಗೆ ಕ್ಷಮೆ ಇಲ್ಲ. ಮಗನೆಂದು ಕ್ಷಮಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದೆ ಯಲ್ಲವೇ ? ನಿನ್ನನ್ನು ತುಷಾನಲದಲ್ಲಿ ಸುಡುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುವೆನು.

ಜಹನಾರಾ—ಸುಮ್ಮನಾಗು, ಅಪ್ಪ.

ಜಹರತ್—ಬಾ, ತಾತ. (ಕೈ ಹಿಡಿಯುವಳು)

ಷಾಜಹಾ೯—ಇದೇನು, ಮಮ್ತಾಜ್ ? ನೀನು ಮಧ್ಯೆ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುತ್ತಿರುವೆಯಾ ? ಇಲ್ಲ ನಾನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ದಾರನನ್ನು ವಧೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಜಹನಾರಾ—ವಧೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಅಪ್ಪ. ನಡೆ, ನಿದ್ರೆ ಮಾಡು.

ಷಾಜಹಾ೯—ವಧೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ ! ಇದು ಸತ್ಯವೇ ? ಹಾಗಾದರೆ ಇದು ವರೆಗೆ ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದೇನು ? ಕನಸೆ ?

ಜಹನಾರಾ—ಹೌದು, ಅಪ್ಪ, ಕನಸು.

ಷಾಜಹಾ೯—ಹಾಗಾದರೆ ಸರಿ ; ಅದರೆಂತ ದುಸ್ಸ್ವಪ್ನ ! ಒಂದುವೇಳೆ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ! ಏಕೆ ಜಹರತ್, ಅಳುತ್ತಿರುವೆ ? ಇದು ಕನಸಲ್ಲ ! ಕನಸಲ್ಲ ! ಹೋ ! ಹೋ ! ಹೋ !

(ಗುಡುಗು ಮಿಂಚು)

ಜಹರತ್—ಇದೇನು ಹೊರಗೆ ! ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯು ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಳಯದ ರಾತ್ರಿಯೆ ? ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕೋಪಗೊಂಡಿರುವುದು. ಭೂಮಿ, ಆಕಾಶ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು – ಎಲ್ಲವೂ – ಓ ! ಎಂತ ಭಯಾನಕ ರಾತ್ರಿ !

ಷಾಜಹಾ೯—ಇದೆಲ್ಲ ಏನು, ಜಹನಾರಾ ?

ಜಹನಾರಾ—ಅಪ್ಪ, ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತಾಗಿದೆ ; ನಿದ್ರೆ ಹೋಗು. ನೀನೇನು ಉನ್ಮತ್ತನಲ್ಲ.

ಷಾಜಹಾನ್—ನಾನು ಉನ್ಮತ್ತನಲ್ಲ, ಉನ್ಮತ್ತನಲ್ಲ; ತಿಳಿದೆನು. ಹೊರಗಿದೇನು, ಜಹನಾರಾ ?

ಜಹನಾರಾ—ಹೊರಗೊಂದು ಪ್ರಳಯವಾಗುತ್ತಿರುವದು. ಕೇಳು ಅಪ್ಪ, ಕೇಳು – ವೃಷ್ಟಿಯ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಹುಂಕಾರವನ್ನು, ಗುಡಿಗಿನ ದನಿಯನ್ನು; ಆಕಾಶವು ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ಬಿರುಗಾಳಿಯು ವೃಷ್ಟಿಧಾರೆಯನ್ನು ತೀವ್ರ ವೇಗದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ತಂದು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು.

ಷಾಜಹಾನ್—ಹೊಡೆಯಿರಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿರಾ, ಚನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆಯಿರಿ. ಪೃಥ್ವಿಯು ನೀರವವಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸುವಳು. ಅವಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೆತ್ತುದೇಕೆ ? ತೊಡೆಯಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಕಿದಳೇಕೆ ? ಈಗ ನೀವು ದೊಡ್ಡವರಾದಿರಿ ; ಇನ್ನೇಕೆ ಅವಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಿರಿ ? ಕರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರ ವಾದ ಫಲ ! ಹೊಡೆಯಿರಿ, ಮಕ್ಕಳೇ ! ಅವಳೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲಳು ? ರಾಶಿ ರಾಶಿ ಗೈರಿಕಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಉಗುಳುವಳೋ ? ಆಗಲಿ. ಆ ಗೈರಿಕಜ್ವಾಲೆಯು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೆಗೆದು ದ್ವಿಗುಣವಾದ ವೇಗದಿಂದ ಅವಳ ಮೈಮೇಲೇ ಬಂದು ಬೀಳುವುದು. ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ತೆರೆಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುವಳೋ ? ಎಬ್ಬಿಸಲಿ. ಆ ತೆರೆಗಳು ದೀರ್ಘ ನಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಅವಳ ವಕ್ಷದಮೇಲೆಯೇ ಬೀಳುವುವು. ಅವಳ ಅಂತರ್ನಿರುದ್ಧವಾದ ಬಾಷ್ಪದಿಂದ ಭೂಮಿಕಂಪವು ನಡುಗುತ್ತ ಏಳುವುದೋ ? ಏಳಲಿ, ಭಯವೇನು ? ಅದರಿಂದವಳ ದೇಹವೇ ಭಗ್ನವಾಗುವದು. ನಿಮ್ಮನ್ನವಳೇನೂ ಮಾಡಲಾರಳು. ಕೈಲಾಗದ ಜೀರ್ಣ ವೃದ್ಧೆಯವಳು. ಕೇವಲ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲಳು, ನೀರನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲಳು, ಹೂಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲಳು ; ಅಷ್ಟೇ ಅವಳ ಕೈಲಾಗುವುದು. ಮಾಡಿ, ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿ. ಎಳೆದು ಕಳೆದು, ಹೊಡೆದು ಬಡಿದು, ಸಾಕು ಮಾಡಿರಿ. ಅವಳಿಂದೇನೂ ಆಗದು. ಅಮ್ಮ, ಒಂದುಬಾರಿ ನಿನ್ನ ಘರ್ಜನೆ ಯನ್ನು ತೋರಬಾರದೆ ? ಪ್ರಳಯದ ಕೂಗಿನಿಂದ ಅಬ್ಬರಿಸಿ, ಶತಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಾ, ಅಚಿಂತಿತವೇಗದಿಂದ ಆಕಾಶದ ಅನಂತ ಶೂನ್ಯತೆ ಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ಹೊರಟುಹೋಗಬಾರದೆ, ತಾಯಿ ? ನೋಡುವ, ಆಗವ ರೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುವರೊ ? (ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುವನು)

ಜಹನಾರಾ—ಅಪ್ಪ, ಈ ವ್ಯರ್ಥಕೋಪದಿಂದ ಏನಾಗುವುದು? ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುವೆ, ಬಾ.

ಷಾಜಹಾನ್—ಸತ್ಯ, ಮಗಳೇ, ವ್ಯರ್ಥ! ವ್ಯರ್ಥ! ವ್ಯರ್ಥ!

(ಮೇಘಗರ್ಜನೆ)

ಜಹರತ್—ಎಂತಹ ರಾತ್ರಿ, ಚಿಕ್ಕತ್ತೆ? ಎಷ್ಟೊಂದು ಭಯಂಕರ!

ಷಾಜಹಾನ್—ಜಹನಾರಾ, ಈ ದುರ್ದಿನದ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಾಡಿ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಾಗುವುದು. ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾದ, ಈ ನನ್ನ ನರೆಗೂದಲಿಂದ ತುಂಬಿದ ತಲೆಯನ್ನು ಆ ವೃಷ್ಟಿಯ ಅಜಸ್ರಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ತೋಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು; ಈ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಕೈಯಾರೆ ಕಿತ್ತು ಸಿಡಿಲಿನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು; ಈ ದೇಹದಿಂದ ನನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಬೇರೆ ಮಾಡಿ ದಯಾಮಯನಾದ ಈಶ್ವರನಿಗದನ್ನು ತೋರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಇದೋ ಮತ್ತೆ ಗರ್ಜನೆ. ಛೀ! ಮೇಘರಾಜ, ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಈ ನಿಷ್ಫಲ ಘರ್ಜನೆಯೇಕೆ? ನಿನ್ನ ಆಘಾತದಿಂದ ಪೃಥುವಿಯ ವಕ್ಷವನ್ನು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಭೇದಿಸಬಲ್ಲೆಯಾ? ಕತ್ತಲು! ಎಂತಹ ಕತ್ತಲು! ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರನ್ನು, ಗಗನದ ಸಮಸ್ತ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಗಭೀರ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಬಲ್ಲುದೇ, ಇದು? (ಮತ್ತೆ ಮೇಘ ಗರ್ಜನೆ)

ಜಹನಾರಾ—ಜಹರತ್, ತಂದೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಜ್ಞಾನ ಹೋಗಿರುವುದು. ಎಲ್ಲಿ, ಔಷಧಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ.

ಜಹರತ್—ಇದೋ ಚಿಕ್ಕತ್ತೆ. (ಕೊಡುವಳು)

ಜಹನಾರಳು ಔಷಧವನ್ನು ಕುಡಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಹೊರಗೆ ಮತ್ತೆ ಮೇಘಗರ್ಜನೆಯಾಗುವುದು.

ಮೂರನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಔರಂಗಜೀಬನ ಮಂದಿರ. ಕಾಲ—ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ.

ಔರಂಗಜೀಬ—ಏಕಾಂಗಿ

ಔರಂಗಜೀಬ—ನಾನು ಮಾಡಿದುದೆಲ್ಲ ಧರ್ಮದ ಸಲುವಾಗಿ. ಬೇರೆ ಉಪಾಯದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ?—(ಹೊರಗೆನೋಡಿ) ಎಂತಹ ಕಾರ್ಗತ್ತಲೆ?

ದೋಷಿಯಾರು? ನಾನೇ! ಅದು ಹೇಗೆ? ಇದಾರ ಶಬ್ದ! ಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದು. ಇದೇನು, ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಈ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದೂರಮಾಡಲಾಗದಿರುವುದು! ರಾತ್ರಿ ತೂಕಡಿಸುತ್ತಾ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವೆನು, ನಿದ್ರೆಯು ಮಾತ್ರ ಬರುವದಿಲ್ಲ. (ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು) ಏಕೀಸ್ತಬ್ಧತೆ! (ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ನಿಂತು) ಇದೇನು? ಮತ್ತೆ ಅದೇ ದಾರನ ಛಿನ್ನ ಮಸ್ತಕ! ಷೂಜನ ರಕ್ತಾಕ್ತ ದೇಹ! ಮುರಾದನ ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ಕಬಂಧ! ಹೋಗಿ ನನ್ನಿದಿರಿನಿಂದ; ನನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲ. ಇದೋ ಮತ್ತೆ! ನನ್ನ ಸುತ್ತು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದರು! ನೀವು ಯಾರು? ನನ್ನ ಜಾಗ್ರತಿಯಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ಧೂಮಕೇತುವಿನಂತೆ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಬಂದು ದರ್ಶನ ಕೊಡುವಿರೇಕೆ? ತೊಲಗಿರಿ, ಇಲ್ಲಿಂದ. ಇದೋ! ಮುರಾದನ ಕಂಬಂಧವು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದು; ದಾರನ ರುಂಡವು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ಥಿರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು; ಷೂಜನು ವಿಕಟವಾಗಿ ನಗುತ್ತಿರುವನು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಏನು? (ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ತೆಗೆದು) ಹೋದವು, ಎಲ್ಲವೂ ಹೊರಟು ಹೋದವು. ಓ! ಇದೇನು, ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಇಷ್ಟೊಂದು ರಕ್ತವು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವುದೇಕೆ? ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬೆಟ್ಟದಂತ ಈ ಭಾರವೇನು?

(ದಿಲ್ದಾರನು ಬರುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—(ಚಮಕಿತನಾಗಿ) ದಿಲ್ದಾರ್!

ದಿಲ್ದಾರ್—ಜಹಪನಾ –

ಔರಂಗಜೀಬ—ನಾನೇನು ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು ಬಲ್ಲೆಯ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ವಿವೇಕವೆಂಬ ಯವನಿಕೆಯಮೇಲೆ ಉತ್ತಪ್ತ ಚಿಂತೆಯ ಪ್ರತಿಚ್ಛವಿ! ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಏನು?

ದಿಲ್ದಾರ್—ಅನುತಾಪ! ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆ? ಇಂತ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಆಚರಣೆಯನ್ನು, ನಿಯಮದ ಇಂತ ವ್ಯತಿಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಸಹಿಸುವಳು? ಇಲ್ಲ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ನಿಯಮದ ವ್ಯತಿಕ್ರಮವೇನು, ದಿಲ್ದಾರ್ ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ವೃದ್ಧನಾದ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಾರಾಗಾರದಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವುದು ; ತಿಳಿದಿರಾ, ಜಹಪನಾ ? ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯು ನಿಮ್ಮ ನಿರ್ಮಮತೆಯಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತನಾಗಿರುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಈ ಭ್ರಾತೃಹತ್ಯೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಪಾಪವು ಸುಮ್ಮನೆ ತೀರುವುದೆ ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ಯಾರು ಹೇಳಿದರು, ನಾನು ಭ್ರಾತೃಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ? ಅದು ಖಾಜಿಗಳ ನ್ಯಾಯತೀರ್ಪು.

ದಿಲ್ದಾರ್—ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಪರರನ್ನು ವಂಚಿಸಿ, ಈಗ ಜಹಪನಾಯವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ವಂಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತಂತಿದೆ ! ಸಹೋದರನನ್ನು ಕೊಂದು ಜನರಿಂದ ತಮ್ಮ ದೋಷವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದು ಸಾಧ್ಯವಿರಬಹುದು ; ಆದರೆ—ವಿವೇಕವನ್ನು ವಂಚಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರ ಕೈಗಳಿಂದ ಕಂಠವನ್ನು ಹಿಡಿದೆಯಾದರೂ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಲ್ಲದು ತನ್ನ ನಿಮ್ನ, ಗಭೀರ, ಆಚ್ಛಾದಿತ, ಭಗ್ನಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗುತ್ತಲೇ ಇರುವದು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾದು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ತೊಲಗಿಹೋಗು ಇಲ್ಲಿಂದ. ಔರಂಗಜೇಬನಿಗೆ ಉಪದೇಶಮಾಡಲು ನೀನಾರು, ದಿಲ್ದಾರ್ ?

ದಿಲ್ದಾರ್—ನಾನಾರೇ ಔರಂಗಜೇಬ ? ನಾನು ಮಿರ್ಜಾ ಮಹಮದ್ ನಿಯಮತ್‌ಖಾ !

ಔರಂಗಜೇಬ—ಹಾಜಿ ನಿಯಮತ್‌ಖಾ ! ಆಸಿಯದ ವಿಜ್ಞತಮ ಪಂಡಿತ ನಿಯಮತ್‌ಖಾ !

ದಿಲ್ದಾರ್—ಹೌದು, ಔರಂಗಜೇಬ ; ನಾನು ಅದೇ ನಿಯಮತ್‌ಖಾ ! ಕೇಳು ; ರಾಜನೀತಿಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಘಟನಾಕ್ರಮದಿಂದ ಈ ಪಾರಿವಾರಿಕ ವೇಷಗಳ ಆವರ್ತದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೆನು. ಆ ಅಭಿಜ್ಞತೆಯ ಲೋಭದಿಂದಲೇ ಜಘನ್ಯವಾದ ವಿದೂಷಕನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಇಂದಾವ ಅಭಿಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಹಿಂತಿರುಗುವೆನೋ, ಅದನ್ನು ಹೊಂದದಿದ್ದರೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಬೋಧೆಯಾಗುವುದು. ಔರಂಗಜೇಬ, ನಿನ್ನ ಅಪರಪಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ

ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ? ವಿದ್ಯೆಗಿನ್ನೂ ಐಶ್ವರ್ಯದ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಪದಾಘಾತಮಾಡುವ ತೇಜವಿರುವದು. ನಾನು ಹೋಗುವೆನು, ಸಮ್ರಾಟ್.

(ಹೊರಡುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬ—ಜನಾಬ್ –

ದಿಲ್ದಾರ್—ಇಲ್ಲ; ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲಾರೆ ಔರಂಗಜೀಬ; ನಾನು ಹೋಗುವೆನು. ಆದರೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿಹೋಗುವೆನು– ಈ ಜೀವನ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವೆಯಾ? ಇಲ್ಲ, ಇದು ನಿನ್ನ ಜಯವಲ್ಲ, ಔರಂಗಜೀಬ, ಪರಾಜಯ; ನಿನ್ನ ಮಹತ್ಪಾಪದ ಮಹತ್‌ಶಿಕ್ಷೆ; ನಿನ್ನ ಅಧಃಪತನ. ನೀನು ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿದೆನೆಂದು ತಿಳಿದಷ್ಟೂ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವೆ. ಮತ್ತು ಈ ಯೌವನದ ಅಮಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಇಳಿದು, ಪ್ರಕೃತಸ್ಥವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೂ ನಿನಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಎಂತ ಕಠಿಣಪ್ರಪಾತವನ್ನು ಅಗೆದುಕೊಂಡೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬಲ್ಲೆಯಾದಾಗ ವಿಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಬೀಳುವೆ. ನೆನಪಿರಲಿ! (ಹೋಗುವನು)

ಔರಂಗಜೀಬನು ನತಶಿರನಾಗಿ ಬೇರೊಂದುಕಡೆ ಹೋಗುವನು.

ನಾಲ್ಕನೆ ದೃಶ್ಯ

ಸ್ಥಾನ—ಆಗ್ರಾ ದುರ್ಗಪ್ರಾಸಾದದ ಬಿಸಿಲುಮುಚ್ಚು. ಕಾಲ—ಅಪರಾಹ್ಣ.

ಜಹನಾರಾ ಮತ್ತು ಜಹರತ್ ಉನ್ನೀಸಳು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಜಹನಾರಾ—ಜಹರತ್, ಔರಂಗಜೀಬನಂತಹ ಸೌಮ್ಯ, ಸಹಾಸ್ಯ, ವಂಚಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀನು ಎಲ್ಲಾದರೂ ನೋಡಿರುವೆಯ?

ಜಹರತ್—ಇಲ್ಲ, ಅತ್ತೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನಗೆ ಭಯ. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಕ್ರೌರ್ಯ, ಹೊರಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಸರಳ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ, ಹೊರಗಡೆ ಮಾಧುರ್ಯ! ಇದು ಸಹಜವೇ ಎಂದು ನನ್ನ ಚಿಂತೆ.

ಜಹನಾರಾ—ಆದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ನನಗೊಂದು ವಿಧವಾದ ಭಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅವಾಕ್ಕಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಈ ರೀತಿ ನಗುವುದು, ಸಂಗಡ ಹುಲಿಯಂತೆ ರಕ್ತಲೋಲುಪವಾದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರುವುದು,

ಹೊರಗೆ ಮೃದುವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವುದು, ಒಳಗೆ ವಿದ್ವೇಷದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಊದಿ ಉರಿಯೆಬ್ಬಿಸುವುದು, ಭಗವಂತನೆದುರು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವುದು, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸೀಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವುದು - ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಅವಾಕ್ಕಾಗಿದ್ದೇನೆ.

(ಷಾಜಹಾನನು ಬರುವನು)

ಷಾಜಹಾ‍ನ್—(ರತ್ನಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ) ನೋಡಿದೆಯ ಜಹರತ್, ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ಔರಂಗಜೀಬನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದ ರತ್ನಾಲಂಕಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವು ನನಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವುವಲ್ಲವೇ ?

ಜಹರತ್—ತಾತನಿಗೆ ಜ್ಞಾನತಪ್ಪಿದೆ, ದೊಡ್ಡಮ್ಮ. ಚಂದ್ರಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ಶರತ್ಕಾಲದ ಮೇಘದಂತೆ ಆಗಾಗ ಉನ್ಮಾದ ತಲೆದೋರುತ್ತಿದೆ.

ಷಾಜಹಾ‍ನ್—(ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಗಂಭೀರಭಾವದಿಂದ) ನಾನು ಎಷ್ಟು ಚನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ ಜಹರತ್. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಾಗುವುದಲ್ಲವೇ ನಿನಗೆ ? (ಕೋಪದಿಂದ) ಏನು, ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ನೀನಿನ್ನು ಚಿಕ್ಕವಳು. ಇಲ್ಲವೇ ಖೈದುಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. .... ಈಗ ಹೇಳು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ಜಹನಾರಾ—ಇದು ಉನ್ಮಾದವಲ್ಲ ಜಹರತ್. ತಂದೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಜ್ಞಾನವಿದೆ. ದುರ್ಭರ ಚಿಂತಾಗ್ನಿಯಿಂದ ತಪ್ತನಾಗಿ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಜಹರತ್—ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಉನ್ಮಾದಾವಸ್ಥೆಗಿಂತ ಕರುಣಾಮಯವಾದ ದೃಶ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ ! ಹಾ ! ಪರಮೇಶ್ವರ !

(ಅಳುವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಳು)

ಷಾಜಹಾ‍ನ್—ನಾನು ಉನ್ಮತ್ತನಲ್ಲ, ಜಹನಾರ. ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಬಲ್ಲೆ.

ಜಹನಾರಾ—ನಾನದನ್ನು ಬಲ್ಲೆ ಅಪ್ಪ.

ಷಾಜಹಾನ್—ಆದರೆನ್ನ ಹೃದಯ ಒಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ದುಃಖವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸಿರುವೆನೋ ಆಶ್ಚರ್ಯ! ದಾರಾ, ಸೂಜಾ, ಮುರಾದ್ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಂದನು. ಪ್ರತಿಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಪುತ್ರರಲ್ಲೊಬ್ಬರನ್ನೂ ಉಳಿಸಲಿಲ್ಲ! ಎಲ್ಲರೂ ಹೋದರು.

(ಔರಂಗಜೇಬನ ಪ್ರವೇಶ)

ಷಾಜಹಾನ್—ಇದಾರು? (ನೋಡಿ ಭಯದಿಂದ) ಸಮ್ರಾಟ್! ಔರಂಗಜೇಬ.

ಜಹನಾರಾ—(ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಹೌದು, ಔರಂಗಜೇಬ.

ಔರಂಗಜೇಬ—ತಂದೆಯೇ!

ಷಾಜಹಾನ್—ನನ್ನ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ತಕ್ಷಣ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಕ್ಕಿನ ಒರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಪುಡಿ ಚೂರ್ಣ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ. (ಹೊರಡುವನು)

ಔರಂಗಜೇಬ—(ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು) ಇಲ್ಲ, ತಂದೆ. ನಾನು ಆಭರಣ ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಜಹನಾರಾ—ಹಾಗಾದರೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಂದೆಯೆಂದು ತೋರುವುದು. ಪಿತೃಹತ್ಯೆಯೊಂದು ಉಳಿಯಲೇಕೆ? ಅದೂ ನಡೆದುಹೋಗಲಿ.

ಷಾಜಹಾನ್—ವಧೆ! ನನ್ನನ್ನು ವಧೆ ಮಾಡುವೆಯ ಔರಂಗಜೇಬ? ಮಾಡು. ಮಾಡು. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈ ರತ್ನರಾಶಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆನು. ಮತ್ತು ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶೀರ್ವಾದಮಾಡುವೆನು. .... ಇದೋ ನನ್ನ ಬಿಚ್ಚಿದ ಎದೆ. ಕಠಾರಿಯಿಂದಿರಿದುಬಿಡು.

ಔರಂಗಜೇಬ—(ಮೊಣಕಾಲೂರಿ) ನನ್ನನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿ ಮಾಡಬೇಡ ತಂದೆ. ನಾನು ಪಾಪಿ! ಘೋರಪಾಪಿ! ಪಾಪದ ಉರಿಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನೋಡು, ತಂದೆ. ಈ ಶೀರ್ಣ ದೇಹ, ಗುಳಿಬಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಬಾಡಿ ಬಿಳುಪೇರಿದ ಮುಖ – ಇವು ನನ್ನ ತಾಪದ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳು.

ಷಾಜಹಾನ್—ನಿಜ, ಬಡವಾಗಿರುವೆ! ಬಡವಾಗಿರುವೆ!

ಜಹನಾರಾ—ಔರಂಗಜೀಬ, ಈ ವೇಷದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರೊಬ್ಬರು ಇಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಹೊಸ ರಾಕ್ಷಸ ಕೃತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀನಿಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವೆ? ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದೇನು?

ಔರಂಗಜೀಬ—ತಂದೆಯ ಕ್ಷಮೆ.

ಜಹನಾರಾ—ಕ್ಷಮೆ! ಇದೇನು ನೂತನ ಅಭಿನಯ, ಔರಂಗಜೀಬ!

ಔರಂಗಜೀಬ—ನಾನು ಬಲ್ಲೆ, ತಂಗಿ–

ಜಹನಾರಾ—ಸುಮ್ಮನಾಗು.

ಷಾಜಹಾನ್—ಮಾತಾಡುವ ಅವಕಾಶ ಕೊಡು, ಜಹನಾರಾ .... ಔರಂಗಜೀಬ, ಏನು ಹೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವೆ?

ಔರಂಗಜೀಬ—ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ತಂದೆ. ನಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ನಿನ್ನ ಕ್ಷಮೆ.

(ಜಹನಾರಳು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನಗುವಳು)

ಔರಂಗಜೀಬ—(ಒಂದು ಸಾರಿ ಜಹನಾರಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಅನಂತರ ಷಾಜಹಾನನೊಡನೆ) ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕಪಟಾಚರಣೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಬಾ, ತಂದೆ; ಈ ಕ್ಷಣವಲ್ಲಿ ನಾನು ದುರ್ಗದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆಯುವೆನು; ಸರ್ವರ ಸಮಕ್ಷಮ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮಯೂರಾಸನವಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಸಮ್ರಾಟನೆಂದು ಅಭಿವಾದನಮಾಡುವೆನು. ಇದೋ ನನ್ನ ರಾಜಮುಕುಟ ತಮ್ಮ ಪಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ.

(ಮುಕುಟವನ್ನು ತೆಗೆದು ಷಾಜಹಾನನ ಪಾದಮೂಲದಲ್ಲಿಡುವನು)

ಷಾಜಹಾನ್—ನನ್ನ ಹೃದಯ ಕರಗುತ್ತಿದೆ!

ಔರಂಗಜೀಬ—ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ತಂದೆ.

(ಪಾದಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವನು)

ಷಾಜಹಾನ್—ಕುಮಾರ.

(ಔರಂಗಜೀಬನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ಅನಂತರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವನು)

ಜಹನಾರಾ—ಉತ್ತಮ ಅಭಿನಯ, ಔರಂಗಜೀಬ.

ಷಾಜಹಾ೯—ಸುಮ್ಮನಿರು ಜಹನಾರ. ನನ್ನ ಪುತ್ರನು ನನ್ನ ಚರಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕ್ಷಮಿಸದಿರುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ....ಹಾ ನನ್ನ ಪಿತೃಹೃದಯವೇ, ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಈ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಯ ? ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೋಪವೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾಯಿತು ?

ಔರಂಗಜೇಬ—ಬಾ ತಂದೆ. ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪುನಃ ಆಗ್ರಾದ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮಕ್ಕಾಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಪಾಪದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಷಾಜಹಾ೯—ಇಲ್ಲ. ನಾನೀಗ ಸಮ್ರಾಟನಾಗಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಜೀವನದ ಸಂಜೆ ಸಮಾಪಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಅನುಭವಿಸು ಪುತ್ರ. ಈ ರಾಜಮುಕುಟ ನಿನ್ನದು. ಮತ್ತು ಕ್ಷಮೆ ! ಕ್ಷಮೆ ! ....ಔರಂಗಜೇಬ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಸರ್ವಾಪರಾಧಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಮಿಸಿರುವೆನು. (ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವನು)

ಜಹನಾರಾ—ದಾರನನ್ನು ಕೊಂದವನಿಗೆ ಕ್ಷಮೆಯೇ ?

ಷಾಜಹಾ೯—ಸುಮ್ಮನಿರು, ಜಹನಾರಾ. ನನ್ನ ಸುಖಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರಬೇಡ. ಅವರು ಹಿಂದಿರುಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ದುಃಖ ಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದೆನು. ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತನಾದೆನು. ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳು ಸುಖವಾಗಿರಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡು. ನೀನೂ ಔರಂಗಜೇಬನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ಪುತ್ರಿ. ಔರಂಗಜೇಬ, ಜಹನಾರಳ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡು.

ಔರಂಗಜೇಬ—ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ತಂಗಿ.

ಜಹನಾರಾ—ಕ್ಷಮೆ ! ನಾನು ತಂದೆಯಂತೆ ಅರಳು ಮರುಳಾಗಿಲ್ಲ, ಔರಂಗಜೇಬ. ರಾಜದಸ್ಯು ! ಘಾತುಕ !

ಷಾಜಹಾ೯—ಅವನೂ ನಿನ್ನಂತೆ ತಾಯಿಲ್ಲದವನು ಜಹನಾರಾ. ನಿನ್ನಂತೆ ತಬ್ಬಲಿ. ಅವನ ತಾಯಿ ಈಗ ಜೀವಿಸಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಜಹನಾರಾ ? ತನ್ನ ದುಃಖವನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಳು.

...ಏಕೆ, ಜಹನಾರಾ. ಇನ್ನೂ ನೀರವವಾಗಿರುವೆ! .... ಅತ್ತ ನೋಡು, ಸಂಜೆಯ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ರಂಜಿತವಾದ ಯಮುನಾಪ್ರವಾಹವನ್ನು, ಎಷ್ಟೊಂದು ಸ್ವಚ್ಛ! ನದಿಯಮೇಲೆ ಆಕಾಶವಕಡೆ ನೋಡು, ಎಷ್ಟೊಂದು ಗಂಭೀರ! ತೀರದ್ದ ಕುಂಜವನವನ್ನು ನೋಡು, ಎಷ್ಟೊಂದು ಸುಂದರ .... ಮತ್ತು ನೋಡು ಆ ನನ್ನ ಶಿಲಾಮಯ ಪ್ರೇಮಾಶ್ರು; ಅನಂತ ಆಕ್ಷೇಪದ, ಆಪ್ಲುತ ವಿಯೋಗದ ಅಮರಕಾವ್ಯ; ಆ ನನ್ನ ಸ್ಥಿರ ಮೌನ ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಶುಭ್ರ ಮಂದಿರ – ತಾಜಮಹಲಿನ ಕಡೆ ನೋಡು, ಎಷ್ಟೊಂದು ಕರುಣ! ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನೀನು ಔರಂಗಜೀಬನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ಜಹನಾರಾ. ಮತ್ತು ತಿಳಿದುಕೊ. ಈ ಜಗತ್ತು ನಾವು ಎಷ್ಟೊಂದು ಕೆಟ್ಟುದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವೆವೋ ಅಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ.

ಜಹನಾರಾ—ಔರಂಗಜೀಬ, ಈಗ ನಿನ್ನ ಜಯವು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಈ ನನ್ನ ಜೀರ್ಣ, ಮುಮೂರ್ಷು, ತಂದೆಯ ಅನುರೋಧದಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವೆನು.

(ವೇಗದಿಂದ ಜಹರತಳ ಪ್ರವೇಶ)

ಜಹರತ್—ಆದರೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಘಾತುಕ. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿದರೂ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಕ್ಷಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಶಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕ್ರುದ್ಧ ಪಣಿನಿಯ ಉಷ್ಣ ನಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಶಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆ ಅಭಿಶಾಪದ ಭೈರವಛಾಯೆ ಭೀಷಣ ಆತಂಕದಂತೆ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬೀಳುವುದು. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಪರ್ವತ ಭಾರದಿಂದ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವು ಒಡೆಯುವುದು. ಅದರ ವಿಕಟಧ್ವನಿ ನಿನ್ನ ವಿಜಯ ವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪಶೃತಿಯಂತೆ ಕೇಳಿಬರುವುದು. ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ವಧೆಮಾಡಿ ನೀನು ಯಾವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದೆಯೋ ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಅನುಭವಿಸು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಿನಗೆ ಯಮದಂಡದಂತೆ. ಅದು ನಿನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಪಾಪದಿಂದ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಠಿಣವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದು. ಕೊನೆ

ಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಾಯುವಾಗ ನಿನ್ನ ಉತ್ತಪ್ತ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ಕರುಣೆಯ ಒಂದಲ್ಪ ಕಣಕ್ಕೂ ಎಡೆಯಿಲ್ಲದಿರಲಿ.

(ಹೋಗುವಳು)

ಷಾಜಹಾನ್, ಔರಂಗಜೇಬ್ ಮತ್ತು ಜಹನಾರಾ ಅವನತಮಸ್ತಕರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಂತೆ

— ತೆರೆ —